STRIP SCHRIFT

Maandblad / Nr. 203 / Losse nummers ƒ 6,– / Bfrs. 124

GERRIT STAPEL LAAT DE GESCHIEDENIS HERLEVEN

POPEYE: MORALISTISCHE SUPERHELD

DE VERONTRUSTENDE WERELD VAN CHARLES BURNS

STRIP SCHRIFT

nr. 203 – 20e jaargang, 1986

Uitgegeven door Vonk/Uitgevers B.V. voor Het Stripschap, Nederlands Centrum voor Belangstellenden in Strips, goedgekeurd bij K.B. 30 sept. 1968.

Redaktie: Postbus 4835, 1009 AV Amsterdam (020-939857).
Uitgevers: Vonk/Uitgevers B.V., Postbus 420, 3700 AK Zeist, tel. 03404-52292, telex 70042.
Advertentie-exploitatie: Inlichtingen en tarieven: Bureau Nassau, Jan van Nassaustraat 18, 2596 BT Den Haag, telefoon 070-249500.
U kunt ook uw advertenties direct inzenden aan de uitgever, Postbus 420, 3700 AK Zeist.

Klachten over bezorging, adreswijzigingen en inlichtingen over abonnementen uitsluitend via Postbus 420, 3700 AK Zeist.

Redaktie: Rob van Eijck, Jac Drewes, Pieter van Oudheusden, Har Brok, Nelleke Lindhout, Mat Schifferstein.

Nieuwsredaktie: Baldi Dekker.

Medewerkers: Dick de Boer, Ruud Booms, Donald Stroomberg, Gerard van de Wolf.

Vormgeving: Hans Frederiks.

Omslag: Gerrit Stapel.
Kleurscheidingen: Hans Frederiks.

Stripschrift is verkrijgbaar:

- via een lidmaatschap/abonnement à *f* 64,50. Postgiro 1513000 of bankrekening 42.11.38.114, beide t.n.v. Het Stripschap te Amsterdam.
- via een abonnement (jan. t/m dec.) à *f* 49,50. (buitenland *f* 59,—.
- via een CJP-abonnement à *f* 42,75.
- losse nummers (ook verkrijgbaar in de boekhandel) à *f* 6,— Dubbele nummers *f* 8,—. Postgiro 209948 t.n.v. 'Stripschrift' te Zeist.

Houders van een CJP-paspoort dienen zich via hun CJP-buro op te geven. Lopende (bestaande) abonnementen kunnen eerst worden omgezet in het komende kalenderjaar. Abonnementen op Stripschrift, opgegeven in de loop van een kalenderjaar, omvatten alle in de desbetreffende jaargang te verschijnen nummers.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotocopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Stripschrift en auteurs.

De verantwoordelijkheid voor de geplaatste artikelen berust bij de auteurs.

ISSN 0165-845X.

Druk: Vonk Zeist.

INHOUD

Gerrit Stapel en Frank Herzen: twee vertellers aan het woord
Historische verhalen herleven. Pieter van Oudheusden ging met beiden praten en kwam met veel materiaal terug. / **3**

Charles Burns
In zijn strips tekent hij stereotypen, schept daardoor een verontrustende wereld. Paul Gravett interviewde hem. / **19**

NOW I'M STARTING TO GET THE PICTURE... YOU GOT A PHOTO OF HIM? I WANT TO KNOW WHO I'M LOOKING FOR IN CASE THEY'VE DEFROSTED HIM...
OH... JUST A MOMENT.

Popeye, een moralistische superheld.
Supersterk, onkwetsbaar, onwetend... R.C. Harvey schreef over hem ... / **15**

Lex Brand leeft!
Ondanks de beruchte anti-stripcirculaire? of juist dankzij ... Rob van Eijck helpt u verder ... / **25**

Stripschappagina 26
Boeken in het kort 28
Nieuws 29

Gerrit Stapel en Frank Herzen: twee vertellers aan het woord

Gerrit Stapel

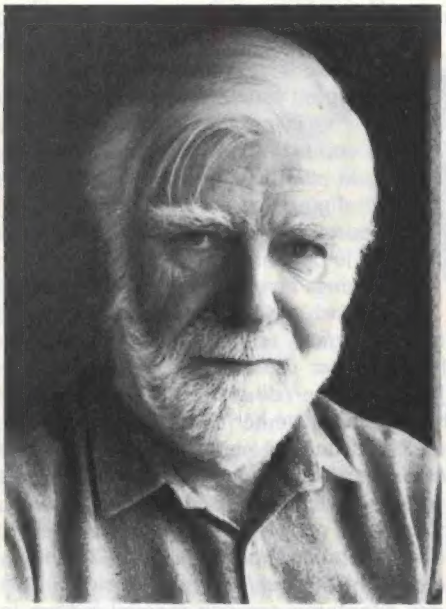

(foto Pieter van Oudheusden)

Frank Herzen

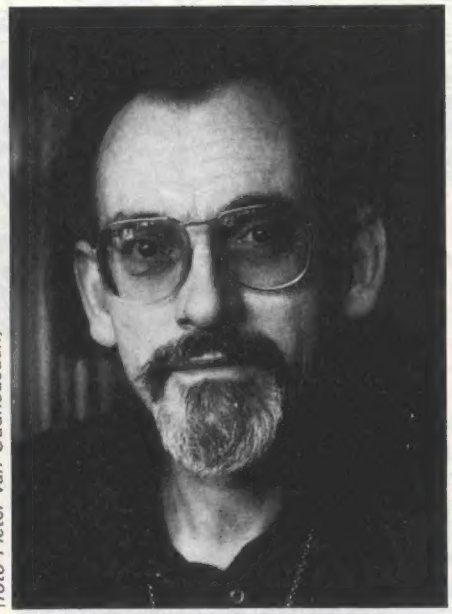

(foto Pieter van Oudheusden)

door Pieter van Oudheusden

In april verschijnt bij uitgeverij de Lijn na veel vertraging het lang verwachte album *Lancelot.* Het bevat twee verhalen uit de cyclus rond Koning Arthur, *Lancelot* en *Sir Gawain en de Groene Ridder,* die op nieuw werden verteld door de schrijver Frank Herzen en in beeld werden gebracht door Gerrit Stapel. De verhalen verschenen oorspronkelijk in 1981 in het blad Taptoe. De serie werd gestopt, omdat de redaktie van Taptoe de verhalen 'ouderwets' vond. Voor het derde verhaal, *Het zwaard in de steen,* had Stapel nog wel de eerste acht pagina's geschetst. Op verzoek van de Vlaamse redaktie van Kuifje maakten Herzen en Stapel een jaar later een opzet voor een nieuwe serie met de tovenaar Merlijn als hoofdpersoon: *De reizen van Merlijn en Vivian.* De serie ging over twee moderne kinderen, die met Merlijn in contact komen en met hem mee gaan naar de wereld van koning Arthur. De synopsis van het verhaal en twee uitgewerkte pagina's werden in het Frans vertaald, maar na uitgebreide besprekingen zag Kuifje tenslotte van publicatie af.

Pieter van Oudheusden sprak met Frank Herzen over de historische achtergrond van Koning Arthur en de overtuiging dat Arthur onsterfelijk is: door de eeuwen heen heeft hij vertellers en schrijvers aangesproken en telkens heeft een nieuw publiek naar die verhalen geluisterd. Met Gerrit Stapel sprak hij over diens ontwikkeling als striptekenaar en het ontstaan van zijn historische verhalen zoals *Huon de Neveling* en *Ocke Ockinga*, Stapels meest recente strip die sinds 13 december in de Leeuwarder Courant wordt gepubliceerd.

De beide interviews worden uitgebreid geïllustreerd met uniek materiaal, dat niet eerder werd gepubliceerd en een uitstekende indruk geeft van het ontstaan van een strip: de synopsis van het eerste verhaal van *Merlijn en Vivian,* een grote hoeveelheid schetsen en twee proefpagina's, afkomstig uit het archief van Frank Herzen. Gerrit Stapel tekende bovendien speciaal voor dit nummer van Stripschrift een omslag met Koning Arthur, zijn echtgenote Guinevere en Morgana, de boosaardige fee en een van Arthurs meest geduchte tegenstanders.

I Arthur is onsterfelijk

Frank Herzen: 'De vraag of Arthur ooit heeft bestaan, is nog steeds open. In de geschiedenis kun je vijf Arthurs traceren, maar niemand kan zeggen wie de echte is geweest. Arthur kan de zoon van Ambrosius Aurelianus zijn geweest, die in de tweede helft van de vijfde eeuw Engeland probeerde te zuiveren van de Angelen, Jutten, Friezen en in Engeland de rust herstelde. Hij kan de zoon geweest zijn van een prins van Dalriada, een streek ten westen van Edinburgh. Hij kan uit Cornwall gekomen zijn. Er zijn in Ierland twee Arthurs te vinden, van wie er één naar Dalriada kan zijn gegaan. Er zijn in de oude annalen een aantal waarin de naam van Arthur wordt genoemd. Eén aantekening wordt een zekere Nennius, een discipel van Elvodogus toegeschreven, vroeg 11e eeuws, waarin de

militaire carrière van Arthur in 12 veldslagen wordt beschreven, waarvan de laatste bij Mount Badon was. In 'De Exidio et Conquestu Brittanniae', wordt door de monnik Gildas de slag van Badon eveneens vermeld. Er zijn nog twee aantekeningen, toegeschreven aan Nennius, waarvan er een, in het zogenaamde 'MS Harley 3859' luidt: 'De Slag van Camlann, waarin Arthur en Medrant vielen. Er heerste toen een epidemie in Brittannië en Ierland.' Méér historisch materiaal is er niet over hem.

Tussen 1838 en 1849 publiceerde Lady Charlotte Quest een verzameling van 11 verhalen uit Wales in de 'Mabinogion'. Vier verhalen daarvan hebben betrekking op Arthur. In de twaalfde eeuw nam Geoffrey of Monmouth hem op in zijn in het Latijn geschreven History of the Kings of Britain. Zijn critici zeiden, dat hij de pink van Arthur groter maakte dan de leeuwen van Alexander de Grote. Zijn History of the Kings of Britain werd gelezen door Normandische schrijvers zoals Chretien de Troyes, Wace en Marie de France, en samen maakten ze van die oude legende de Arthur zoals wij hem nu kennen, met zijn Ridders en de Ronde Tafel. En Arthur blijft terug komen. In de 'Brut' van Layamon, in 'The Lady of Shalott' en 'Idylls of the King' van Tennyson en bij vele, vele anderen. In Engeland is Arthur en de Ronde Tafel een bezit geworden, een begrip in elk huisgezin. Maar hij is een bedenksel. De Keltische Arthur in de 'Mabinogion' is daar alleen bekend bij de echte kenners.'

Je kunt zeggen dat de Engelse en Normandische schrijvers een literaire figuur geschapen hebben naar aanleiding van Keltische legenden.

F.H.: 'Het is wonderlijk, dat alles begonnen is met de simpele aantekening, dat er ten tijde van de Romeinen een Kelt is geweest – waarschijnlijk een Kelt – die het zwaard heeft opgenomen om het eiland te verdedigen. Dat was Arthur, de Dux Bellorum. De Britten hadden niet veel helden, eigenlijk hadden ze helemaal geen geschreven verleden. Het was de eerste keer dat iemand het Eiland verdedigde en dat het op schrift werd gesteld. Daarom werd Arthur als een nationale figuur, zoals we allemaal onze voorouders en helden hebben. Dat zie je ook in bijvoorbeeld de Noorse, de Italiaanse en de Turkse literatuur. Hier bij ons had je Karel de Grote; een vaststaande figuur, een nationale held.

Het gekke is: van een nationale figuur blijf je af. Je creëert dingen om hem heen die hem alsmaar sterker en machtiger maken, maar zelf doet hij niets.

Arthur is altijd een soort kapstok geweest waar je als schrijver elke legende, elk avontuur, elke gedachte of sentiment, liefde, haat, spanning, kon ophangen. De ridders die hij om zich heen verzameld had, beleefden avonturen om zich tegenover hem te bewijzen. Elke Normandische, Franse of Italiaanse schrijver die Arthur als onderwerp nam, kon zijn eigen fantasie laten werken, een nieuwe ridder bedenken en een verhaal aan de cyclus toevoegen. Tenslotte kwam Arthur zelfs in Italië, in Modena, terecht en ontstonden er verhalen dat hij met de ridders naar het Heilige Land op kruistocht trok. Dat is historisch gezien natuurlijk onzin, maar dat gaf niet, je moest iets als je 's avonds rond het kampvuur aan de kust zat en zo had je weer een verhaal.'

Er is een belangrijk verschil tussen de Keltische en de Normandische Arthur.

F.H.: 'De Keltische Arthur is de Arthur uit de Mabinogion van Lady Quest, die nog geen ridders om zich heen heeft en geen Ronde Tafel. Die heeft alleen zijn zwaard. De eerste, echte, enige twee Arthurverhalen zijn Culhwch en Olwen en De Droom van Rhonabwy. In Mabinogion staan nog drie verhalen die over Arthur gaan: De Vrouwe van de Bron, Peredur en Geraint, maar hierin staat Arthur onder een sterk Normandische invloed.

Die verhalen werden in veel gevallen door barden doorverteld. In hun meest zuivere vorm zijn ze bewaard gebleven in de zogenaamde 'triaden'. Dat waren drieregelige gedichtjes, waardoor een bard de verhalen die hij in zijn hoofd had, kon onthouden. Daar waren er honderden van.

Een van de triaden luidt: "Hij verzadigde de raven op de muren van het fort, hoewel hij Arthur niet was". Een bard reisde rond en als je hem wat geld betaalde, ging hij op het marktplein zitten vertellen. De Arthur uit de Keltische verhalen was een harde Arthur, een grondman, een Kelt die vocht om indringers terug te slaan. Dat is het enige waar het verhaal over gaat. De Arthur die ik ken is die ouwe Kelt, een man die achter z'n pallissade vandaan kwam en dacht: verdraaid, nou is het afgelopen, tot hier toe en niet verder. Arthur vocht terug en stierf bij Camlann, dat vlak boven Stonehenge gelegen moet hebben. Het idee achter die Keltische Arthur is voor mij zoiets als de stierenvechter die de dood in de ogen kijkt. Het gaat er niet om de stier te doden, maar om van het kwaad te winnen. Dat is de Keltische Arthur geweest. Een Kelt die met zijn voeten op de bloeddoordrenkte aarde vocht en zei: of ik eraan ga of niet, dat doet er niet toe, maar jullie komen er niet in, nooit van m'n leven. Dat trekt me aan: dat keiharde vechten voor je bezit.'

De Keltische Arthur is een aktieve figuur, een vechter. De Normandische is een passieve figuur, een vorst.

F.H.: 'De Normandische of Franse Arthur is de Arthur zoals hij o.a. door Layamon en door Wace beschreven is. Die Arthur is een volstrekt verzinsel, een literair personage. Daar kwam de Ronde Tafel bij, Lancelot, Gawain. Plotseling werd Lancelot verliefd op koningin Guinevere, de vrouw van Arthur. In de Normandische literatuur doet Arthur zelf niets. Hij trekt het zwaard Excalibur uit de Steen, maar als hij eenmaal koning is, laat hij zijn ridders alles voor hem doen. In Winchester, waar de Ronde Tafel aan de muur hangt, met de Tudor-roos in het centrum (daar neergehangen door Hendrik VIII, die vond dat ie ook wat aan de Arthur-legende moest doen), kun je de namen van zijn Ridders zien. Maar Arthur zit afgebeeld aan het hoofd van de tafel, de ridders zijn heldendaden aan het verrichten! Het zijn prachtige verhalen, waar je als schrijver van alles mee kan doen. Dat is ook de reden waarom ik aan Arthur ben begonnen. Zo'n vijftien twintig jaar geleden begon ik opeens in te zien hoe mooi die verhalen waren. Ik schreef voor het weekblad Donald Duck een bewerking ervan in 53 afleveringen, die geïllustreerd werden door Harry Balm. Toen dacht ik: dit is niet genoeg, ik ga terug naar de echte Arthur. Ik schreef Arthur in Wales, in twee delen. In het eerste deel vertelde ik de verhalen van Culhwch en Olwen en De droom van Ronabwy, in het tweede nam ik de aantekeningen op die ik daarover had verzameld. Toen begonnen ze met de Arthur te noemen. Ik stuitte op Merlijn en die vond ik eigenlijk nog veel interessanter. Ik ontdekte dat ook Merlijn voorgangers had. Op mijn schrijftafel ligt een manuscript, De man van het Midden, dat over Merlijn gaat. Het telt 160 bladzijden, en dat moeten er meer dan duizend worden. Maar ik betwijfel of het ooit af komt, het kost me meer dan tien jaar om het te voltooien.'

De geschiedenis van Arthur heeft een tragische afloop, die haast modern aandoet: hij gaat ten onder door verraad en bedrog.

F.H.: 'Ik heb dat vaak vergeleken met de dood van Gandhi, Kennedy, Luther King. Aan het einde van een grote loopbaan is er

altijd wel een krankzinnige die het allemaal niet meer begrijpt of een greep naar de macht doet. Bij Arthur was dat Mordred. Geoffrey of Monmouth heeft van hem de bastaardzoon en moordenaar van Arthur gemaakt. Hij wordt niet vermoord door een vreemde, maar door zijn eigen vlees en bloed. Dat is veel dramatischer. Voor zoiets hadden de schrijvers een groot gevoel. De kracht van het vertellen is een zo sterk mogelijk begin en einde aan een verhaal te maken.'

De verhalen die Gerrit Stapel en u hebben gepakt, zijn gebaseerd op de Normandische Arthur-cyclus.
F.H.: 'We hebben de Franse Arthur gepakt, omdat het heel sterke verhalen zijn. Arthur die het zwaard uit de steen trekt, Lancelot, Parcival, Gawain en de Groene Ridder, Balin en Balan (de broedermoord). Arthurs afvaart met drie vrouwen naar Avalon: hij gaat niet dood, maar verdwijnt in het Rijk der Nevelen. Hij komt elke keer terug, net als Elvis Presley of Bruce Lee, omdat iedereen in hem blijft geloven.'

In het verhaal over Lancelot komt een Blauwe Ridder voor, die een bijzondere wrok tegen hem koestert. Heeft die daar een speciale reden voor?
F.H.: 'Die Blauwe Ridder is niet meer dan een tegenstander. De Middeleeuwse verhalen doen denken aan een adventuregame op de computer. Het is een lange reeks van hindernissen, zoals: hoe krijg ik een appel uit een boom als ik geen pijl en boog heb. Als ik die appel opgegeten heb, ben ik genoeg gevoed en kan ik verder. Volgende moeilijkheid: een brug en aan het einde daarvan een Rode Ridder. Die zegt: je komt hier niet over of je moet me eerst verslaan. Heb je die verslagen dan komt de volgende stap: er staat een reus achter een boom op je te loeren. Dat is het. Die hindernissen hebben niet altijd een speciale betekenis of diepere bedoeling. Die oude schrijvers hadden heel goed in de gaten dat je om het volk te amuseren die 'plots' in moest bouwen. Het moest avontuur worden, spannend. Wetenschappers zullen nu wel met hun tanden knarsen..., schrijvers van Dallas en Dynasty, maar ze wisten verdomd goed moeilijkheden in te bouwen. Dat waren greppels, ridders, reuzen, herbergen met gemeen volk, een slag waarin de hoofdpersoon verzeild raakte en gewond werd, waarna hij door een mooie vrouw weer opgeknapt en tenslotte wist hij toch zijn doel, de Graal, te bereiken. Dan werd hij nog niet eens beloond, want hij was teveel opgegaan in dat vechten en had zuiver moeten blijven. Dat was nog extra dramatisch. Het waren echte schrijvers toen! Denk maar eens aan Odysseus, voordat die weer thuis was...
Echte schrijvers zijn er. Dat is die oude oervorm van vertellen. Kijk de bijbel maar in. Als Petrus naar Rome gaat, kun je hem zo met een scheepje daarheen laten varen. Kom nou, eerst een zware storm die hij moet tegenhouden. Of Jonas in de walvis. Het zijn allemaal voorbeelden van vertellen. Het waren ook juist de uitwijdingen, waarin de verteller het verhaal kon uitbreiden en bijsturen zoals hij het zelf wilde. Dat heb ik zelf ook gedaan in Arthur in Wales.
Culhwch had in de oorspronkelijke literatuur 40 taken, waarvan er maar 13 zijn overgeleverd. De andere stonden wel aangeduid, maar waren niet meer verteld: vogels, mieren, bijen, honing. Toen ben ik als een moderne bard gaan zitten en heb er 27 bij gemaakt, zodat er nu weer 40 taken in het boek beschreven staan. Er waren wetenschappers die vonden dat ik dat niet mocht doen. Wat krijgen we nou, zei ik. Ik ben verteller.'

Zijn er ook in de stripverhalen enige elementen toegevoegd?
F.H.: 'Ja, er zitten dingen in die typisch Stapel of typisch Herzen zijn. Dan zei Gerrit: je moet Morgana aan het begin zetten met een grote ketel en die ridder erbij halen, dat is veel dramatischer. Zowel bij Gerrit als bij mij stond op de achtergrond het geloof in eigen kunnen en het is verdomd jammer dat we ermee op moesten houden. We hebben twee verhalen gemaakt. Verder kwamen we niet. Het leek wel alsof er ineens geen belangstelling meer was. Die komt op, zakt weer af en dan moet je wachten tot ie weer terug komt. De serie werd gestopt, omdat de redacties van de bladen (de jeugdbladen die door Malmberg werden uitgegeven) ons op een vrij simpele manier afwimpelden als ouderwets. Verdomd, Stapel en Herzen ouderwets!
De jeugd moest overstroomd worden met trendgevoelige stripjes. Daarvoor ging een redactrice zelfs in Amerika op zoek! Wij hadden natuurlijk moeten roepen: jullie zijn hartstikke gek, Arthur blijft altijd terugkomen, hij is onsterfelijk, de kinderen en volwassenen houden van hem. De bladen van Malmberg kregen flinke klappen. Toen ik als redacteur begon hadden ze een oplage van 425.000, maar die zakte in één jaar naar 230.000 en dat is nu nog maar 120.000. Er was geen geld meer, de belangstelling naar jeugdbladen als Taptoe verdween, er gingen 23 redacteuren en vormgevers de laan uit; ik was de laatste. De verhalen, die Gerrit en ik gemaakt hebben, zijn afgeronde

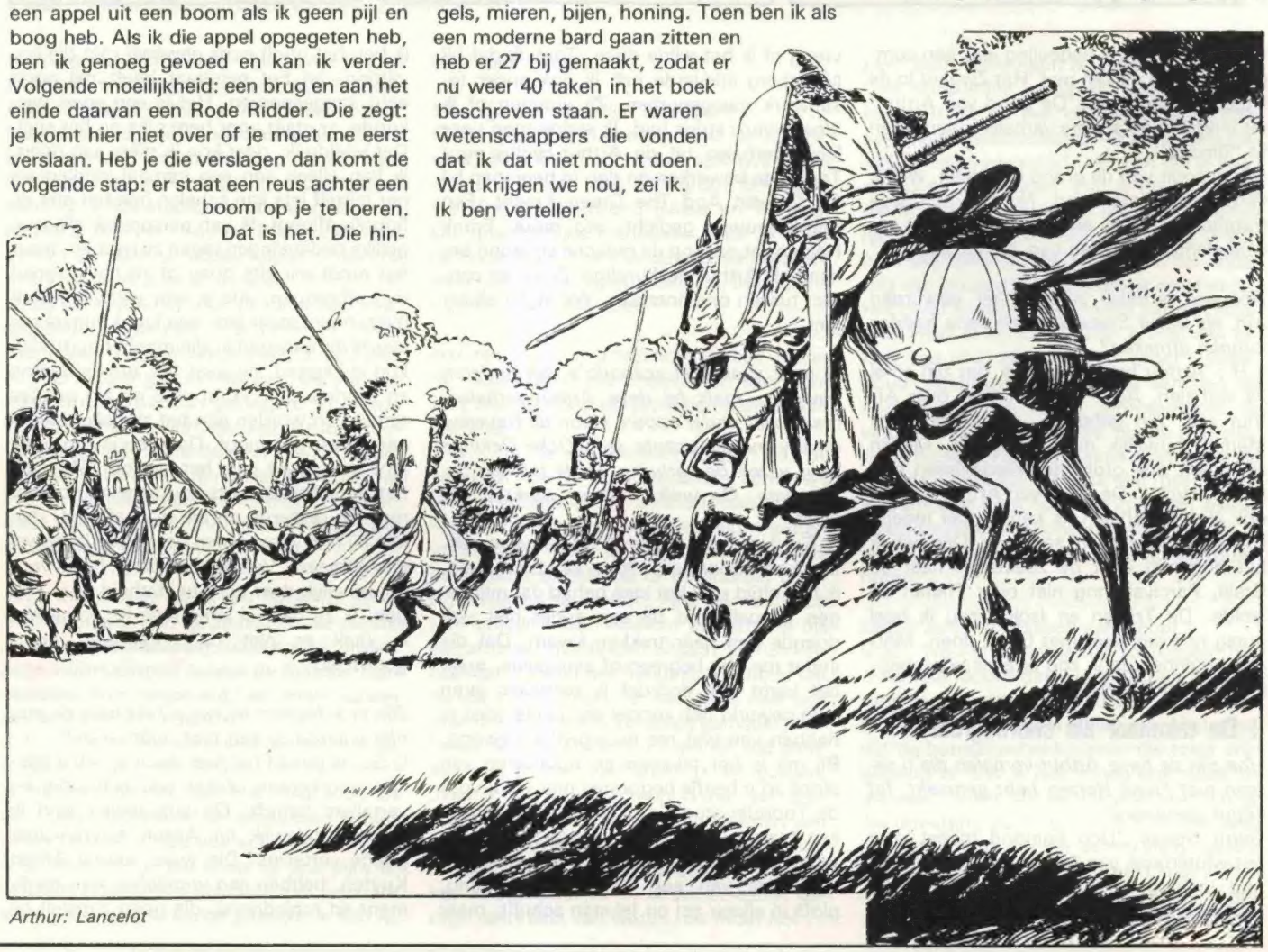

Arthur: Lancelot

TWEE GEWAPENDE RUITERS ACHTERVOLGEN EEN DERDE
HET IS OCKE OCKINGA!
DIE KRIJGT NU ZIJN VERDIENDE LOON!
H.M... 'T IS MENENS ...!
HIJ DENKT ZICH TE REDDEN IN DIE VERLATEN BOERDERIJ!
ZIJN PAARD HEBBEN WE IN IEDER GEVAL!
ZODRA OCKE VOOR ZIJN ACHTERVOLGERS ONZICHTBAAR IS...
.. SPRINGT HIJ IN VOLLE GALOP VAN ZIJN PAARD..

verhalen, maar de bedoeling was een complete serie te maken met 'Het Zwaard in de Steen' als begin en 'De dood van Arthur' als einde en de andere verhalen daartussen te "binden".
Dat is nooit van de grond gekomen, wat ik verdomd jammer vind. Nu zijn het twee fragmenten uit de enorme hoeveelheid geschiedenissen die we van Arthur hebben.'

Hoeveel verhalen zouden het geworden zijn, als Gerrit Stapel en u de serie hadden kunnen afmaken?
F.H.: 'Arthur had 24 ridders, dat zijn zo al 24 verhalen. Acht verhalen gaat over Arthur zelf, zijn geboorte, opvoeding door Merlijn, huwelijk met Guinevere. Merlijn zelf heeft drie grote geschiedenissen binnen de cyclus. De dood van Arthur beslaat ook al drie verhalen. Ik kan zonder moeite 53 verhalen over hem schrijven. Dan heb ik het nog niet over de zoektocht naar de Graal, Parcival, nog niet over Tristan en Isolde. De Tristan en Isolde zou ik heel graag nog een keer met Gerrit doen. Morgen beginnen en ik zou er alles voor neerleggen. Onmiddellijk.

II De tekenaar als choreograaf

Hoe zijn de twee Arthur-verhalen die u samen met Frank Herzen hebt gemaakt, tot stand gekomen?
Gerrit Stapel: 'Uco Egmond moest voor het winterboek van Okki een stripje maken met Jochem, het figuurtje dat hij voor dat blad tekende. Hij had daar geen tijd voor en vroeg of ik het wilde doen. Toen ik dat bij Malmberg inleverde heb ik ook ander tekenwerk meegenomen. Ze vroegen of ik ideeën voor strips had. Ik stelde toen voor losse verhalen uit de Arthur-cyclus voor Taptoe te bewerken en dan te beginnen bij Sir Gawain And The Green Knight. Een Middeleeuwse gedicht, erg mooi. Frank Herzen zat daar op de redactie en stond bekend als Arthur-deskundige. Zo is het contact tussen ons ontstaan. We lagen elkaar wel.'

U hebt vaak met scenario's van anderen gewerkt, zoals bij deze Arthur-verhalen, maar voor onder andere Huon de Neveling en uw meest recente strip Ocke Ockinga hebt u zelf de verhalen en de teksten geschreven. Op welke manier werkt u het liefst?
G.S.: 'Het liefst schrijf ik de verhalen zelf. Dat komt door een zekere kwetsbaarheid, ik heb altijd snel het idee gehad dat mijn eigen gevoeligheid bij een ander niet voldoende aan haar trekken kwam. Dat die ander me niet begreep of aanvoelde, maar dat komt ook doordat ik tientallen jaren lang gewerkt heb zonder een helder idee te hebben van wat me nu eigenlijk bewoog. Bij mij is het tekenen en publiceren van strips zo'n beetje begonnen met werk voor de Toonder studio's. Ik kreeg daar te maken met Lo Hartog van Banda, die ik bewonder om de kundigheid waarmee hij, uitgaande van een bepaalde opvatting, plots in elkaar zet en teksten schrijft, maar ik ben het nooit eens geweest met die opvatting, en het resultaat heeft mij nooit echt aangesproken. Het is een soort wiskunde, er staat voor hem niks op het spel. Dat voelde ik, daar kon ik niets aan doen. Ik kan alleen aan een verhaal werken als het mijzelf iets kan schelen hoe het met de figuren afloopt. Ik kan persoonlijk alle mogelijke bedenkingen tegen ze hebben, maar het moet mij iets doen of ze het er goed van afbrengen. Als je een verhaal vertelt over, noem maar iets, een krankzinnige geleerde die een stad in zijn macht houdt, dan kun je zeggen: nu gaat het zus en daarna zo – prima, dan komt alles op z'n pootjes terecht en worden aan het slot alle draden aan elkaar geknoopt. Dan heb je een goed plot hoor, daar gaat het niet om. Maar als het de schrijver niets kan schelen hoe het met die geleerde en die stad afloopt, dan kan hij niet verwachten dat het de lezer wel iets uitmaakt. Verhalen en plots, het is voor mij moeilijk daar echt helderheid in te krijgen. Ik zit daar al jaren mee te worstelen, ik raak er niet op uitgekeken en -gepuzzeld.'

Zijn er schrijvers bij wie u kijkt naar de manier waarop zij een plot opbouwen?
G.S.: 'Ik geloof het niet, maar ik heb duidelijke voorkeuren. Zeker wat schrijvers en vertellers betreft. Op stripgebied vind ik Martin Lodewijk en Anton Kuyten zeer goede vertellers. Die twee, vooral Anton Kuyten, hebben een voorliefde voor sentiment en melodrama, die goed aansluit bij

TWEE GEWAPENDE RUITERS ACHTERVOLGEN EEN DERDE
1-1
HET IS OKKE OKKINGA!
DIE KRIJGT NU ZIJN VERDIENDE LOON!
© DE LIJN
HM··· 'T IS MENENS!
HIJ DENKT ZICH TE REDDEN IN DIE VERLATEN BOERDERIJ!
ZIJN PAARD HEBBEN WE IN IEDER GEVAL!
1-2
ZODRA OKKE VOOR ZIJN ACHTERVOLGERS ONZICHTBAAR IS ····
© DE LIJN
···SPRINGT HIJ IN VOLLE GALOP VAN ZIJN PAARD···

geschetste en uitgewerkte pagina van Ocke Ockinga

de mijne. Sentiment en melodrama zijn de twee pijlers waarop mijn werk rust. De strip Athi die Kuyten en ik samen gemaakt hebben, is daarvan een mooi voorbeeld. Eigenlijk is die strip een mislukking. Peter Middeldorp, de toenmalige hoofdredacteur van Pep, wilde afgeronde verhalen van vier pagina's hebben. Kuyten heeft toen een cyclus verhalen in elkaar gezet, maar hij heeft het werk echt af moeten raffelen. Hij kreeg het niettemin voor elkaar er zeer aangrijpende momenten in te brengen. Toch had ik voortdurend het gevoel: dit zou veel en veel mooier gekund hebben, als we wat meer armslag hadden gekregen. Af en toe illustreer ik korte verhalen van Anton Kuyten voor de Extra-boeken van Donald Duck. Die verhalen zijn altijd heel goed: er komen sensationele momenten in voor, maar die zijn altijd ondergeschikt aan het dramatische gegeven.'

In de Maigret-verhalen van Simenon zie je iets dergelijks: het gaat niet in de eerste plaats om de misdaad, maar om de onderlinge verhoudingen tussen de figuren, hun emoties, hun omgeving, de sfeer waarin het verhaal zich afspeelt.

G.S.: 'Ik kan daar niet over praten, omdat ik geen boeken van Simenon heb gelezen. Ik kom niet verder dan drie bladzijden en dan, alsjeblieft, moet ik ophouden. Ik heb een afkeer van bepaalde schrijvers die me zeer vermoeien, hoe knap ze ook zijn. Ik kan bijv. Dostojevski absoluut niet lezen. Ik vind het te wreed eerlijk gezegd, ik kan er niet door komen.'

Wie zijn uw favoriete schrijvers?

G.S.: 'Dashiel Hammett vind ik schitterend. En ik ben heel enthousiast over Jane Austen. Ik ben ook een groot liefhebber van George Bernhard Shaw en Molière. Die ongelooflijke helderheid waar je in terechtkomt als je een toneelstuk van Molière leest, dat vind ik zoiets heerlijks. Maar Jane Austen is mijn favoriet.'

Het zijn allemaal schrijvers met een heldere, uitgewogen stijl. Heeft het lezen van hun werk invloed op uw eigen manier van schrijven?

G.S.: 'Ja, je zou kunnen zeggen dat de voorkeur die ik voor bepaalde schrijvers heb, resulteert in mijn behoefte aan een zekere beheersing en een bepaald maatgevoel in mijn werk te leggen. Je zal daarin nooit extra bloederige of ostentatief erotische scenes aantreffen. Niet dat ik die op zich onjuist vind. Wellicht zal iemand die van andere opvattingen uitgaat, bij het verhaal dat ik vertel wel het gevoel hebben dat hij die nodig heeft. Ik heb heel veel wat men noemt historische strips gemaakt, verhalen die zich afspelen in een tijd dat mensen elkaar met zwaarden te lijf gingen, maar ik heb de gevechten in mijn verhalen nooit als serieus opgevat. Ik weet niet wat een echt gevecht is, ik ben er nooit bij betrokken geweest en ik weet zeker dat het iets verschrikkelijks is. Ik wil er eerlijk gezegd ook niets van weten. Je moet het zo zien: Gene Kelly heeft ooit een film over de Drie Musketiers gemaakt, waarin hij alle knokpartijen op een choreografische manier heeft geënsceneerd. Er komt een geweldig degengevecht in voor en dat is puur een dans, een ballet. Dat is de opvatting die ik bij het maken van historische strips heb: het is niet echt, het is gespeeld. Ik kan best begrijpen dat een ander zo'n behandeling van geweld afwijst, maar ik doe het zo. Het heeft misschien te maken met de generatie waar ik bij hoor, maar ik heb een afkeer van of in elk geval een groot voorbehoud tegenover datgene wat vandaag de dag als realisme wordt gepresenteerd. Ik vind dat het in de eerste plaats met realisme meestal niets te maken heeft en in de tweede plaats dat het vaak niet meer is dan een smoesje voor het verkopen van allerlei bloeddorstige en erotische taferelen die in werk voor een algemeen publiek niet thuishoren.'

Dat is een moralistisch standpunt.

G.S.: 'Nou en? Laat ik het zo zeggen: het is een standpunt dat voortkomt uit mijn inzicht in de verhouding tussen entertainer en publiek. Men is er altijd van uitgegaan dat de betrokkenheid tussen die twee vrijblijvend is. Dat is niet zo en ook nooit zo geweest, maar als werkhypothese kun je die opvatting aanhouden. Ik vind het best om te zeggen dat de verhouding tussen mijzelf als kijker en bijvoorbeeld Fred Astaire vrijblijvend is. Hijzelf presenteert zijn werk als zodanig en je kunt er op die ma-

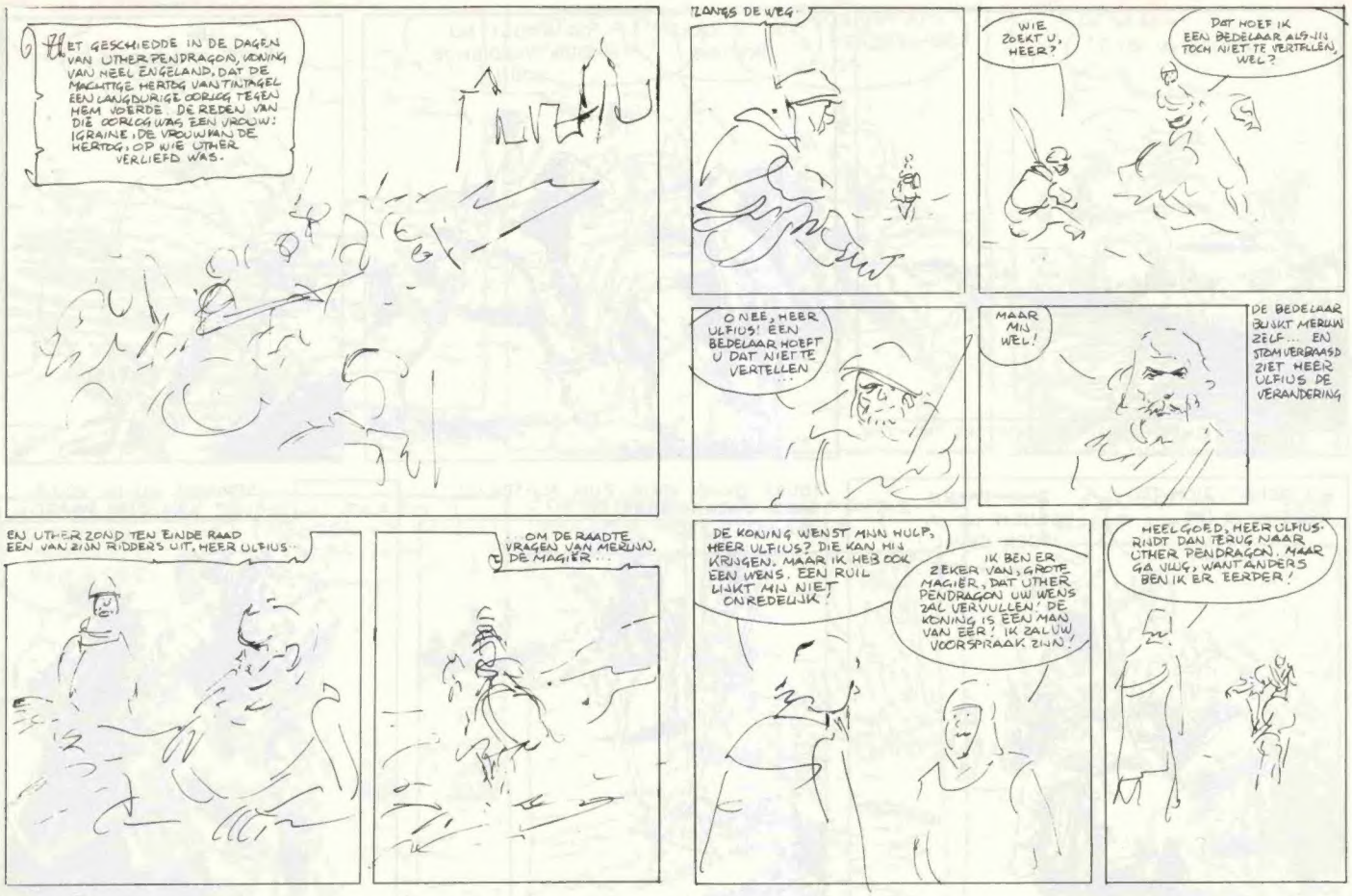
HET GESCHIEDDE IN DE DAGEN VAN UTHER PENDRAGON, KONING VAN NEEL ENGELAND, DAT DE MACHTIGE HERTOG VAN TINTAGEL EEN LANGDURIGE OORLOG TEGEN HEM VOERDE. DE REDEN VAN DIE OORLOG WAS EEN VROUW: IGRAINE, DE VROUW VAN DE HERTOG, OP WIE UTHER VERLIEFD WAS.
LANGS DE WEG
WIE ZOEKT U, HEER?
DAT HOEF IK EEN BEDELAAR ALS U TOCH NIET TE VERTELLEN, WEL?
O NEE, HEER ULFIUS! EEN BEDELAAR HOEFT U DAT NIET TE VERTELLEN ...
MAAR MIJ WEL!
DE BEDELAAR BLIJKT MERLIJN ZELF... EN STOM VERBAASD ZIET HEER ULFIUS DE VERANDERING
EN UTHER ZOND TEN EINDE RAAD EEN VAN ZIJN RIDDERS UIT, HEER ULFIUS...
...OM DE RAADTE VRAGEN VAN MERLIJN, DE MAGIËR...
DE KONING WENST MIJN HULP, HEER ULFIUS? DIE KAN HIJ KRIJGEN. MAAR IK HEB OOK EEN WENS. EEN RUIL LIJKT MIJ NIET ONREDELIJK!
IK BEN ER ZEKER VAN, GROTE MAGIËR, DAT UTHER PENDRAGON UW WENS ZAL VERVULLEN! DE KONING IS EEN MAN VAN EER! IK ZAL UW VOORSPRAAK ZIJN!
MEELGOED, HEER ULFIUS. RIJDT DAN TERUG NAAR UTHER PENDRAGON. MAAR GA VLUG, WANT ANDERS BEN IK ER EERDER!

Schetsen voor het Arthur-verhaal Het zwaard in de steen

nier naar kijken zonder er schade van de ondervinden. Maar als je een film als laten we zegen The Deerhunter zo, als vrijblijvend amusement presenteert, dan ontstaat er wel schade. Nu doet men tegenwoordig alsof er een reactie is ontstaan op de vrijblijvende verhouding tussen het Hollywood van voor de oorlog en zijn publiek, en men pretendeert niet meer vrijblijvend te staan tegenover wat er vertoond wordt op televisie en in films, strips en romans. Maar die bewering klopt helemaal niet, mensen staan nog steeds even vrijblijvend tegenover wat ze zien. Ik vind: echt geweld, echte bloederigheid, echte erotiek, daar mag je niet vrijblijvend tegenover staan. In zoverre is mijn standpunt moralistisch. Het gaat mij er niet om of je mag vertonen dat mensen vermoord of verkracht worden, dat moet iedereen voor zichzelf uitmaken, maar waar ik bezwaar tegen heb is tegen *een vrijblijvende betrokkenheid bij zo'n vertoning.* Als je naar een film op de televisie kijkt over god weet wat voor ellende, met allemaal van honger sterven Afrikanen of wat dan ook, en het doet je niets en je zegt: dit kan ik wel aan... heb je daar iets aan, ben je daar een gelukkiger mens door? Helemaal niet, het betekent dat je je voordoet als iemand die overal voor open staat, maar in werkelijkheid geef je er blijk van dat je je afgesloten hebt voor wat er gebeurt. Dat vind ik heel erg.'

Dergelijke, zogenaamd realistische films en strips werken afstompend op het publiek?
G.S.: 'Ja... nee, het publiek stelt er zelfs een eer in om onbewogen te blijven. Neem zo'n blad als Playboy, dat staat vol met naakte vrouwen. Ik hou van erotiek en alles wat ermee samenhangt. Hoe sterker de erotische lading van films, verhalen en illustraties is, hoe liever ik het heb. Als het maar niet gebeurt op een manier waarbij ik moet zeggen: dit kan ik wel aan, dit doet me niks. Als iemand de Playboy koopt om urenlang met rooie oortjes verlekkerd naar die blote wijven te kijken, dat vind ik best. Maar dat blad wordt gekocht door mensen die willen laten zien dat ze er onverschillig tegenover staan. Nou, dat hoort niet. Je hoort tegenover een naakte vrouw niet onverschillig te staan. Tenminste, wat heb je eraan?'

Mensen beroepen zich op hun onverschilligheid, hun gebrek aan gevoel?
G.S.: 'Precies, maar wat schieten ze ermee op? Dat zogenaamde realisme werkt het in de hand en dat is iets wat voor mijn gevoel te vuur en te zwaard moet worden bestreden.'

Bij Shakespeare merk je dat het geweld in de eerste plaats in de karakters zit en dat hun gewelddadige handelingen niet meer dan de buitenkant daarvan is.
G.S.: 'Daar gaat het toch om?'

Om op uw werk terug te komen: als we zo redeneren is iemand als Ocke Ockinga bij uitstek een gewelddadige figuur.
G.S.: 'Dat is hij ook. Ik wil dat een lezer zo bij Ocke betrokken is, dat hij zich kan voorstellen hoe hij zelf in een vergelijkbare situatie zou optreden. Ik heb het gevoel dat je, als je zo'n verbinding met de lezer tot stand gebracht hebt, ook veel minder expliciet geweld hoeft te gebruiken. Inderdaad is het zo, dat ik het geweld in de personages zelf wil situeren. Zo krijg je ook een direkt verband tussen de personen in het verhaal en de mensen hier en nu, want terwijl in Nederland de burgers doorgaans elkaar niet meer met zwaarden op het hoofd slaan, worden verbaal en psychologische gewelddaden gepleegd waarvan het zweet je uitbreekt als je het je goed realiseert.'
U behoort tot de generatie die bewust de Tweede Wereldoorlog heeft meegemaakt. Heeft dat invloed op uw werk gehad?
G.S.: 'Minder dan je denkt. Harry Mulisch beschreef de oorlog als een tijd waarin niks gebeurde. Zo was het ook. Voor degenen die het meemaakten was die tijd alleen maar vervelend. Verveling en landering waren je deel. Koud was het ook. Wat zoveel miljoenen mensen toen hebben meegemaakt, daarvan heb ik niets gezien. Zoals de meeste Nederlanders. Je wist van niets, er waren nergens gegevens over, dat is het onvoorstelbare ervan. Martin Lodewijk vroeg me een keer: "Kun je me iets noemen wat in je leven veel indruk op je heeft gemaakt?" Ik heb een tijdje stil tegenover hem gezeten en toen zei ik: "Ja, ik heb het. Hollywood." "Wát?" zei hij. "Ja," zei ik, "Hollywood heeft een verpletterende indruk op me gemaakt en een beslissende richting gegeven aan mijn denken en voelen".'

HEER ULFIUS HAAST ZICH TERUG NAAR HET TENTENKAMP VAN UTHER, GELEGERD OM DE BURCHT WAAR DE HERTOG VAN TINTAGEL OP DAT MOMENT ZIJN TOEVLUCHT HEEFT GEZOCHT: TERRABIL
IK SMEEK HET JE, MERLIJN! JE MOET MIJ HELPEN! IK BEN ZIEK VAN VERLANGEN NAAR IGRAINE. ALS JE MIJ HELPT, KUN JE VAN MIJN VRAGEN WAT JE MAAR WILT!
ALLES?
EN DE KONING, HOE IS HET MET HEM?
SLECHT! HUMEURIG ZIEK...
HET ZOU BETER ZIJN ALS WE HET KAMP OPBRAKEN!
ALLES! EEN PENDRAGON HOUDT ZIJN WOORD!
GOED, HEER UTHER! IK BRENG U NAAR DE VROUW VAN DE HERTOG VAN TINTAGEL. MAAR DIT IS MIJN WENS: MOCHT ER UIT UW ONTMOETING MET IGRAINE EEN KIND GEBOREN WORDEN, DAN WIL IK DAT DAT KIND AAN MIJ WORDT AFGESTAAN, OM HET OPTE VOEDEN ZOALS IK DAT WIL!
IK BELOOF HET JE, MERLIJN!
GOED, MAAK U DAN REISVAARDIG, HEER KONING, DAN GAAN WE DADELIJK
NU, UTHER PENDRAGON!
HEER ULFIUS GAAT DE TENT VAN UTHER BINNEN...
IK HEB MERLIJN DE MAGIER GEVONDEN, HEER! HIJ ZAL SPOEDIG HIER ZIJN!
MAAR HUN VERTREK BLIJFT VOOR DE HERTOG VAN TINTAGEL NIET ONOPGEMERKT!
EN HET DUURT NIET LANG OF KONING UTHER, HEER ULFIUS EN MERLIJN DE MAGIER RIJDEN WEG...
DAAR GAAT UTHER PENDRAGON! NU IS HET MOMENT OM AAN TE VALLEN! EEN UITVAL, MANNEN!
DAN ZAL IGRAINE OOK SPOEDIG MIJN VROUW ZIJN! WANNEER IS MERLIJN...

Arthur, koning der Britten deel 1: Het zwaard in de steen.

Wanneer maakte u kennis met Hollywood?
G.S.: 'Dat was voor de oorlog. Rond 1934 begon ik naar de bioscoop te gaan. Captain Blood bijvoorbeeld, daar ben ik drie dagen achter elkaar naar toe gegaan. Toen was mijn zakgeld op, want anders was ik de vierde en de vijfde dag ook gegaan. Een tijdje geleden zag ik nog eens The 39 Steps, van Hitchcock, dat is een film die ik gemaakt zou willen hebben. Als er een film van hem op de televisie is, kijk ik altijd. De een is beter dan de andere, maar ze zijn altijd de moeite waard. Vooral die oude Engelse films van hem, prachtig, lekker goedkoop gemaakt.'

Hitchcock kon met een minimum aan middelen een maximum aan erotiek en geweld suggereren.
G.S.: 'Ja, daar heb ik echt genoeg aan.'

Hebt u een voorkeur voor bepaalde filmgenres?
G.S.: 'Nee, maar er zijn veel films die ik heel belangrijk vind. Een paar van Lubitsch, van Hitchcock. De films van Fred Astaire vind ik prachtig. Voor mij is het al vanaf 1938, '39 een vaststaand feit dat hij een van de grootste kunstenaars van deze eeuw is. Kort geleden heb ik gekeken naar Rio Lobo, met John Wayne. Het gaat over een stadje en de sheriff daar is een regelrechte misdadiger. Als Wayne het stadje binnenkomt, heeft hij een korte woordenwisseling met die sheriff. Een eind verderop in de film heeft hij hem ontwapend en weggestuurd. Dan zegt die sheriff: "I should have taken you when you first came into town". En dan zegt John Wayne: "You could have tried". Niemand kan het op diezelfde manier zeggen, en met dat effect. Dat vind ik een prachtige prestatie, heel groots. Zo zijn er veel films. Casablanca, ik kan je precies vertellen bij welke scene de tranen in mijn ogen komen. Dat mist nooit. Hollywood heeft ongelooflijke dingen gedaan, waarop je je ogen uitkijkt. Walt Disney trouwens ook. Een film als Pinokkio, waar hij alles wat er aan tekengeweld bestond, tegenaan heeft gegooid; maar een van de geweldigste scenes in de film is een scene waarin bijna niets gebeurt. Pinokkio zit opgesloten in een kooi. Close-up van het hangslot. Jimmity Cricket is erin gekropen om het open te peuteren. Het enige dat je hoort is "bing, bing, donk, donk". Dan zie je even hoe Jimmity Cricket zijn jasje, dat hij heeft uitgetrokken, buiten aan het slot hangt. Daarna duikt hij er weer in: "bong bong bong", en dan gaat het slot open. Heerlijk.'

Historische verhalen worden algemeen als uw specialiteit beschouwd. Uw bekendste strip is waarschijnlijk Huon de Neveling. Hoe kwam u aan die figuur?
G.S.: 'Huon heb ik ontleend aan de Middeleeuwse literatuur. In de Franse Karelcyclus komt hij voor. Aangezien de meeste mensen daar niet veel van afweten, heb ik die maar ingepikt. In dat Middeleeuwse verhaal heeft hij te maken met Oberon, de elfenkoning, en dat is dezelfde als Olberic, die in de Nibelungensage voorkomt. Het is een leuke materie om in te grasduinen.'

Huon bevat veel sprookjesachtige elementen. Hebt u die aan allerlei Middeleeuwse verhalen en legendes ontleend om uw verhalen daarmee aan te kleden en ze de sfeer te geven die u zocht?
G.S.: 'Nee, als je je afvraagt waar Huon de Neveling vandaan komt, moet je weten dat ik kort voordat ik eraan begon, het boek The White Goddess van Robert Graves had gelezen. Dan krijg je een stortvloed, een overstroming van mythologische, dichterlijke en alle mogelijke buitennissige, volgens Harry Mulisch "halfzachte" gegevens over je heen. Graves poneert zijn visie met veel aplomb en overtuiging. Het pakte mij flink aan en ik dacht: dit is toch voor iedereen duidelijk de bron waaruit je kunt scheppen als je een verhaal wilt vertellen. Dit is onuitputtelijk.'

Is er een direkt verband tussen het lezen van The White Goddess en het ontstaan van Huon de Neveling?
G.S.: 'Nou, niet voor het ontstaan, wel voor de vorm die het kreeg. Ik hoorde van Anton Kuyten, dat het Belgische dagblad Het Laatste Nieuws onze strip Athi publiceerde. Daar waren maar een beperkt aantal afleveringen van. Ik zag dat daar een kans lag. Na een jaar van bijna niets verdienen kon ik ze misschien een nieuwe strip verkopen. Toen heb ik Huon gemaakt en ben daarmee op ze afgestapt. Het lezen van The White Goddess is in zoverre bepalend voor de strip geweest, dat Huon de

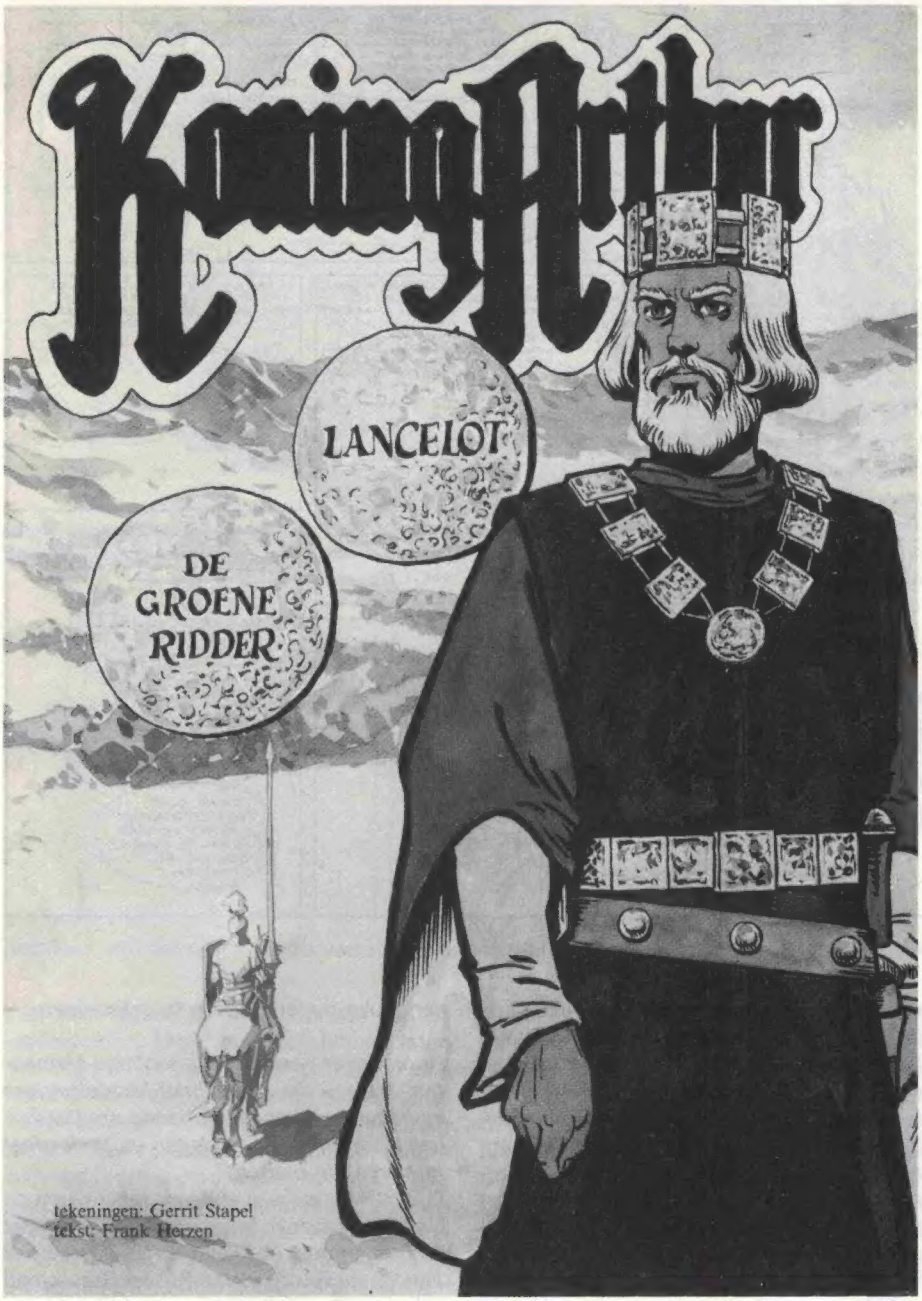

Neveling geen historische grondslag kreeg, maar een mythologische. Als je nou vergeet dat er zoiets als historie bestaat, maar je vasthoudt aan de mythologie, dan krijg je een wereld waar je als verteller ook mee kunt werken. Dat heb ik in Huon geprobeerd.'

Die aanpak geeft je een grote vrijheid in de aankleding van een strip.

G.S.: 'Dat is waar, maar ik denk dat je vrijer bent als je je aan de historie houdt. Een mythologische opvatting is eigenlijk strenger.'

Omdat je een sluitend systeem moet opbouwen?

G.S.: 'Daar komt het op neer. Ik geloof dat het een nogal ambitieuze opzet was, hoor. Ik zeg ook niet dat ik daarin geslaagd ben, maar ik voel me er wel lekker bij. Ik ben ervan overtuigd, dat mythische gegevens overal weer op kunnen duiken, ook waar niemand ze vermoedt. Als er één schrijver vreemd staat tegenover alles wat met mythologie te maken heeft, is dat Dashiel Hammett. Maar in zijn roman The Thin Man komen drie vrouwen voor, die samen de drieëenheid van de vrouw als maagd, nimf en toverkol vormen. Die drie types zijn een grondgegeven in mythologische verhalen, daar hamerde Robert Graves ook op. Dat is bij Dashiel Hammett naar boven gekomen zonder dat hij daar een moment over nagedacht heeft, daar kun je zeker van zijn. In The Thin Man komt de moeder van Dorothy voor, Mimi, een vreselijk wijf, echt het meest ontzettende mens dat ik ooit in een boek ben tegengekomen, maar in het verhaal zegt niemand iets onaardigs over haar. Nee, Hammett beschrijft alleen wat ze zegt en wat ze doet, en je ziet een vrouw voor je die je nooit meer vergeet.'

Huon de Neveling is een heel ander soort historische strip dan Ocke Ockinga, waar u nu mee bezig bent en die een zorgvuldig gedocumenteerde, historische achtergrond heeft.

G.S.: 'Zeker. Ocke Ockinga gaat uit van een duidelijk historisch gegeven en een duidelijke historische locatie: Friesland in de 15e eeuw. Over die strip kan ik nog maar weinig zeggen, omdat ik er nog maar net en met veel haast aan begonnen ben. Maar ik ga ervan uit, dat ik in Ocke Ockinga het nodige van wat mij beweegt, wel kwijt zal kunnen.'

Ocke Ockinga speelt tegen de achtergrond van de conflicten tussen Schieringers en Vetkopers. Is dat een historisch gegeven?

G.S.: 'Dat waren groepen die tegenover elkaar stonden, zoals in Holland de Hoeken en de Kabeljauwen. In Friesland lag het anders omdat er geen adel was. Er waren rijke boeren, Schieringers, en armere boeren, Vetkopers. Maar de geschiedenis van de twisten uit die tijd, die meer dan honderd jaar hebben geduurd en in heel Europa hebben plaatsgevonden, kun je nooit koppelen aan duidelijke groepen. Iemand werd Schieringer, omdat iemand met wie hij toch ruzie had Vetkoper was. Dat is overal zo geweest. Er waren mensen te veel, er moest opgeruimd worden. De adel is uitgeroeid in die tijd, daar komt het op neer.'

In een interview met de Leeuwarder Courant (13 december 1985) zegt u: 'Ik wilde een figuur die het in zijn huiselijke omstandigheden niet zo prettig heeft; iemand die min of meer opgenomen is in een familie, omdat hij in oorlog is met zijn omgeving'.

G.S.: 'Die omschrijving is niet volledig, maar daar komt het wel op neer. Ik wilde een figuur die in zijn direkte menselijke betrekkingen fout zit. Ik heb het gevoel dat ik daar uit ervaring mee om kan gaan.'

Ocke Ockinga staat heel dicht bij uzelf?

G.S.: 'In dat opzicht wel, dat is zeker zo. Ik ben bewust uitgegaan van mijn eigen ontwikkeling zoals ik die nu zo langzamerhand kan overzien. Zolang ik me kan herinneren heb ik problemen met mensen gehad en zij waarschijnlijk ook met mij, omdat ze er niet achter konden komen wat mij nou dwars zat en ik kon dat met geen mogelijkheid vertellen. Ik heb me ook jarenlang een soort amateur gevoeld. Ik begin pas nu het gevoel te krijgen, dat ik in belangrijke zaken recht van spreken heb. Ik denk dat mensen die op mijn vakgebied met me te maken kregen, bijvoorbeeld als schrijver, mij desondanks als iemand van gewicht beschouwden, zodat er een volkomen scheve verhouding ontstond. Er is heel veel onbegrip geweest.'

Wat gebeurde er dan?

G.S.: 'Zo'n samenwerking hield op. Ik stopte ermee, of iemand anders stopte ermee. Of wat we maakten werd rommelig of de kranten zegden op. Al dat soort dingen. In ieder geval begint de manier waarop onderlinge verhoudingen tussen mensen in elkaar zitten, mij nu pas wat duidelijker te worden. Maar het gevolg is wel, dat ik allerlei incidenten of opmerkingen die dertig of twintig jaar geleden veelzeggend hadden moeten zijn, allang kwijt ben, vergeten... en die anderen weten het ook niet meer. Ik geloof, dat er sprake is van lang-

durige wanverhoudingen.'

Kwam dat omdat u zichzelf niet serieus kon nemen, onvoldoende zelfvertrouwen als stripmaker had?
G.S.: 'Dat heeft ongetwijfeld een rol gespeeld. Maar ik heb zeker twintig of vijfentwintig jaar gewerkt zonder dat ik ook maar enige reactie op mijn werk kreeg, van wie ook. Misschien had ik, als ik er een beter oor voor had gehad, uit opmerkingen wel eens iets op kunnen maken over hoe mijn werk bekeken en gewaardeerd werd, maar dat ging langs me heen. Het heeft ook te maken met hoe er vroeger bij ons thuis over werd gedacht. Over dat tekenen en publiceren van mij heb ik van mijn ouders nooit iets positiefs gehoord. Dat was een onderwerp, waarover maar liever gezwegen werd.'

Omdat je daar toch niet je brood mee kon verdienen?
G.S.: 'Zo dachten ze er over. Maar dat bleek het enige te zijn waarmee ik mijn brood kon verdienen, want voor elke andere bezigheid was ik volkomen ongeschikt. Het leverde ook wel iets op, maar ik heb nooit het idee gehad, dat iemand daar genoegen aan beleefde. En in het huisgezin dat ik vijfentwintig jaar lang heb gehad, had ik dat gevoel ook niet. Mijn vrouw heeft amper ooit een tekening van me bekeken. Ik vond dat allemaal maar doodgewoon. Daar heb je de emotionele achtergrond waartegen al die misverstanden konden ontstaan.'

U was er niet aan gewend serieus genomen te worden?
G.S.: 'Zeker niet. Ik had niet het idee dat je een tekenaar serieus diende te nemen. Als ik naar de Strip-3-daagse in Breda ga, dan kijk ik daar met grote ogen om me heen van: wat is hier aan de hand. Het doet me echt heel veel genoegen.'

De figuur Ocke Ockinga is autobiografisch van opzet. Geldt dat ook voor Kas Kadet? Kas is een heel hulpvaardige jongen, die voortdurend zichzelf en anderen voor de voeten loopt.
G.S.: 'Inderdaad, hij is iemand die niet zo goed door heeft hoe mensen met elkaar omgaan, hoe het sociaal verkeer geregeld is. In dat opzicht lijkt hij op mij.'

Zijn Ocke Ockinga en Kas Kadet om die reden heel andere stripfiguren dan bijvoorbeeld Huon de Neveling?
G.S.: 'Nee, die is niet echt anders, maar in de tijd dat ik Huon maakte, was ik niet in staat die aspekten van mijn eigen leven zo helder te bekijken als ik nu kan doen bij het maken van Ocke Ockinga.'

Je kunt zeggen, dat de hoofdfiguren in uw verhalen steeds sterkere autobiografische trekken hebben gekregen.
G.S.: 'Dat begon bij Huon de Neveling voor het eerst mogelijk te worden. Ik heb het bij Otto van Irtin ook wel geprobeerd, maar daar viel het me veel moeilijker. Dat was ongetwijfeld een gebrek aan ervaring en inzicht, en aan zelfkennis. Dat is langzaam gegroeid.'

Het valt me in uw verhalen op, dat u altijd zulke prachtige vrouwen tekent.
G.S.: 'Is dat zo? Ik heb het altijd heel graag gewild, maar ik heb niet het idee, dat ik er zo heel vaak in geslaagd ben. Ik vind mooie vrouwen heel belangrijk, in entertainment en in de werkelijkheid.'

Alex Raymond tekent ook altijd van die heel mooie vrouwen.
G.S.: 'Ja, maar zijn vrouwen werden pas interessant als ze echt slecht waren – wat bij meer tekenaars het geval is. Dat geeft te denken.'

Worden ook hoofdpersonen pas interessant als ze minder aangename trekjes vertonen of een slechte kant hebben?
G.S.: 'Dat is een vraag waar heel wat aan vast zit. Als je verhalen vertelt, heb je te maken met opvattingen over goed en kwaad, daar ontkom je niet aan. Tenminste, zo zie ik het. Als je een verhaal vertelt, liggen goed en kwaad anders dan in het slordige, dagelijkse taalgebruik.
Iedereen die handelt uit een sterke gedrevenheid, wordt geconfronteerd met de vraag van goed en kwaad waarop hij soms een ongewoon, niet algemeen geaccepteerd antwoord moet geven. Probeer maar eens een verhaal te maken zonder dat je

DONKERE MACHTEN EN DUISTERE KRACHTEN

HET OOG DES MEESTERS®
FANTASY-SPELLEN

BIJ SPEELGOED- EN BOEKHANDEL

Een raadselachtige, geheimzinnige kreet?
De beoefenaars van het nieuwe spel "Het Oog des Meesters" zullen de betekenis hiervan snel ontdekken.

Het Oog des Meesters is een spannend nieuw fantasy-rollenspel waarin de spelers zich wagen in Avonturië, het land waar elk spel zich afspeelt. Iedere speler heeft een rol, zij zijn de helden die gezamenlijk een fantastisch avontuur beleven.
Of ze hun doel bereiken, hangt af van hun inventiviteit, hun moed en behendigheid én.... van de worp van de 20-zijdige dobbelsteen.

Het Basisspel en de speldoos "De Instrumenten van de Meester" zijn verkrijgbaar bij de speelgoed- en boekhandel. Ook zullen hier de regelmatig verschijnende nieuwe avonturenboeken voor Het Oog des Meesters verkrijgbaar zijn.

Voor meer informatie over het spel kunt u zich richten tot het secretariaat van Het Oog des Meesters. Vul hiertoe de onderstaande coupon in. Adresseren aan: Secretariaat Het Oog des Meesters, Antwoordnummer 1060, 3500 VE Utrecht.

COUPON — Een postzegel plakken is niet nodig.

Stuur mij meer informatie over Het Oog des Meesters
Naam _____
Adres _____ Postcode _____
Plaats _____
Leeftijd _____ M/V

met die vraag te maken krijgt, dat is bijna niet te doen. Neem de toneelstukken van Shakespeare. We vinden het allemaal jammer voor Hamlet dat het zo slecht met hem afloopt, maar op veel punten is het een grote rotzak, daar gaat niets van af. Macbeth is een verschrikkelijke boef en het is hoogst noodzakelijk dat hij aan het einde van het verhaal opgeruimd wordt, maar eigenlijk is hij een vrij brave tobberd. Zoek het maar uit. Om die reden houd ik niet van Prince Valiant van Harold Foster. Van Valiant weet ik dat hij goed is en dat er helemaal niets aan hem mankeert. Dat vind ik allemaal nog best, maar laat hij daar niet zo charmant over doen. Hij laat zich er zo op voorstaan. Ik vind Foster's versie van Tarzan een veel betere strip, veel beter ook dan wat Burne Hogarth er later van gemaakt heeft. Tarzan is een zelfgenoegzaam iemand, daar kan allerlei kwaads en verkeerds in zitten. Die stelt zijn goedheid niet zo tentoon. Die is op zichzelf, stelt zijn eigen wetten en regels. Ook aan een figuur als Huon de Neveling zitten sinistere kanten. Hoe het precies zit weet ik niet goed. Het is gevoelsmatig. Maar het zit in iedereen, het heeft met menselijkheid te maken, zou ik haast zeggen. Martin Lodewijk heeft eens tegen me gezegd en ik kan het alleen beamen: "Wat heeft die vent zich met allerlei gebeurtenissen te bemoeien?" Huon is een bemoeial, die het nodig vindt allerlei zaken recht te zetten en dat nog niet eens zozeer om zwakken en verdrukten te beschermen of iets dergelijks. Zo ligt het bij Huon niet.'

Het is een soort eigengereide agressiviteit?
G.S.: 'Hij heeft een voorkeur voor bepaalde partijen in de conflicten waar hij mee te maken krijgt, en door die voorkeur laat hij zich leiden zonder daarvoor ooit verantwoording af te leggen. Dat is toch wel sinister.'

Hij heeft ook echt een je zou haast zeggen macho-uiterlijk, met dat kort geknipte haar en die snor.
G.S.: 'Ik vond dat kortgeknipte haar eigenlijk wel mooi. Het was ook een reactie op de lange-harenmode die in de tijd dat Huon ontstond (eind jaren zestig) heerste. Ik dacht: nee, dwars tegen de draad in. Zo kort mogelijk. Een ongemakkelijk iemand, dat was duidelijk mijn bedoeling.'

Kwam het ook doordat u het vak van stripmaker steeds beter in uw vingers kreeg, dat u die nuanceringen aan kon brengen?
G.S.: 'Daar heeft het mee te maken. Die ethische wereld moet je gaan verkennen. Ik ben voorzichtig op dat punt, ik doe daar vrij lang over.'

Huon de Neveling speelt zich af in een aantrekkelijke, raadselachtige sfeer. Het is een sprookjeswereld waarin je als lezer prettig weg kan vluchten. Is de strip zo opgezet omdat hij u als schrijver en tekenaar een zelfde ontsnappingsmogelijkheid bood?
G.S.: 'Ik vind het leuk dat je het zo stelt. De laatste jaren krijg ik over Huon trouwens meer te horen dan in de tijd dat ik eraan werkte. Het blijkt dat het me inderdaad gelukt is in Huon een soort sprookjeswereld op te roepen'.

Maar was dat omdat de reële wereld, de werkelijkheid buiten, te weinig houvast bood?
G.S.: 'Dat is zeker. De wereld van de realiteit, waarmee de realistische vertellers werken, daar kan ik helemaal niet mee uit de voeten. Daar begrijp ik kop noch staart van.'

Dat zou ook uw voorkeur voor historische verhalen kunnen verklaren.
G.S.: 'Dat is zo.'

Geschetste pagina's van Het slangenei, het eerste verhaal uit de voor Kuifje bestemde reeks De reizen van Merlijn en Vivian

DE REIZEN VAN MERLIJN EN VIVIAN

Het slangenei *Synopsis*

Michel en zijn vriendin Ada wonen in een grote stad, die nogal aan uitbreiding onderhevig is. Vandaar dat er een groot stuk opgespoten terrein te vinden is, waar allerlei keten en een halfafgebouwde tunnel wachten op afbouw.
Ada heeft een nogal autoritaire vader, die vrouwen als zijn persoonlijk eigendom beschouwd, vreemd genoeg ook zijn eigen dochter. Ada ergert zich aan de gefrustreerdheid van haar vader.
Samen met Michel rijdt zij op zijn brommer naar het opgespoten terrein, waar hun geheime plek de tunnel is. Deze keer morrelt Ada een eivormige steen uit de tunnelwand, terwijl zij met elkaar praten. Ada veronderstelt in het gesprek dat het vroeger allemaal veel eenvoudiger en eerlijker toeging. Dan laat de steen los uit de wand van de tunnel en Ada wrijft hem schoon. Er geschiedt iets vreemds. Plotseling verandert de tunnel in de verblijfplaats van Merlijn, de tovenaar, met zijn geliefde Vivian. Merlijn beweert dat de steen die Ada

LE TUNNEL COMMENCE À SE TRANSFORMER...
" ET DEVIENT UNE SORTE DE GROTTE. LE FEU QUI BRÛLE DANS L'ÂTRE FAIT VACILLER LES OMBRES DES SILHOUETTES DONT LES CONTOURS VAGUES SE DÉCOUPENT SUR LES PAROIS "
MICHEL, OÙ EST-CE QU'IL ARRIVE ? MICHEL !
... ET JUSTE DEVANT EUX SE DRESSE UN GRAND HOMME BARBU AU REGARD EXHALTÉ ...

Uitgewerkte proefpagina's van Het slangenei

heeft losgepeuterd het beroemde 'slangenei' van de Druïden is en vraagt Ada hem de steen terug te geven.

Ada op haar beurt verlangt van Merlijn dat hij haar en Michel de vraag beantwoordt waarom vroeger alles zoveel simpeler en eerlijker toeging dan tegenwoordig. Merlijn belooft dat. Hij verdwijnt met hen in de tijd, teneinde zijn belofte waar te maken.

Door de toverkracht van Merlijn komen zij terecht in de vestiging van Vortigern, de Torenbouwer. Vortigern is de laatste Britse koning. Hij heeft een oogje laten vallen op Ronwen, de dochter van de Juttenhoofdman Hengist.

Merlijn verandert Michel en Ada, zichzelf en Vivian in rondtrekkende potsemakers. Zij kunnen optreden op een feest, dat Vortigern heeft aangericht om zijn vriendschap met Hengist, de Juttenhoofdman, te bekrachtigen. Echter met het doel Ronwen te trouwen.

Vortigern heeft echter nog meer vrouwen op zijn boog. Hij is zelf getrouwd met Gwendoloena, die hij bedriegt. Hij heeft ook al een dochter Morgan, die hij het leven zuur maakt, door haar net te behandelen als Ada's vader Ada.

Ada en Morgan sluiten vriendschap. Morgan klaagt haar nood bij Ada over de escapades van haar vader Vortigern, en zijn autoritaire gefrustreerdheid. Eigenlijk heeft hij Brittannië 'verkocht' aan de Jutten en hij probeert nu zichzelf schoon te praten door te trachten Ronwen te huwen.

Ada en Michel besluiten, samen met Morgan, Vortigern een koekje van eigen deeg te laten eten. Zij vragen Merlijn, de tovenaar, hen een middel aan de hand te doen, om Morgan, als zij weer door haar vader wordt lastig gevallen, te veranderen in een reus van een Jut, die hem dan van repliek kan dienen en hem eventueel uit kan dagen tot een tweegevecht.

Merlijn staat dit, hoewel schoorvoetend toe. Merlijn denkt alleen aan het slangenei, dat hij terug wil hebben. Maar hij kan de loop der historie niet veranderen!

Het feest, wat moet dienen om de vriendschap tussen Hengist en Vortigern te bekrachtigen, nadert met rasse schreden. Er worden voorbereidingen getroffen om de grote Hal klaar te maken.

De Jutten gaan op weg naar de Hal van Vortigern. Ronwen maakt echter een afspraak met haar vader, Hengist. Zij fluistert hem in het oor, dat zij Vortigern zal overhalen zonder wapens de Hal te betreden. De Jutten zullen echter hun lange messen niet afleggen, maar onder hun kleding verbergen. Op een teken van haar zullen dan de deuren van de Hal worden gesloten en de Jutten alle Britten die dan in de zaal zijn, over de kling jagen, zodat de heerschappij over Brittannië voorgoed in hun handen zal zijn.

Vortigern maakt het in die tussentijd zijn dochter weer eens moeilijk, maar Morgan slaagt erin om nog één keer aan de aandacht van haar vader te ontsnappen, doordat Michel en Ada met een zeer bijzondere 'toverkunst' voor de dag komen.

Dan komen de Jutten van alle kanten naar de Hal van Vortigern. Ronwen is ook in hun midden. Eenmaal in de vesting lonkt Ronwen naar Vortigern. Vortigern heeft daar wel ogen naar.

Vortigern scheldt zijn vrouw Gwendoloena de huid vol, omdat zij er niet zo mooi uitziet als hij zou willen. Hij verlaat zijn kwartieren en komt in zijn woede Morgan tegen, die hij behandeld als was zij een stuk vee. Hij grijpt haar. Ze blijft achter, terwijl Vortigern naar de Hal toegaat om te feesten. Achter zijn rug echter verandert Morgan, dankzij de toverkunst van Merlijn, in een reusachtige en bloeddorstige Jut, die achter Vortigern aangaat.

Vlak voor de deuren van de Hal zullen worden gesloten ziet Morgan, in de gedaante van de Jut, nog kans in de zaal binnen te komen.

Ada en Michel geven samen met Merlijn een voorstelling. Dan drinkt Ronwen een beker mede leeg en roept de beroemde woorden 'laverd king, was hael!'. Dat is het afgesproken teken voor de Jutten om zich op de Britten te storten. Ada en Michel weten zich te verbergen.

De zaal wordt een bloedbad. Maar Vortigern weet toch nog te ontkomen. Echter achtervolgt door Morgan, in de gedaante van de Jut. Zij jaagt Vortigern naar de tinnen van de toren. Daar aangekomen wijkt Vortigern vol angst achteruit en stort tenslotte met een ijselijke kreet in de diepte. Vortigern exit.

Morgan verandert voor de ogen van de haastig toegesnelde Ada en Michel weer in Morgan. Zij troosten haar en voeren haar naar Gwendoloena die Morgan in haar armen sluit. Dan verschijnt Merlijn, met Vivian aan zijn zijde en vergelijkt de geschiedenis met die van Ada en haar vader. Zij verlaten ongehinderd de vesting en keren terug naar de rand van de rotsen. Achter hun rug steken de Jutten de vesting in brand. Merlijn neemt Ada en Michel terug mee in de tijd, tot in de tunnel. Dan verzoekt Merlijn Ada hem zijn slangenei terug te geven. Maar Ada weigert. Vol woede verdwijnt Merlijn met Vivian en de tunnel wordt weer wat hij was. Ada en Michel gaan op de brommer naar huis. Het slangenei als kostbaar bezit met zich mee voerend. Een slangenei dat borg staat voor nog veel meer avonturen!

MONSTER van ANDREAS

Redactie en lezers van Stripschrift kozen **Rork** van Andreas tot **het beste stripalbum van 1984**.
Ter gelegenheid hiervan en ter gelegenheid van de Strip-3-daagse maakte Andreas het verhaal **MONSTER**.

In **MONSTER** paart Andreas op zijn onovertroffen manier realistische details aan abstrakte vormen en wreedheid aan humor.

Oplage 1000 ex.
Formaat 16 × 24 cm.
Stofomslag.
Prijs *f* 9,90

Te bestellen door overmaking van *f* 9,90 plus *f* 1,60 aan portokosten op postgiro 209948 tnv Stripschrift Zeist.

VONK UITGEVERS

postbus 420
3700 AK ZEIST

DE TEKENAAR VAN RORK

Popeye, een moralistische superheld

door R.C. Harvey

In januari 1929 vonden op verschillende lokaties drie belangrijke gebeurtenissen in de stripgeschiedenis plaats (terwijl vrijwel niemand dat toen in de gaten had), namelijk in de Afrikaanse jungle, in de 25e eeuw en op een niet nader genoemde kade van een niet nader genoemde haven.
In de jungle zwaaide *Tarzan* via Harold Fosters pen de stripwereld in; in de 25e eeuw begon *Buck Rogers* zich aan de zwaartektracht te ontworstelen en de toekomst te voorspellen; en op de kade kwam Castor Oyl *Popeye* tegen.
In Popeye vinden we iets geheel anders dan in de twee andere striphelden, die tien dagen vóór hem geboren werden. Met de komst van Popeye zijn we getuigen van de opbloei van een zeer opvallend talent in de humoristische strip. Zowel *Tarzan* als *Buck Rogers* zijn belangrijk in de geschiedenis van de strip, maar beiden zijn ontleend aan scheppingen uit andere media. *Popeye* was geheel nieuw. En omdat Thimble Theatre, de strip waarin Popeye ten tonele verscheen, de eigen schepping van een kreatief genre is geweest, steekt deze strip met kop en schouders boven de andere uit. Dat kreatieve genie heette *Elzie Crisler Segar.*

HIER IN DE HAVEN VIND JE HET GROOTSTE TUIG, DAT ER RONDLOOPT! WE MOETEN ONZE BEMANNING VOORZICHTIG UITKIEZEN!
HEE DAAR, BENT U EEN ZEEMAN?
CASTOR OLIE
WAT DACHT JE DAN? EEN COWBOY?!
OKAY! AANGENOMEN!

Segar bracht geen nieuwe vormgeving in het beeldverhaal, zoals Foster deed. Maar Segar maakte gebruik van alle mogelijkheden van het medium en vooral van de unieke eigenschappen ervan. En zo schiep hij een van de meest gedenkwaardige figuren uit de 20e eeuwse fiktie, terwijl hij in zijn werk een morele ondergrond legde die nog steeds een grote invloed uitoefent. Volgens sommigen is Popeye de eerste superheld. Maar zij hebben het mis. Zoals Bill Blackbeard aantoont in zijn inleiding op de Popeye-uitgave van *Nostalgia Press,* was Popeye niet de eerste stripheld met bovenmenselijke krachten: al vóór Popeye had *Toonerville Folks* zijn Powerful Katrinka, en *Polly and her Pals* een enorme zwarte krachtpatser. Bovendien was Segars strip veel meer dan alleen een superheldenverhaal.
Een van de middelen die Segar in *Thimble Theatre* gebruikte om spanning te kreëren en voor nieuwe humoristische verwikkelingen te zorgen, was het invoeren van uiterst merkwaardige bijfiguren. De strip kon dagenlang – en zelfs maandenlang – blijven stilstaan bij de opvallende karaktertrekken en zwakheden van een tamelijk onbelangrijke bijfiguur. Terwijl Segar ons met zo'n personage aan het lachen hield, was hij tegelijkertijd in staat zijn dagelijkse verhaal verder te ontwikkelen. En ook Popeye was zo'n bijfiguur.

Supersterk en onkwetsbaar

In een poging snel rijk te worden besluit Castor Oyl te gaan gokken. Maar eerst heeft hij er voor gezorgd dat hij onmogelijk kan verliezen; zijn oom heeft hem een *Whiffle Hen* (Simon de Suiskip) gegeven, een geluksvogel die iedereen die de drie haren op zijn kop streelt, bij het kansspel laat winnen. Castor neemt de Whiffle Hen mee naar een obscuur gokeiland (Dice Island) om daar de beroepsgokkers uit te kleden. Hij koopt een boot, maar heeft geen bemanning, dus gaat hij er een zoeken. En die monstert hij ook aan; één bemanningslid – namelijk Popeye. Met behulp van Popeye sleept Castor op het gokeiland een fortuin weg – en Popeye krijgt een hoofdrol in het *Thimble Theatre.*
Al vanaf het allereerste begin stond Popeye direkt met zijn vuisten klaar. Onrecht trad hij niet met woorden en zoete overredingskracht tegemoet; hij sloeg er gewoon op los. Vóór de strijd te hevig zou worden, maakte Segar van Popeye een gladiator die in staat was ieder gevecht te overleven. Omdat hij steeds met zijn vuisten reageerde in plaats van met zijn voeten of met zijn mond (zoals de andere, minder gewelddadige figuren in *Thimble Theatre* deden),

OKAY, ZUS! AAN HET WERK!! ORDERS VAN DE KAPITEIN!!
HOU JE GROTE MOND, ZOETWATER-GARNAAL!!
OLIJFJE
SEGAR © 1929, King Features Syndicate, Inc., Great Britain rights reserved.

leek Popeye in vergelijking met hen sterker van de gemiddelde man. Maar in de loop der jaren groeide Popeyes kracht tot bovenmenselijke proporties toen hij telkens en telkens weer sterker bleek dan een hele reeks indrukwekkende tegenstanders. Al snel was zijn reputatie als superheld gevestigd. De groei tot superheld zette in toen Segar Popeye een aantal – normaal gesproken – dodelijke schotwonden liet overleven. Nadat hij bij de ontsnapping van Dice Island door zestien kogels was geraakt, herstelde Popeye in het ruim van het schip van zijn verwondingen – terwijl hij de Whiffle Hen aaide in de hoop dat hij genoeg 'geluk' zou krijgen om te overleven. Dat gebeurde natuurlijk ook en vanaf dat moment gaat hij door voor onkwetsbaar.

Segars finishing touch was een grafisch zeer geslaagde vondst: Popeyes opgezwollen onderarmen, twee watermeloenen die met pijperagers aan zijn lichaam vastzitten, zorgen voor een visuele metafoor. Hoewel dit grafische middel met anatomie niets te maken heeft en zelfs een belediging is voor het gezonde verstand, suggereert het op voortreffelijke wijze Popeyes slagvermogen. Zijn armen tonen de *snelheid* aan van zijn slagen: alsof de centrifugale kracht van talloze vuistslagen al Popeyes spieren naar het uiteinde van zijn armen heeft uitgedrukt. Zijn armen suggereren de gigantische uitwerking van zijn slagen; zijn ballonvormige onderarmen veranderen zijn vuisten in mokers die nog meer kracht kunnen ontwikkelen doordat zij zich aan het eind van lange stelen bevinden. Ter vergelijking: de gezwollen biceps van de gebruikelijke superheld lijken nauwelijks op hun taak berekend. Ze zijn te ver verwijderd van het kontaktpunt, de toeslaande vuist. Al Popeyes spieren – en ook het grootste deel van zijn gewicht – zijn samengebald op plaatsen waar zij het grootste effekt hebben: vlak achter zijn knokkels.

Onwetend, maar beschaafd

Segar maakte verstandig gebruik van de kwaliteiten van zijn held. In de eerste plaats was Segar inventief genoeg om in zijn verhalen niet te zwaar op Popeyes geweldige kracht te leunen. De *Thimble Theatre*-verhalen gingen op de oude voet door en werden vele andere en opvallende bijfiguren ten tonele gevoerd, terwijl de spektakulaire krachten van de ster van de strip maandenlang gewoon genegeerd werden. Alleen als Popeye volledig in de hoek werd gedreven door ontwikkelingen die volkomen uit de hand waren gelopen, dan pas liet hij zijn enorme kracht tot uitbarsting komen.

Het feit dat Segar genoeg zelfbeheersing had om Popeye niet te vaak te laten vechten, was een van de basis elementen van de spanning in de vervolgstrip. We moesten wachten (dikwijls vol ongeduld) tot de situatie zo beroerd werd – tot vernedering na vernedering gestapeld was op belediging na belediging – dat Popeye eindelijk de bende schurken met wat daverende dreunen voor eens en voor altijd buiten gevecht stelde.

Onze geweldige vreugde bij een dergelijke afrekening komt voort uit twee aspekten van de strip: 1) het karakter van de schurken, en 2) het karakter van de wrekende held. Als algemeen beginsel: de schurk krijgt zijn verdiende loon. De schurken zijn zonder uitzondering egoïstisch en harteloos, lomp en onmenselijk. Hun wandaden zijn zo aangedikt dat zij een humoristische karikatuur zijn geworden.

In tegenstelling tot deze aangedikte (en daardoor komische) boosaardigheid staat deze held van de strip. Popeye loopt over van morele driften. Voor Popeye zijn er nauwelijks *'grijzen'*: hij weet wat goed en kwaad is en hij twijfelt nooit bij zijn keuze tussen deze twee. Toch is hij vriendelijk, welwillend en bereid de meeste mensen hun zwakheden te vergeven. Maar als mensen zozeer door hun zwakheden worden beheerst dat zij regelrechte schurken worden, dan wijst Popeye hen genadeloos terecht.

Hoewel Popeye weinig morele *'grijzen'* kent, wist Segar dat de wereld niet simpelweg verdeeld kan worden in *'zwarten'* en *'witten'*. De meesten van ons zien vooral allerlei tinten *grijs*. En ondanks zijn morele overtuiging is ook Popeye soms net als wijzelf: besluiteloos. En soms faalt hij volledig door onwetendheid.

Popeye is niet dom. Onwetendheid is geen domheid. Onwetendheid wordt veroorzaakt door de afwezigheid van kennis en in Popeyes geval komt die onwetendheid voort uit zijn eenvoud, uit zijn zwart/wit-visie op de wereld en uit zijn drang om goed te doen. Dikwijls kan (of wil) Popeye

SEGAR 24 oktober 1936

SEGAR 27 oktober 1936

SEGAR 29 oktober 1936

gewoon het kwaad om hem heen niet zien. Hij wil liever geloven dat iedereen precies zo wil handelen als hij zelf.

'Als de mensen vinden dat een vriendelijk persoon gek is', zegt hij, *'dan zegt dat veel over een wereld die zogenaamd beschaafd is.'*

Popeye wil blijven geloven dat iedereen even beschaafd is als hij zelf. En dat is de voornaamste uiting van zijn onwetendheid. Al deze dingen werken mee aan de opbouw van de spanning. We weten dat Popeye onkwetsbaar is en dat zijn bovenmenselijke kracht hem bijna onoverwinnelijk maakt. Wat we niet weten is wanneer hij zal ontdekken dat een bepaald groepje mensen niet beschaafd is. Hoeveel wandaden zal hij nog slikken uit naam van zijn vergevingsgezindheid? Segar rekt zijn verhalen zo lang mogelijk voor hij ons het antwoord op die vraag geeft. En de wandaden worden steeds meer aangedikt, steeds belachelijker – steeds kenmerkender voor een komedie en steeds minder kenmerkend voor een tragedie.

De moraal

We weten dat Popeye onkwetsbaar is en daarom worden we niet in spanning gehouden door de vraag *óf* hij de strijd zal overleven, maar *waaròm* hij overleeft. Het antwoord daarop is de basisgrap van deze strip – en tegelijk zijn moraal. Hij overleeft omdat hij niet beter weet: hij weet zo weinig van het menselijk lichaam dat hij het verband niet ziet tussen kogelgaten en een gewelddadige dood. Eens, toen Popeye klaagde dat een kogel vlakbij zijn hart hem 'kietelde', deed hij de zaak af met de opmerking: *'Ach, klagen heeft geen zin – als m'n tikker 't niet meer doet, laat ik 'm er gewoon uithalen, met als m'n amandelen!'*.

De 'grap' van deze situatie (die als een repeteermop door de hele strip loopt) komt voort uit het unieke gebruik van de visuele en verbale kant van het medium. Hoewel de tekst ons 'feiten' voorschotelt die absoluut onmogelijk zijn, laten de plaatjes ons toch geloven dat het wel degelijk waar is.

Segars karikaturale tekenstijl scheidt zijn verhaal visueel gezien af van de bestaande werkelijkheid, en als we deze tekenstijl eenmaal aanvaard hebben als een manier om schijnbare mensen in een schijnbare wereld voor te stellen, hebben we de deur opengezet om de fantasie binnen te halen. En daarom aksepteren we de onmogelijke 'realiteit' die Segars teksten aan ons opdringen, omdat zij een eenheid vormen met de tekeningen. En als Segar dat eenmaal bereikt heeft, kan hij zijn moraal aan ons kwijt.

Met betrekking tot de moraal is het van grote betekenis geweest dat Segar zijn zeeman begiftigd heeft met een mysterieuze oerkracht. Popeye is een kracht in dienst van *het goede* die niet verslagen kan worden. Segars eigen geloof wordt ons geloof. We twijfelen niet aan het bestaan van het goede. Van dergelijke oerkrachten vragen we ons niet af of zij kunnen overleven, maar wanneer zij zich met de loop der gebeurtenissen gaan bemoeien. Aan deze visie op de wereld heeft Segar een lyrisch aspekt toegevoegd dat zowel humoristisch als diepzinnig is. We lachen om de manier waarop Popeye de taal verminkt, om de manier waarop hij de woorden verkeerd uitspreekt. Maar in zijn eindeloze gevecht met deze uniek menselijke eigenschap, de taal, kunnen we *méér* zien dan alleen humor. Het is alsof deze oerkracht probeert tot leven te komen, om duidelijk vorm aan te nemen, om menselijk te worden – om, uiteindelijk, iets te *betekenen*.

Maar Segar heeft in zijn zeeman niet alleen een fundamentele waarheid over het streven van de mensen naar het goede gelegd. Hij laat ons ook lachen – om Popeye en om onszelf – terwijl we het geloof behouden. En lachen is het beste middel tegen het verliezen van dat geloof.

Segars genie was gelegen in zijn vermogen om een karikatuur te scheppen van de mensenwereld zonder onze morele overtuigingen te vernietigen. Misschien is hem dat gelukt omdat hij, zoals Martin Sheridan opmerkte, *'zijn hoofdfiguur serieus nam. Dat wil zeggen, hij geloofde in Popeye alsof die echt bestond – absurd, belachelijk en lelijk, maar altijd bezield met echt leven.'*

Segar stemde hiermee stilzwijgend in. *'Voor mij is Popeye veel meer dan een dwaze stripfiguur'*, zegt hij in een interview van Sheridan. *'Hij balt mijn emoties in zich samen, en hij is tegelijk een uitlaatklep voor mijn emoties. Popeye heeft een moeilijk leven achter de rug en volgens mij is pathos de beste achtergrond voor humor. Tragedie en komedie zijn zo nauw aan elkaar verbonden dat er maar een smalle scheidslijn tussen ligt. Hoe diepzinniger de plot, hoe groter de kans op humor is. Voor mij is Popeye een serieuze persoonlijkheid, en wanneer een serieus iemand iets grappigs doet – dan is dat pas echt grappig. Als je de lezer laat merken dat je hem wilt laten lachen, dan ben je verloren'*.

© RBCC

LUISTER EENS EVEN VOOR WE DOORVECHTEN. IK GEEF TOE, DAT JE GOED KNOKT. MAAR JE KUNT NIET WINNEN! JIJ BENT EEN SCHURK EN IK VECHT VOOR 'N GOEDE ZAAK!
HOU JE PREKEN VOOR JE, STUMPER! DE GROOTSTE WINT EN DAT BEN IK!
EGAR

STRIP SCHRIFT SPECIALS

Kuifje
De bekende 'Kuifoloog' Har Brok analyseerde 23 Kuifje albums. *f* 10,–

Lucky Luke
Kees de Bree en Hans van den Boom analyseren de wereld van Morris, schepper van Lucky Luke. Met veel onbekend illustratie materiaal. *f* 19,50

Suske en Wiske
Een schat aan informatie over deze meest succesvolle Vlaamse strip aller tijden. Veel onbekend illustratiemateriaal en acht kleurentekeningen. *f* 19,50

De F van Flater
Een groot interview met, en artikelen over de meest nagetekende stripmaker: André Franquin, schepper van Guust Flater en de Marsipulami. *f* 25,–

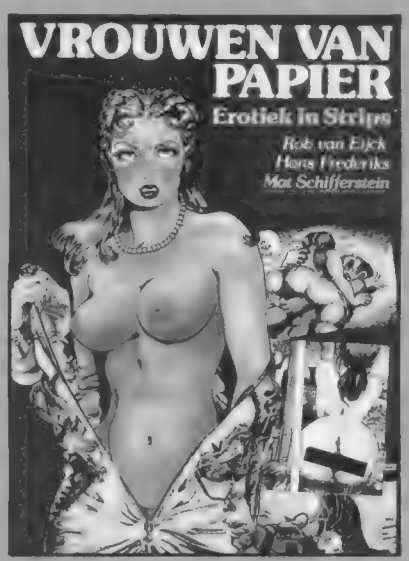

Vrouwen van Papier
Erotiek in Strips. Artikelen o.a. over de meesters van de erotische strips, Manara, Crepax en Pichard. Censuur in strips en pin-ups. *f* 25,–

Sjors en Sjimmie
Een uitgebreid dossier over twee striphelden, die nog steeds een ongekende populariteit hebben. *f* 25,–

Deze specials zijn te bestellen door overmaking van het desbetreffende bedrag plus *f* 4,25 aan portokosten op postgiro 209948 tnv Stripschrift Zeist.

VONK UITGEVERS BV
Postbus 420
3700 AK ZEIST

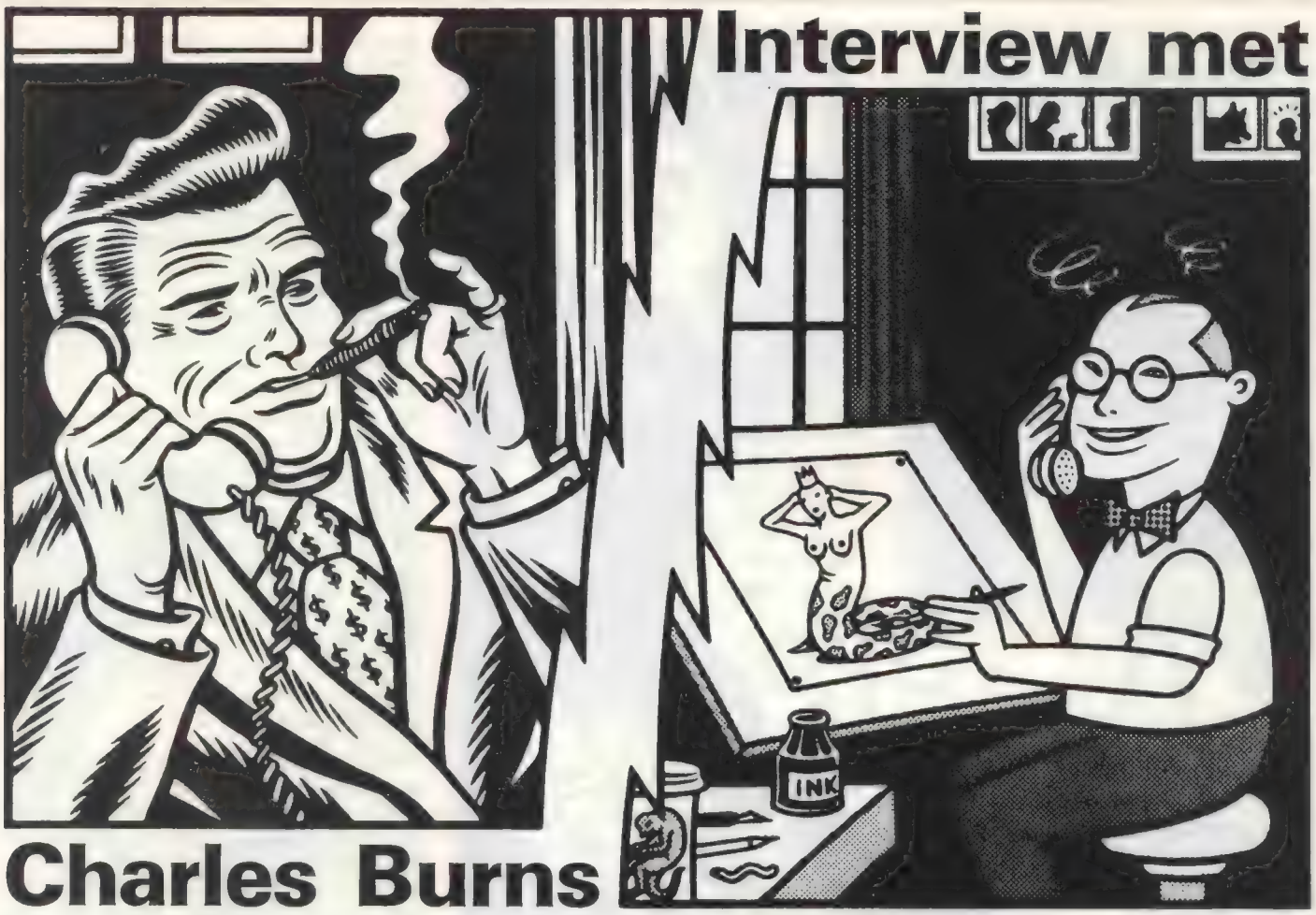

Interview met Charles Burns

door Paul Gravett

Charles Burns laat in zijn strips een verontrustende wereld zien. Je zou verwachten dat hij als persoon net zo maf is als in zijn werk, een soort Norman Bates. Maar je vergist je. Hij lijkt een normale door en door Amerikaanse jongen, die het toevallig leuk vindt binnenshuis te blijven om rare plaatjes te tekenen van vreemde griezeldingen en zonderlinge toekomst fantasieën. Hij ziet zichzelf als het produkt van de verdervelijke resultaten van te veel Amerikaanse wegwerpcultuur.
Maar dat was voor Charles Burns geen slechte zaak. Het heeft hem één van de weinig suksesvolle Amerikaanse stripkunstenaars in Europa gemaakt. Door dit sukses is hij in de zomer van 1984 naar Rome verhuisd, met zijn vrouw Susan Moore, een elegante extroverte vrouw die les geeft in figuratief schilderen. De allereerste strips die Charles publiceerde verschenen in een universiteitskrantje in Washington, gemaakt met medestudenten Lynda Barry en Matt Groening. Maar zijn publikaties in Raw 3 en 4 begonnen hem pas internationaal naam te geven. Zijn verhalen worden nu niet alleen in Heavy Metal in de Verenigde Staten gepubliceerd, maar ook in het Spaanse El Vibora (het enige blad dat ongeveer alle bestaande Burns strips heeft gedrukt!), zowel in Frigidaire en Alter Alter in Italië en nu in het Franse Metal Hurlant.
Ik heb Charles en Susan voor het eerst tijdens de stripconventies te Lucca in oktober 1984 ontmoet, maar het was tijdens hun bezoek aan Londen en Parijs in het voorjaar van 1985 dat ik Charles werkelijk een interview afnam.
Boven een uitgebreide chinese maaltijd, kip met cashewnoten en visballetjes inbegrepen, deden we onhandig met chopsticks en voerden we een gesprek midden in de bami.

Waarom verhuisde je naar Rome toen je net bezig was in Amerika naam te maken?
Charles: Toen Susan en ik voor het eerst Rome bezochten in 1983, we waren er met Art Spiegelman en Françoise Mouly van Raw, ontmoetten we zomaar Giorgio Carpinteri en de andere Valvoline kunstenaars en een paar Franse kunstenaars als Marc Caro, Bruno Richard en Pascal Doury. En dat terwijl ik in Amerika in St. Louis erg geïsoleerd leefde. Ik praatte meer tegen mezelf dan tegen andere striptekenaars. Toen kreeg Susan 1½ jaar geleden een baan als docente in Rome voor 2 jaar. Er werden toen strips van me in El Vibora in Spanje en in Frigidaire in Italië gepubliceerd. In Europa kwam de boel dus van de grond en nadat we er veel over hadden nagedacht, verhuisden we.

En nu ben je lid geworden van de Valvoline groep.
C.: Ja, Giorgio heeft me uitgenodigd toen we terug kwamen in Italië om er te blijven

wonen. Massimo Mattioli kwam er toen ook ongeveer bij. Ik denk dat onze strips een aardige tegenhanger zijn voor de elegante schilderachtige manier van werken van de rest van de groep.

Hoe werkt Valvoline?
C.: Werkt 't dan? Het is erg vaag.
S.: Op de een of andere manier slagen ze erin elkaar op te zoeken en bij elkaar te komen voor verschillende projekten.

Er bestaat dus geen Valvoline manifest waar jullie allemaal in geloven?
C.: Ik ga er vanuit dat ik andere striptekenaars goed vind. Ik ben bezig geweest met mode illustraties voor Vanity, met shows van galleries en met optredens.
S.: Je hebt in de VS nog nooit zo'n contract gehad.
C.: Nee, alleen door Raw, ik woonde toen in Philadelphia. In de regel ging ik in het weekend naar New York om met Art en Françoise te praten. Af en toe kwam ik dan Mark Beyer of Gary Panter tegen en dat vond ik fantastisch. Gary is een van de weinige striptekenaars die me nog net zo aanspreekt als strips toen ik klein was. Dat komt omdat zijn humor en onderwerpen heel dicht bij me staan. Opgroeien in Amerika betekent dat we allemaal dezelfde plaats in de tijd hebben, dezelfde emotionele beelden. Ik tekende bij voorbeeld kleine 'Weird-os' als 'Big Daddy' Roth. Maar wat contract betreft en het samenwerken was Raw heel anders.

Je hebt heel veel en intens met Art en Françoise aan jullie verhalen voor Raw samengewerkt, stukken uit de verhalen gehaald en ze opnieuw getekend.
C.: Ja, ik had problemen met het eind van 'A Marriage Made in Hell' in Raw 6. Ik had wel drie verschillende manieren. Veel van mijn verhalen draaien rond een romantisch thema, manipuleren dit stereotype, omdat achter stereotypes een vreemde waarheid ligt, een of ander onderliggend beeld dat naar boven komt.
Als ik een goede detective lees ben ik dol op het moment net voordat ik begrijp waar het om gaat, als alle aanwijzingen gegeven worden en ik kan raden wat de mogelijke oplossingen zijn. Ik ben altijd teleurgesteld als ik achter het antwoord kom. Vandaar dat ik soms mijn verhaal opbouw rond die opeenstapeling van aanwijzingen. Daar ga ik het meest in op. En om er een eind aan te maken kan je bijna alleen maar met een anti-climax werken. Ik had een eind gevonden voor 'Marriage', maar Art zei: 'dat lijkt op National Lampoon' en ik zei: 'ja, misschien heb je gelijk'. Hij en Françoise zijn goede critici. Ik heb niet het gevoel dat ze mij dwingen hun verhaal te schrijven, maar wel dat ze het verhaal echt zorgvuldig lezen en alle mogelijkheden overwegen. Uiteindelijk werd het een samenwerking van Art, Françoise, mezelf en Mark Newgarden.
Nu ik in Rome ben, heb ik ze de ruwe schetsen opgestuurd van het nieuwe Dog Boy verhaal in Raw 7.

Werkt dat niet produktiever dan knippen in al afgemaakte kunstwerken?
C.: Ik houd er niet van om alles van te voren uit te puzzelen. Op deze manier kunnen dingen tijdens het verhaal binnenkomen en me verrassen terwijl ik bezig ben. Ik kan het stroomlijnen of verder uitwerken. Ik heb gehoord dat Chester Gould zo aan Dick Tracey heeft gewerkt en Hitchcock zei altijd als hij elk detail van zijn film had uitgewerkt, waarom zouden we het nog filmen? Natuurlijk is het moeilijk in mijn strips te knippen, alhoewel ik nog nooit iets heb weggelaten omdat een uitgever dat van me wilde zonder dat ik beselfde dat het goed voor het verhaal was.

Gebeurt dat dan met andere tijdschriften behalve Raw?
C: Eigenlijk niet. Als ik een verhaal naar Frigidaire breng, zien ze dat dan natuurlijk in het Engels, maar ze zeggen zondermeer: ahh, dat is fantastisch, we nemen het.

En ze hebben het niet eens gelezen?
C.: Nee, het lijkt bijna wel alsof het verhaal op de tweede plaats komt.

Geldt dat ook voor Heavy Metal?
C.: Ja, ze accepteren het zo. Ik denk dat Art en Françoise veel meer bezig zijn het beste uit het verhaal te krijgen.

Je hebt El Borbah voor Heavy Metal gecreëerd. Hoe kwam je aan hem?
C.: Hij is ontleend aan Mexikaanse superhelden. Sommige hiervan zijn alleen maar super worstelaars met gekke maskers die je tegenkomt in prachtige tijdschriften over worstelen en fotostrips als El Santo. De naam Borbah komt van een vriend. Jim Borbah, een optredend artiest, een grote gekke jongen. El Borbah is een aanzetter, iemand die je door het verhaal duwt terwijl hij de feiten blootlegt. Als ik met een ver-

haal begin neem ik het idee soms veel te serieus en dan helpt Borbah's commentaar om het wat luchtiger te maken.

En hoe zit dat met Dog Boy?
C.: Hij is ontwikkeld in een periode toen ik in een restaurant werkte, bedienen, schoonmaken, een vreselijke baan. Ik herinner me dat ik naar huis ging met de trein en aan dit idee van 'Dog Boy' zat te denken en hoe zijn persoonlijkheid eruit zou zien. Een belachelijke figuur, menselijk maar met allemaal dierlijke instinkten die hij niet onder kontrole kan houden.

Vanaf het moment dat jullie in Londen zijn

houden jullie er een soort film-marathon op na.
S.: In Rome kunnen we geen films in het Engels zien. We zien op het moment meer films dan ooit.
C.: Zintuiglijk overladen! Het is overigens wel leuk. We hebben 'Repo-Man' gezien. Dat heeft hetzelfde beeld genomen waar ik in geïnteresseerd ben en heeft er iets nieuws van gemaakt.

Ik heb gezien dat je het boek 'Worst Movie Poster of All Time' hebt gekocht.
C.: Ja, door zo'n boek word je ingewijd in beeldvorming. Amerikaanse tv zit vol vreselijke films en af en toe zie ik zoiets idioots dat ik het terug laat komen in mijn werk. Zoals de vrouw met het afgehouwen hoofd, dat ingepakt op tafel ligt in mijn verhaal 'The Voice of Walking Flesh'. Dat is de meest direkte diefstal van de film 'The Brain That Would Not Die'. In Italië hebben ze een ongelooflijk groot aantal onverkorte films op tv en zelfs al begrijp je de dialoog niet dan raak je toch helemaal in de ban van het visuele en kan je het volgen.

Dat verklaart wellicht waarom je strips internationaal aanslaan.
C.: Het is niet met opzet. Het is alleen maar dát waar ik mee opgegroeid ben. Afschuwelijke films en zien en slechte strips lezen. Mijn vader is een geleerde die vroeger striptekenaar wilde worden en dus kon ik strips lezen zonder dat er tegen me gezegd werd dat ze mijn geest zouden verzieken, met het resultaat dat mijn geest wel degelijk verziekte. Ik bracht echt uren door met kijken naar Batman, Mad, Tintin, Doom Patrol en Dick Tracey en nu vind ik leuk wat ik 'naïeve strips' zou noemen uit de jaren 40 en 50, gemaakt door iemand die er niet veel geld mee verdiende en die er een produkt uit moest persen, heel stereotype. Daardoor komt een of andere maffe visie van Amerika op de mensheid naar boven. Bijna net alsof het onderbewuste van de kunstenaar naar boven geduwd wordt door deze types. Je hebt al die beelden van witte mannen en witte vrouwen en wat ze samen doen! Sommige van die oude romantische en gangster strips hebben botte mooie kunst. Veel van dit soort strips behoren tot mijn bronnen.

Hebben deze strips zowel je tekeningen als je beeldvorming beïnvloed?
C.: Oh ja, toen ik opgroeide vond ik dat ze er echt prachtig uitzagen met die heel preciese penceellijntjes. Ik probeerde ze in het begin met een pen te imiteren! Maar mijn tekenwerk ontwikkelde zich hoofdzakelijk doordat ik een goed duidelijk verhaal wilde schrijven. Ik denk dat je een heleboel strips kunt karakteriseren als hoofdzakelijk kunstwerk, in het bijzonder de plotselinge opleving van Franse strips met hun elegante kunstwerk, waarvan ik zou willen zeggen: allemaal show maar het slaat nergens op. Daar staat tegenover dat ik een goed beeld soms moet opgeven om het verhaal beter te kunnen vertellen. Ik zou dit beeld echt heel graag tekenen, maar het stuwt het verhaal niet, maakt het niet begrijpelijk.

Het is wel grappig, overigens. Iedereen zegt hoe precies mijn tekenwerk is, maar ik kan geen letter op papier krijgen. Het kan altijd nog slechter, maar het lijkt wel het handschrift van een kind. Misschien werk ik wel met de verkeerde kant van mijn hersenen zodat m'n draadjes in de knoop zitten. Mijn gevecht met de letters heeft er een poos mee te maken gehad dat ik ook geen verhaal kon verzinnen.

Wie zet dan de tekst in je tekeningen?
C.: Susan. Ik had net een 20 pagina's lang griezelverhaal gedaan, 'Ill Bred' en ze zei: dat ziet er vreselijk uit, ik zou het beter kunnen dan jij. En dus zei ik: oh ja, kom maar hier, waar is je pen?
Susan kan echt snel en makkelijk schrijven. Ik doe alleen maar de titels en de geluidseffekten. Ik kwam er achter dat het bij Giorgio Carpinteri en zijn vriendin Patrizia precies hetzelfde gaat. Susan helpt me enorm. Ze is heel oplettend en pikt mijn fouten eruit.

Je bent duidelijk in intrige-ontwikkeling geïnteresseerd, maar je karakters hebben vaak niet veel innerlijk leven. De konstruktie schijnt de hoofdzaak te zijn. El Borbah is een nul, een stoere bink die door het verhaal heen loopt, maar de lezer raakt niet bij hem betrokken, hij ontwikkelt niet.

C.: Het is duidelijk dat een goede film of goed boek een interessante persoon nodig heeft die emoties heeft en een leven, iets waar je iets nieuws van kunt leren. Een strip daarentegen werkt doelmatiger met gebruik van stereotypes. Het is moeilijk een figuur met een ingewikkeld innerlijk leven in een strip te zetten en hem te laten kommuniceren met de lezer. In een goedkope film is alles tot op de allernoodzakelijkste onderdelen weggelaten, maar door de formule van karakters en de naïeve dialoog ontstaat een soort waarheid. Ik vind het leuk er over na te denken waarom die stereotypes bestaan, welke behoefte ze vervullen, iedereen begrijpt de grote machoman maar waarom aksepteert men deze rol? Waarom moet een vrouw elke keer vallen als ze wegrent? Waarom behandelen ze haar als een voorwerp?

Kan je eindeloos blijven spelen met deze stereotypes? Raak je niet eens een keer uitgeput?

C.: Het wijst er duidelijk op dat ik op de een of andere manier gefixeerd ben op bepaalde thema's die zich waarschijnlijk gemanifesteerd hebben in de films en strips waar ik mee opgegroeid ben. Soms denk ik: zal ik daar nog een verhaal over maken, nog een herbewerking uit de 50-er jaren? Net alsof ik het zelf niet kan helpen. Draaf ik maar door? Heb ik maar één verhaal te vertellen? Elke kunstenaar maakt zich daar zorgen over.

Denk je dat nu je in Italië woont, dat je nieuwe invloeden zal tegenkomen, zoals bij de kunstenaars van Valvoline, in de literatuur, de moderne film en natuurlijk de moderne kunst?

C.: Nee, of dat nou gunstig is of niet, ik heb iets waardoor ik op de een of andere manier gemotiveerd ben om kreatief bezig te zijn. Ik zeg niet dat ik te oud ben om te veranderen, maar ik zie mezelf er niet al te veel door beïnvloed of geïnspireerd om op een veel meer schilderachtige wijze te gaan tekenen.

Waar ben je op het moment mee bezig?

C.: 'Big Baby', een klein gebonden boekje in de trant van Gary Panter's 'Elvis Zombies' dat RAW One – Shot 5 zou moeten worden. Ik was begonnen er een brief aan Art en Françoise over te schrijven voordat ik uit Rome wegging. Het was de tweede versie. Zelfs nu al begin ik met een re-evaluatie, dat vind ik een gezonde houding. Bijvoorbeeld de El Borbah serie 'Bone Voyage' was in het begin hardstikke gepikt van de film 'The Fly', maar nu bestaat er niets meer van in het verhaal.

Het fungeerde als een soort springplank?

C.: Ja, het idee dit vlieghoofd over te zetten op een menselijk lichaam. Maar Susan zei: nee Charles, je kunt niet nog en verhaal maken over iemands hoofd dat eraf gehaald wordt.

S.: Je valt in cliché's als je ergens lekker mee werkt. Je zou ze keer op keer kunnen gebruiken.

C.: Ik heb een poging gedaan er achter te komen wat de basis van enkele van mijn verhalen is. Eén ervan is de hersenen in contrast met het lichaam.

Het geestelijke versus het physieke.

C.: Bedankt, zo is het. Bijvoorbeeld 'The Voice of Walking Flesh' gaat over een man die wil dat zijn verstand konstant puur en helder funktioneert, maar hij heeft ook een lijf dat op gang moet worden gehouden. Die strijd tussen het geestelijke en het physieke loopt door mijn werk, de verschrikking van het lichaam, en vraag me niet waarom. Ik zie m'n verhalen zelf nooit als echt afschuwwekkend. Ik probeer konsekwent niet de goedkope plaatjes te maken, zoals het laten zien van alle botten en splinters als een vent opgeblazen wordt.

Hoe sta je tegenover 'spetter' films?

C.: Voor mij zijn ze komedie. Ik krijg er regelmatig een kick van als er iets schokkends is, maar ik ben er nog nooit echt van geschrokken. Ik vind het grappig om te zien wat ze gebruiken om mensen bang te maken, al die stereotypes.

Heb je de EC griezelstrips uit de 50-er jaren gelezen?

C.: Nee, ik ben in '55 geboren, dus ik heb ze gemist, er rustte een taboe op toen ik opgroeide. Ze waren net een beetje te griezelig. Ik lees ze nu eigenlijk pas, ook al had ik een paar paperback herdrukken.
Ze zijn te gek, sommige van die beelden steken nog steeds hun kop op in mijn werk. Ik denk dat veel striptekenaars strips lezen, de mogelijkheden zijn enorm, maar ik zie zulke teleurstellende onzin. Maar ik blijf altijd vol hoop.

Je hebt een kursus over strips gegeven?

C.: Dat was in het voorjaar van '83 bij Susan op de universiteit.

S.: Een heel stel van mijn schilder studenten hebben zijn kursus gevolgd.

C.: Het beste werk werd door mensen geproduceerd die niet veel over strips wisten,

die er geen vooringenomen ideeën over op na hielden, maar geïnteresseerd waren in werken met een verhaal. Ik maakte het heel duidelijk bij het begin: geen superhelden, geen dit, geen dat! Ik was voorzichtig niet de cliché's het meest naar voren te halen en er voor te zorgen het schrijven vooral persoonlijk te laten zijn. Ik heb ze veel dia's, tijdschriften, en kunstenaars niet strikt in de gebruikelijke kontekst laten zien. Er waren studenten bij die stomgeslagen naar me toekwamen. 'Ik heb deze kur-

sus genomen omdat strips "Charly Brown" en "Flippie Flink" zijn'. Dat was wat ze wilden. Ik schopte ze voor hun reet want ik zei: in deze klas mag je je niet veilig voelen bij die benaderingen. Kunststudenten willen net zulke formules hebben als wiskunde studenten 'als ik dit doe gebeurt er dat'. Ik voelde me net een 'cheerleader', iemand die de leiding heeft bij georganiseerd juichen van een groep, ik stond voortdurend te schreeuwen: zo gaat het niet. Natuurlijk zijn er van die stompzinnige recht toe recht aan dingen die sommige mensen niet direct weten, zoals niet weten welk personage nu eerst praat, of ze te veel op elkaar laten lijken. Tegen dat soort dingen liep ik ook op toen ik begon.

Een vriend van me vertelde dat toen hij de DC kantoren in New York bezocht, hij Steve Ditko door de gangen zag rondwandelen omdat hij liep te wachten op iemand die hem zijn volgende baantje zou geven. Ditko is één van de vele grote veteranen onder de stripkunstenaars, een deel van de stripgeschiedenis. Hoe voelt dat als je ziet hoe de Amerikaanse industrie 'suksesvolle' kunstenaars beloont?

C.: Op de een of andere manier hebben ze hun tijd gehad en iedereen verwacht van ze dat ze dat sukses gaan herhalen. Kijk nou naar Wally Wood. Zijn sukses had als basis zijn EC strips, Mad, maar voor hij dood ging deed ie wat aan zieligaandoend pornografisch gerommel. Het probleem is dat ze in een kommercieel medium werken en je moet je rekeningen betalen en dus moet je er zoveel bladzijdes per maand uitpersen. Wat is bruikbaar in Amerika? Wat is bruikbaar? Ik prijs mezelf gelukkig dat ik andere bronnen van inkomsten heb, want de markt voor zwart-wit tijdschriften is momenteel beperkt in Amerika.

Alles gaat er ongeveer hetzelfde uitzien, zodat je een standaard Amerikaans stripboek krijgt.

C.: Wat nog verkoopt is de Marvel strip. Eigenlijk is die populairder dan ooit! Je zou zeker meer exemplaren van Raw kunnen verkopen als je het op die maat maakte, want mensen zullen het alleen al kopen om te verzamelen.
Strips zijn net zoiets geworden als baseball kaarten. Ze zijn eigenlijk voor jongens tussen de 12 en 20. Toen ik die strips las gaf ik meer de voorkeur aan Marvel omdat ze 'rijper' waren – 'superhelden met problemen'. Ik kan me herinneren dat ik ze echt heel leuk vond, maar welke volwassene is nu geïnteresseerd in de X-mannen? Houd je je nu echt bezig met de problemen van Spinneman. Doe jij dat? Ik deed dat toen ik 10 was. Ik dacht toen, God wat is dat volwassen. Het probleem is dat iedereen is opgegroeid met superhelden strips en nu willen ze superhelden striptekenaar zijn. Er is niets beters dan dat aan de horizon.
S.: Voor de kunstenaar is het niet het probleem of je kunt tekenen of niet. Het is de keuze van de arena waarin je je werk zet.

Er bestaat geen visie?

S.: Veel mensen vallen voor een manier van tekenen. Ik heb studenten die zeggen 'Ik wil net als Frank Frazetta tekenen' en ik moet dan zeggen:'Je bent op de verkeerde plaats! Ik had een student die uiteindelijk wegging en naar Joe Kuberts school in New Jersey ging.
C.: Het punt is dat ergens in zijn achterhoofd sukses net zo trok als Joe Kubert en hij zou het ook kunnen!
S.: Ja, maar ze moeten weten dat het maar gewoon een baan is. Ze kunnen er misschien bevrediging uit krijgen, maar er is geen kreativiteit voor nodig om het te doen.

Bestaat dat gevaar zelfs voor jou niet? De stripindustrie kijkt altijd hongerig uit naar

nieuw talent, nieuwe ideeën om bladzijdes te vullen.

C.: Metal Hurlant zei tegen me: we willen vijf of zes bladzijdes komplete verhalen. Als ik zoveel sukses zou willen hebben, dan weet ik dat ik meer zou kunnen doen. Maar ik ben niet zo ambitieus en bovendien werk ik erg langzaam. Ik doe ongeveer vier dagen over één pagina. Als ik er werkelijk over dacht, als ik al mijn referenties had, alle auto's met witte doppen uit 1950 en de gebouwen met brandtrappen in New York, dan zou ik werkelijk heel populair zijn, echt tot de belangrijkste stroming behoren. Maar waarom zou ik me drukmaken? Ik zou net zo zijn als: we willen dat Jack Kirby nog een paar explosies doet met Noordeuropese goden die komen aanvliegen.

Nou, waarom doe je dat dan niet?

C.: Omdat... ik het niet wil!

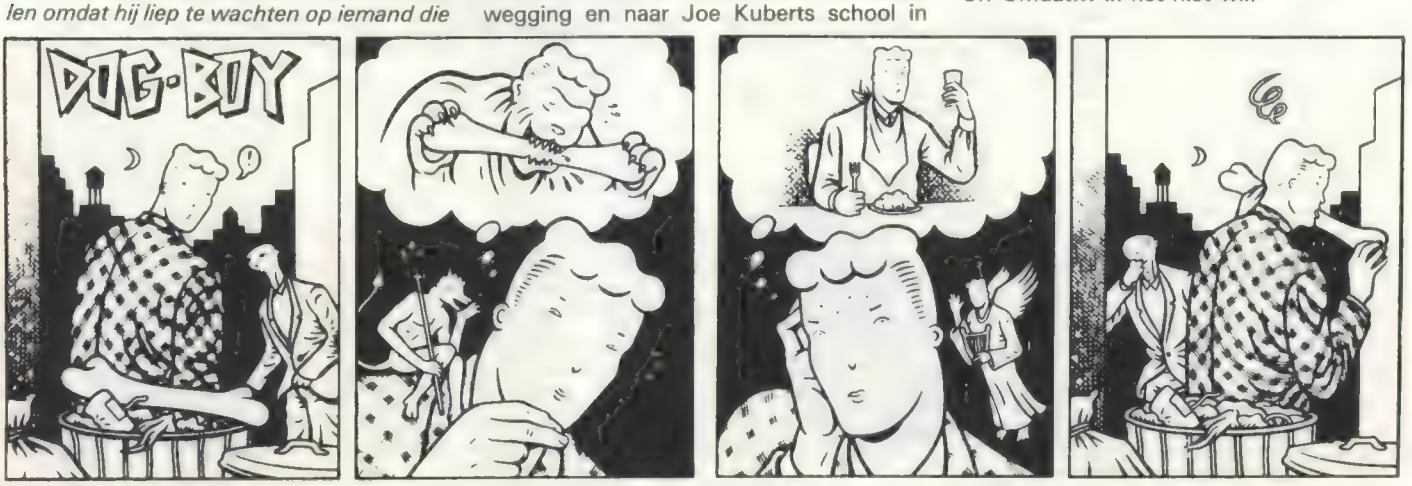

Stripschrift
Oude nummers

Oude nummers van Stripschrift zijn nog steeds verkrijgbaar voor de oorspronkelijke prijs. Bestellingen kunt u richten aan:

Adm. Stripschrift
Antwoordnummer 420
3700 VB Zeist

Na overmaking van het totaalbedrag aan Stripschriften plus f 2,50 porto- en administratiekosten op gironummer 209948 tnv. 'Stripschrift', Zeist, wordt het bestelde u thuis gezonden.

19 (f 2,25): Kabouterstrips, Paulus de Boskabouter nr. 14.
65 plus (f 2,25): Interview Tibet, Rik Ringers leidt de dans (1955); Chick Bill; Tina; Jay Linch door Evert Geradts; De wonderen van Mu.
67 (f 2,25): Nader tot Kuifje 3 over interessante drukvarianten; interview Carry Brugman; speciaal Roba met Bollie en Billie en De Stiert en een bibliografie; De Wonderen van Mu
70 (f 2,25): Marten Toonder 2 (Panda, Toonder-studio's); Jan van Haasteren; De wonderen van Mu; Tom Poes en de Schoonschijners.
74 (f 2,95): Zuiptor, Uco Egmond, Raymond Macherot (Chlorophyl, Poezekat); Domien ten Berge, Marten Toonder; profesor Pi...
77 (f 2,95): Gerrit Stapel, Mijn vriend Andries; Aart Clerkx.
78 (f 2,95): Daan Jippes, Intercity Incident; interview 'Forest Bud' Sagendorf Popeye; Modesty Blaise.
79 (f 2,95): Jules Feiffer; Moem; Piet Wijn De Moorse Tovenaar.
80 (f 2,95): Robbedoes, Fournier, The Hulk; De Tovenaar van Piet Wijn...
83 (f 2,95): Sjors en Pep (nu Eppo); Loriot; Dick Bos reclamestrip Glashard.
86 (f 2,95): inhoudsopgave van Stripschrift nr 49/50 t/m 84; Eddy Paape, SDCN...
87 (f 2,95): Bert Bus, herdruk Nitokris, kartoenrubriek Ong-gezien, Tomi Ungerer, Simpelman, Lucky Luke, LL-persiflage.
88 (f 2,95): Ridderspecial; Prins Valiant, De Rode Ridder, Vlaamse Ridderschap, Bob de Moor, prins Valiant-persiflage, Wood, Tarzoon.
89 (f 2,95): Uitgeverij Casterman, Jacques Martin, Jacques Tardi, Tardi-oorlogsstrip, de 4 Helden, Craenhals, Kresse.
92 (f 2,95): Jean Graton's Michel Vaillant, Julie Wood, en Van Strijd tot strip, Wim van Wieringen.
94/95 (f 3,60): Robbedoes-weekblad... Robbedoes index t/m nr. 2000; de dertigste verjaardag van het weekblad Kuifje, Pogo.
97 (f 3,25): Keizerstrip Trigië tekenaar Don Lawrence, Verdwenen Kuifjes door Har Brok teruggevonden, interview met Selby Kelly weduwe van Pogo-tekenaar Walt.
98 (f 3,25): Strips in de dertiger jaren: Doe Mee, Centsprenten en strips, Tripje, G. Rotman, G. van Raemdonck, Bulletje en Bonestaak en Thijs IJs en Gijsje Goochem.
99 (f 4,95): Milton Caniff, Wallace Wood interview, Stripkoerier en Gummi.
101 (f 3,95): Scenaristen special, Greg, Jacques Lob, Jean Michel Charlier, Jean-Pierre Dionnet; Blueberry, Pogopersiflage door Wallace Wood/Harvey Kurtzman, 66-ste en laatste Eric de Noorman-verhaal: De eerloze krijg.
102/103 (f 3,95): Kuifje weekblad, E.P. Jacobs, Bob de Moor en Claude Auclair, Lombard uitgaven, Rik Ringers, Eric de Noorman: De eerloze krijg.
105 (f 3,95): 'Duckman' Carl Barks, herdruk van een van zijn eerste Donald Duck verhalen, Daan Jippes; tien jaar Het Stripschap, Tante Leny, Pogo en Eric de Noorman.
106 (f 4,95): Hugo Prattnummer, Luck Star O'Hara, VNU-story III, jaarlijkse stripdoorsnede, Pogo, Eric de Noorman.
107/108 (f 4,95): Kapitein Rob, Pieter Kuhn, kapitein Rob musical, Evert Werkman, Eric de Noorman en Smurfen...
109/110 (f 4,95): Eppo-special, Henk Kuijpers (Franka), Bert Bus, René Follet, Peer en Uco, De VNU-story IV, kritiek op vooroordelen Strips, Kuifje in Zwitserland, Pogo en Eric de Noorman...
111 (f 4,25): Stripproduktienummer: ontstaan van strips, tekenwerk (door Matena) scenario, lettering, inkten, inkleuring, merchandising en syndication, Kapitein Rob, Pogo en Eric de Noorman...
112/113/114 (f 5,95): detectivestrips, Eisner en zijn Spirit, The Shadow, Schlomo Raven, Jack Palmer (Pétillon), Loro, Jess Long, Detectivefilms, Eric de Noorman.
115 (f 4,25): Strips en politiek, Willem, Peter van Straaten, Behrendt, Crumb, Eric de Noorman.
116 (f 4,95): Centsprenten en strips, Ben van Voorn en Piet van Elk, Alain Saint-Ogan, Toonder en Piëts Bassie, Chantal Montellier, Martin Lodewijk en Eric de Noorman.
117/118 (f 6,50): Interview Blanc-Dumont, Jijé-polemiek, inhoudsopgave Stripschrift nrs. 85-117/118, Pogo afsluiting, Eric de Noorman.
119 (f 4,95): Lucky Luke, Morris en Goscinny, De Ballade van de Daltons, 50 jaar Kuifje, marketing van Stripschriften op de Nederlandse markt.
120 (f 4,95): Science Fiction met Leloup, Arman en Ilva, Dick Matena en Enki Bilal.
121 (f 4,95): Berni Wrightson, de horrorstrip op zijn best. De striphandel. De Stripkatalogus.
122/123 (f 6,50): Willy Vandersteen, Jerom, De blauwe reeks, Suske en Wiske wegwijzer.
124 (f 4,95): Palacios, strips op z'n Spaans, Noel Sickles, Stichter v.d. Caniffschool.
125 (f 4,95): Cuvelier-nummer met artikelen en herdruk, Pogo etc.
126/127 (f 6,50): De strips van Claire Bretécher, Ralph Bakshi, de animatieman.
128 (f 4,95): Guido Crepax en Valentina.
129/130 (f 6,50): Al Capp (1909-1979), Li'l Abner, Vakbond voor striptekenaars, Jacques Tardi.
131 (f 4,95): Dick Tracy, The Studio, Jeff Jones, Mike Kaluta, Berni Wrightson.

132 (f 4,95): Engelse dagbladstrips: Andy Capp, Jeff Hawke, Garth, Jane, The Perishers, Romeo Brown.
133 (f 4,95): Joost Swarte, Droomprijsvraag, Rose, Enquête.
134 (f 4,95): Beeldverhaal in de oorlog. Het beest is dood, Striphelden trekken ten oorlog.
135/136 (f 6,50): Willy Vandersteen artikelen, Klassieke strips uit Sprint, Blueberry, Jordaan.
137 (f 4,95): De kleine uitgevers, Rijperman, Yendor en Espee, De Vrije Balloen 5 jaar, Uderzo drinkt toverdrank.
138 (f 4,95): De familiestrips: Familie Snoek, Blondie, familie Doorzon, Jan, Jans en de kinderen, Prins Valiant.
139/140 (f 6,50): Theo van den Boogaard, Martin Lodewijk, Zweedse Strips.
141 (f 4,95): Daan Jippes naar Disney Studio's, Rostrum, Minitoe, Kapitein Rob en Romeo Brown.
142 (f 4,95): Droomprijsvraag, Dick Matena's witte kerst, The Empire strikes back, Indeks, Top-twintig.
143 (f 4,95): Amsterdam in strips, Kuifje voor het Amsterdamse gerecht, Lucca 14, Del Castillo.
144 (f 4,95): 1984, Ravian, Stripalbumkopers onderzocht, Prikkebeen.
145 (f 4,95): Frank Frazetta's Fantastische Wereld. 25 jaar Yrrah, Enki Bilal, Mort Walker: Sam's Strip.
146/147 (f 6,50): Floc'h. Dominique Hé, Terug naar de Klare Lijn.
148 (f 4,95): Robert Gigi, Scarlett Dream, Het gezicht van Eppo.
149 (f 4,95): Conan, Wie is dat?, Conan-strip, Romeo Brown, Sam's Strip.
150 (f 4,95): Krazy Kat, De dieren van Crumb, Nard'n' Pat, Garfield, De Shtunk, Li'l Abner, Dierenleed, Fat Freddy's Cat, Vlaamse smetjes, Romeo Brown.
151/152 (f 6,50): Jan Kordaat, Yves Chaland en de erfenis van Tillieux, Het voorbeeldige leven van Jijé, De Bende van vier.
153 (f 4,95): William Vance, Bruno Brazil, Bob Morane, Jerom in Tibet, Kapitein Rob, Chantal Montellier, Vlaamse Frutjes.
154 (f 4,95): Belgische strips, Didier Comès, De Rat-cisten een strip van Comès, EC herleeft, Kuifje op de knieën.
155 (f 5,25): Victor de la Fuente, Haxtur, Fernando Fernandez, Francisco Ibanez, De Disney films, de toplijsten van 1981.
156 (f 5,25): Nieuwe Nederlanders, Paul Teng, Dick Briel, Red Rat, Gezellig en leuk, Prutswerk.
157 (f 5,25): Jean-Claude Mézières, Heavy Metal, Eric Schreurs, Sterren stralen in Hollywood.
158 (f 5,25): Marten Toonder, François Bourgeon, Comicana, Jean-Louis Floc'h, De Zeven van Zeveneken.
159/160 (f 7,—): Engelse stripweekbladen, Strip against racism, Crumb's Sketchbook, Stripfiguren vogelvrij?
161 (f 5,25): Nieuwe stripbladen, Knudde, Bij de dood van Wallace Wood, Josep Toutain.
164 (f 5,25): Interview met Harvey Kurtzman, Lijk op de Imjin, Lezers over parodie en plagiaat.
165 (f 5,25): Interview met Frank Margerin en Raymond Reding. Een analyse van de strips van Cosey.
166 (f 5,25): Interview met Paul Gillon, schepper van Schipbreuk in de tijd en met Pierre Christin scenarist.
167 (f 6,—): De wereld van Richard Corben, Jan Strnad zijn bezielde scenarist. De toplijsten van 1982.
170 (f 6,—): Interviews met Martin Veyron (tekenaar van Barend Terzijde), Bart van Erkel, en Chayé.
171 (f 6,—): Interview met Milo Manara (tekenaar van Guiseppe Bergman) en analyse van zijn strips. Interview met Frits Kloezeman (tekenaar van 'Rechter Tie').
172 (f 6,—): Krantestrips in Nederland. Interview met Nikita Mandryka (tekenaar van 'De gemaskerde Komkommer').
173 (f 6,—): Interiew met Ted Benoît (tekenaar van o.a. 'Morfeu Electrico'), Vijftig jaar Comics in Amerika. Interview met Dick Matena.
174/175 (f 8,—): Meeslepend interview met Peter Pontiac. Strips en Popmuziek. Boekbesprekingen.
176 (f 6,—): Fred en Liliane Funcken (Witte Ruiter, Harald de Viking enz.), Vijftien jaar Stripantiquariaat Lambiek. Strips en Onderwijs.
177/178 (f 8,—): Interviews met Schuiten, Renard en Peeters ('De medianen van Cymbiola'), analyses van hun strips. Interviews met Hermann ('Bernard Prince', 'Comanche', 'Jeremiah') Neal Adams en Tom Wilson. De toplijsten van 1983. Wendy Pini's Elfquest.
176 (f 6,—): Veranderingen bij Robbedoes, Kuifje en Eppo. Jaap Bubenik, Nico Noordermeer en Vaughn Bodé.
180 (f 6,—): Interview met Robert van der Kroft, tekenaar van Sjors en Sjimmie. Garfield, George Orwell als stripfiguur en de dood van Reiser.
181 (f 6,—): De fantastische werelden van Rork, prachtboeken over Hergé. Nieuwe ontwikkelingen bij Giraud en cartoons: Elyh.
182 (f 6,—): Vittorio Giardino over Sam Pezzo, interview met Dick Vlottes en cartoonist Pauk Verschaeren.
183 (f 6,—): Strips en voetbal: Kick Wilstra, Appie Happie, Roel Dijkstra, FC Knudde enz. Interview met cartoonist Efbé.
184 (f 6,—): Wasterlain, veranderingen bij Robbedoes, inteview met Herman Focke en het tijdschrift Titanic uitgevaren.
185/186 (f 8,—): Artikelen over Mézières' Ravian, Auclair en Will Eisners Opmakh mit Got. Interviews met de gebroeders Varenne en cartooniste Marlèn Nolta en een artikel over Philippe Marcelé. Extra bijlage over de strip-3-daagse.
187 (f 6,—): Interviews met André Juillard en Rumen Simeonov. Artikelen over Al Williamson en Jeremiah. Een strip van Williamson.
188 (f 6,—): Speciaal western nummer met een artikel over Durango, interviews met Laurence Harle (scenariste van Cartland) en Colin Wilson de nieuwe tekenaar van Blueberry.
188/189 (f 8,—): Interviews met Rochette, Franz. Kinderzegels in Nederland, Tex Avery en Nader tot Kuifje en Strips en onderwijs. Speciaal omslag met de kinderzegels van Joost Swarte.
191 (f 6,—): Deel van het artikel over de stripfiguur Robbedoes. Deel een van een herdruk van een verhaal dat Jijé van Robbedoes tekende. Een interview met de nieuwe Robbedoes tekenaars Tome en Janry. De toplijsten van 1984.
192 (f 6,—): Deel twee van de geschiedenis van de stripfiguur Robbedoes. Interviews met Yves Chaland en Lex van de Oudeweetering.

Dankzij de stichting uitgeverij beeldverhalen:

Lex Brand leeft!

door Rob van Eijck

Wraak is zoet. Die gedachte moet de makers van de heruitgave van de *Lex Brand*-serie door de geest gespeeld hebben, omdat zij door deze aktiviteit met terugwerkende kracht alsnog wraak hebben kunnen nemen op de maatregelen van het Ministerie van Onderwijs (en toen ook nog van Kunsten en Wetenschappen) uit 1948, waarvan zij, en vele anderen met hen, het slachtoffer zijn geworden.

In de beruchte anti-stripcirculaire van dat Ministerie, en in andere gezaghebbende publikaties uit die tijd, is o.a. sprake van *'...sensationeel karakter (van de beeldromans) zonder enige andere waarde'*, *'... het vergif dat door beeldromans in twee jonge geesten is gedrupeld'*, *'Beeldromans zijn verantwoordelijk voor de talloze misdaden door jongeren begaan'*, en, ook een hele sterke: *'Juist omdat de eenvoudige geest het getekende en dus visuele beeld zoveel gemakkelijker in zich opneemt dat het uitsluitend uit reeksen woorden opgebouwde beeld, en er dus zoveel gemakkelijker door wordt beïnvloed, is het karakter van deze beeldromans veel giftiger en funester dan van de vroeger zoveel verbreide prikkellektuur.'* Dat kunnen wij striplieffhebbers in onze zak steken.

De 'beeldromans' waartegen deze waarschuwende publikaties vooral fulmineerden, waren in hun vorm een typisch Nederlands verschijnsel: kleine, goedkope boekjes, met avonturen van onrechtbestrijders die zich niet ontzagen er eens ferm op los te beuken. De meest bekende van deze boevenvreters was natuurlijk – en is nog steeds – *Dick Bos*. Maar vele anderen streden met hem mee, zoals *De Moker, Tom Wels, Spot Morton, De Crack* en *Lex Brand*. Veel van deze Beeldromans zijn nauwelijks om aan te zien: krukkig getekend, een uitermate gebrekkige lay-out, een minieme kennis van de anatomie en een voddig verhaal. Dat neemt echter niet weg dat zij vroeger buitengewoon populair waren, waardoor zij een bijzonder warm plekje hebben veroverd in de harten van vele huidige dertigers en veertigers. Iedereen heeft wel van die strips waaraan hij als kind bijzonder verslingerd was en bij het weerzien waarvan hem de ontroering soms bijna te machtig wordt. En juist dat weerzien van de oude Beeldromans is tegenwoordig geen eenvoudige zaak. De boekjes over *Lex Brand, de Moker* en al hun kollega-boevenjagers zijn heden ten dage zeer zeldzaam geworden en dus moeten er onnatuurlijk hoge bedragen over tafel geschoven worden om hun spektakulaire avonturen opnieuw te kunnen volgen.

Om die ongezonde situatie te verhelpen hebben drie striplieffhebbers die vroeger trouwe fans waren van de Beeldromans de *Stichting Uitgeverij Beeldverhalen* (Hoofdweg 31, 9687 PH Nieuw Beerta) opgericht, met de bedoeling de oude boekjes in zo identiek mogelijke uitvoering opnieuw voor een zacht prijsje ter beschikking van een oud, en mogelijk ook nieuw, lezerspubliek te stellen. In dat streven zijn zij volledig geslaagd, want niet alleen kosten deze heruitgaven slechts *f* 3,75, maar ook is het uiterlijk van de nieuwe boekjes volstrekt gelijk aan de oude, op de vermelding van de prijs op de omslag na. Zoals het zich laat aanzien zal de verschijningsfrekwentie gaan liggen op 4 à 6 maal per jaar een set van twee deeltjes uit de *Lex Brand*-serie (momenteel zijn er al zes delen verschenen), zodat het nog wel even zal duren voordat alle 46 boekjes van Lex Brand verkrijgbaar zullen zijn. Maar, zo verklaren Peter de Vos, Loek Donders en Hans Bontkes, de stichters van de S.U.B., als de heruitgave blijkt aan te slaan, zal de frekwentie verhoogd worden en zullen er tegelijkertijd andere series gestart worden.

Dus het ligt aan de liefhebbers zelf of alle ongeveer 250 Beeldromans (verschenen tussen 1947 en 1955) die vroeger door pedagogen en ministers zijn vervloekt en tegenwoordig alleen voor gefortuneerden betaalbaar zijn, binnen enkele jaren weer beschikbaar zullen zijn voor jeugdsentimenten en stripvorsers. Dus u weet wat u te doen staat, zelfs als u vroeger niet zelf aan de Beeldroman verslingerd bent geweest. Want de circulaire uit 1948 is door het Ministerie nooit ingetrokken.

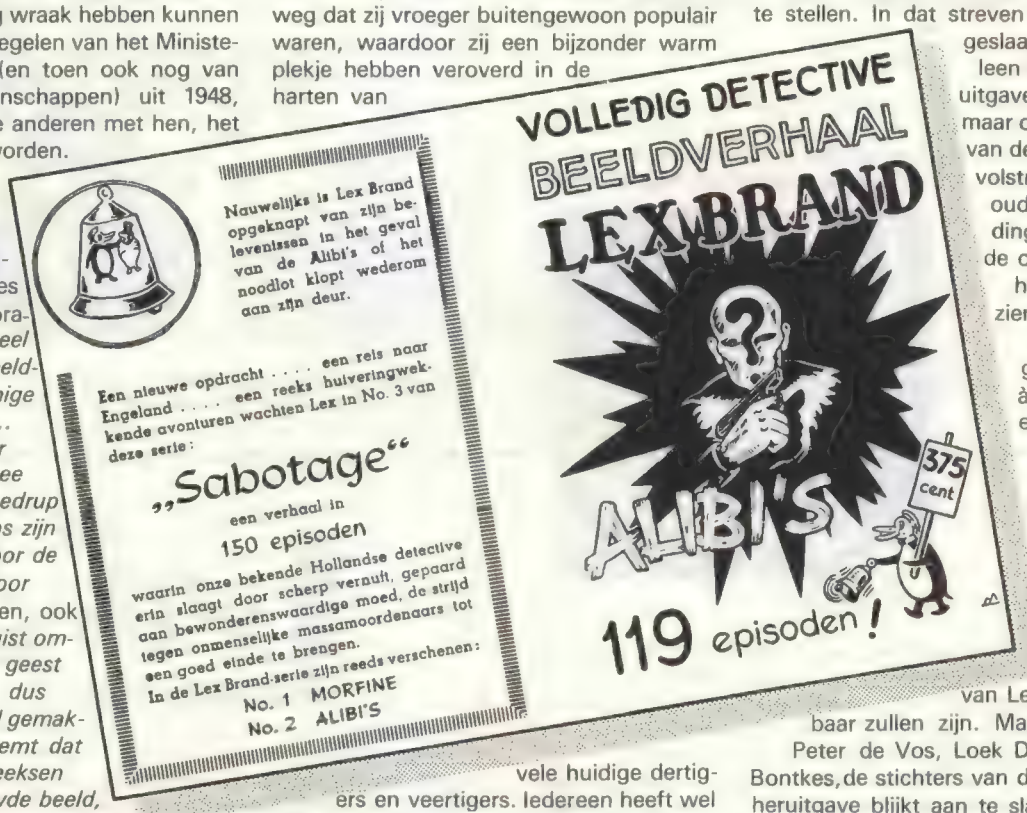
VOLLEDIG DETECTIVE
BEELDVERHAAL
LEX BRAND
ALIBI'S
119 episoden!
375 cent
Nauwelijks is Lex Brand opgeknapt van zijn belevenissen in het geval van de Alibi's of het noodlot klopt wederom aan zijn deur.
Een nieuwe opdracht .... een reis naar Engeland .... een reeks huiveringwekkende avonturen wachten Lex in No. 3 van deze serie:
„Sabotage"
een verhaal in
150 episoden
waarin onze bekende Hollandse detective erin slaagt door scherp vernuft, gepaard aan bewonderenswaardige moed, de strijd tegen onmenselijke massamoordenaars tot een goed einde te brengen.
In de Lex Brand-serie zijn reeds verschenen:
No. 1 MORFINE
No. 2 ALIBI'S

Stichting Uitgeverij Beeldverhalen

De Stripschappagina

MEDEDELINGEN, BERICHTEN & AANBIEDINGEN

U kunt lid worden van het Stripschap door:
- Storting van *f* 27,50 op giro 1513000 of bank 421138114, beide t.n.v. het Stripschap, Amsterdam
- Storting van *f* 20,— op één van de bovengenoemde rekeningen indien u jonger dan 15 jaar of ouder dan 65 jaar bent.

Lid van het Stripschap én abonnee van Stripschrift wordt u door:
- Storting van *f* 67,50 op bovengenoemde rekeningen.

Bestuur:
Voorzitter: Hennie Wesseling, 070-276102
Secretaris: Ton Schuringa, 020-852229
Penningmeester: Theo van Anraad, 02990-43903
Filmzaken: Ad Huysmans, 030-441017
Dokumentatie: Albert Tol, 020-134128
Publiciteit & Begeleiding: Hans Duncker, 020-939857
Ledenservice & Informatie: Willen Naber, 03404-51120

AANBIEDINGEN LEDENSERVICE

Uit de Toonderstudio's

De Toonderstudio's zijn voor de ontwikkeling van de Nederlandse strip van enorm belang geweest. Reden voor uitgeverij Arboris om in 1983 samen met het Stripschap de serie 'Uit de Toonderstudio's te starten. Tot en met 1985 zijn er 16 delen verschenen met verhalen uit acht verschillende series. Twee van deze series zijn nu volledig uitgegeven (Joris Valckenier en Martin Evans). Volgens de huidige planning worden ook de resterende series volledig uitgegeven. Vanaf het tweede kwartaal 1986 zal er elke drie maanden een nieuw deel in 'Uit de Toonderstudio's' verschijnen.

Volledig uitgegeven — Martin Evans

Het bijzondere van Martin Evans is het dekor. Het laat zien hoe men in de jaren 50 dacht hoe vliegtuigen, raketten en andere voertuigen er in de toekomst er uit zouden zien. De snelste raketten zijn het best gestroomlijnd, ook andere details geven aan dat science-fiction nog voornamelijk fiction was.
No. 7 Martin Evans
1 Het venuskruid
No. 18 Martin Evans
2 De dreigende zon

Volledig uitgegeven — Joris Valckenier

Mensen die het tekenwerk van Gerrit Stapel niet mooi vinden, moeten Joris Valckenier maar eens bekijken en hun mening herzien. De vader van Marten Toonder was vol lof over de schepen van Gerrit Stapel – die echter vrijwel zonder dokumentatie werkte – zo'n kompliment van een oud-zeeman en scheepsmodelbouwer krijgen tekend vakmanschap.
Door mede-erfgenaam en broer naar Indië 'verbannen', beleeft Joris allerlei avonturen in de traditie van de scheepsjongens van Bontekoe. Gelukkig is zijn vroegere bediende en vriend Salomo bij hem, want er moet iemand zijn, die op de voortekenen let.
No. 9 Joris Valckenier 1
No. 10 Joris Valckenier 2

Floris

De avonturen van Floris van Rozemondt verschenen eind jaren 60 op de tv. De Telegraaf vroeg de Toonderstudio's er een strip van te maken. Scenario kwam van de tv-scenarioschrijver Soeteman, die van Floris een aantal scenario's had die niet voor tv geschikt waren. Gerrit Stapel tekende ze. Floris is de erfgenaam van het riddergoed Rozemondt, maar na zijn reis door het Verre Oosten, waar hij zijn geheimzinnige vriend Sindala ontmoet, is zijn riddergoed onder de voet gelopen door Maarten van Rossum, vazal van Karel van Gelre. Floris en Sindala sluiten zich aan bij Wolter van Oldenstein in de hoop Rozemondt terug te krijgen.
No. 1 Floris 1 Het rode meel
No. 11 Floris 2 De nachtruiter
Volgende deel no. 17: mei 1986

Myra van Dijk

Myra's vader werkt bij de politie en zelf is ze kriminologe, dus lost Myra van Dijk misdaden op. George Mazure gebruikte een soort Ellery Queen-stijl waarin de lezer als hij goed oplet en logisch nadenkt het raadsel op kan lossen voor het hem uit de doeken wordt gedaan.
Deze strip van George Mazure wordt erg onderschat, de tekenstijl is uniek, maar ook de verhalen behoren tot de top van deze reeks. Leuk zijn ook de dekors. Jaren 60 vieren hoogtij, damslapers en typische jaren 60 grappen inbegrepen.
No. 2 Myra van Dijk
1 Drugs
No. 8 Myra van Dijk
2 Paris by night
Volgende deel no. 18; Aug. 1986

Aafje Anders

Aafje Anders uit het dorpje Mikkum maakt samen met haar opa Amsterdam onveilig. Aafje heet niet alleen Anders, ze is het ook, orthodoxe methodes kent ze niet. Ze werkt als glazenwasster bij een sektarische schoonmakerskommune. Als zij denkt dat deze groep de Nederlandse bank wil beroven blijkt het om een grote schoonmaak bij de bank te gaan. En wat te denken van een bende die de grachten van Amsterdam met matrassen wil dempen.
No. 4 Aafje Anders 1 De juwelenroof
No. 12 Aafje Anders 2 De Matrassenbende
Volgende deel no. 21: Mei 1987

Marion

Een serie over de zelfstandige jonge vrouw Marion, waarin de modewereld (jaren 50-60) een grote rol speelt. Lo Hartog van Banda gebruikte hier een bijzondere verhaaltrant. In feite is Marion een soort dagboek. Bovendien was Marion een balloenstrip in de tijd dat de meeste strips uit de Toonderstudio's tekststrips waren (het feit dat tekststrips in het buitenland onverkoopbaar waren was hier debet aan).
No. 6 Marion 1 De valse barones
No. 15 Marion 2 De spion van de Estoril
Volgende deel no. 19: Nov 1986

16
Dat strakke kijken van Jeannetta begint op mijn zenuwen te werken. Ik zal eens voorzichtig proberen uit te vissen, wat er aan de hand is.
JA, IK STOP ERMEE, JEANNETTE. IK MERK WEL, DAT JE ONGEDULDIG ZIT TE KIJKEN. JE ZULT OOK WEL SLAAP HEBBEN!
IS DAT NU JE DAGBOEK... SCHRIJF JE DAAR ALLES IN WAT JE MEEMAAKT?
EH... JA, WEL PRACTISCH ALLES. WAAROM?

HET STRIPSCHAP
POSTBUS 11335
1001 GH AMSTERDAM

Girorekeningen:
Contributie: 1513000
Hoofdrekening: 5000000
Ledenservice: 3291121
Informatie: 5463424
Filmotheek: 491593
Alle girorekeningen staan t.n.v. Het Stripschap, Amsterdam.

Bankrekeningen:
Hoofdrekening: 421138114
Ledenservice: 462809498
Beide rekeningen bij de AMRO-bank te Amsterdam
t.n.v. Het Stripschap, Amsterdam.

Student Tijloos

De parel van de reeks, het verhaal van een geheimzinnige student, die op aandrang van zijn moeder in het volle leven studeert in plaats van stoffige collegezalen. Vaak voelt zijn moeder, die niet echt een heks is, van afstand de oplossing van zoonliefs studieprobleem al naderen. Voor Tijloos is het zaak zich na de oplossing van een studieprobleem te heroriënteren. Het heeft immers geen zin een ervaring tweemaal te beleven. En nieuwe studie's nieuwe mensen.
No. 3 Student Tijloos 1 Een droesel op de vliering
No. 13 Student Tijloos 2 Het spiegeldoolhof
Volgende deel no. 22: Aug. 1987

Horre, Harm & Hella

Een ongewoon meisje met een ongewone vader en een goeie sul als bediende (hij heeft al minstens duizend keer een overdosis van de meest gevaarlijke vergiften binnengekregen). Dat moet wel fout gaan. De familie Grins bestaat dan ook volledig uit heksen. Zelfs als er ongelukjes gebeuren heb je het idee dat een lid van de familie het heeft uitgelokt om de effekten te bestuderen. Het spreekt vanzelf dat ze daarna poeslief tegen elkaar zijn, omdat het immers goed is afgelopen. Horre Grins vindt echter altijd dat niet zij vreemd zijn, maar dat de rest van de maatschappij is die afwijkende beginselen heeft.
No. 5 Horre, Harm & Hella 1 De maagd van Otterhout
No. 14 Horre, Harm & Hella 2 De gierenborg
Volgende deel no. 20: Feb. 1987

Van Marion zijn eerder twee verhalen verschenen bij uitgeverij Andries Brandt.
Van Floris zijn eerder twee verhalen verschenen bij uitgeverij Semic.
Van Horre, Harm & Hella zijn eerder twee verhalen verschenen bij uitgeverij Tango.
De no. 1-12 kosten *f* 9,50 per deel.
De no. 13-16 kosten *f* 9,95 per deel.
Een aanmerkelijke korting is mogelijk bij inschrijving op diverse sets.
Set 1 bevat de delen 1 tot en met 6.
Set 2 bevat de delen 7 tot en met 12.
Set 3 bevat de delen 13 tot en met 18.
Deze sets kosten *f* 51,— per stuk (meer dan 10% korting), bovendien worden ze gratis thuisgestuurd.

RUIL ADV.

Te koop gevraagd: Originelen van Hans Kresse. Aanbiedingen naar: G.W. Faken, 023-260332.

Suske en Wiske nooit in Ned. verschenen in 3 luxe delen gekart. blauw velours met zilveropdruk 'Uit de schatkist van het beeldverhaal'. Uitg. Famibank. Prijs *f* 225,—. Tel. 01650-68560.

Tk. OVN Ingeb. in kunstled. banden vanaf no. 19 7e jrg. t/m no. 13 9e jrg., hierin o.a. tp; Nachtmerrieslot, Schat op eiland, m'baby en Mathotongo t/m afl. 62; *f* 500,— of ruilen tegen goede metaaldetector. Tel. 01748-18294.

Gezocht: Voetbalstripalbums; Johan Feddema, Dwarssingel 6, 9216 WN Oudega (sm)

Te koop/ruil aangeboden: Stripschriften 10-14-16-22-23 en 25 t/m 190. Han Kloosterman, Witte Dam 10, 4434 AN Kwadendamme. Tel. 01194-690 na 19.00 uur.

Te koop stripbladen Pr. Valiant 1-55 (VIVO). Comp. S. Koerier 1-17 + 1-4, Comp. D. Duck 63-78. Zo goed als comp. + losse nrs. 55-84. Bel naar Pim: 050-144814.

Te koop aangeboden: Pijpje Drop deel 3, 4, 5 en 6. A. Sloot, Rabenhauptstr. 20[E] Groningen. Tel.: 050-257631.

(Advertentie)

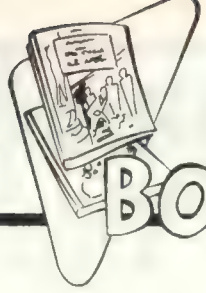

BOEKEN IN HET KORT

De avonturen van Alef Thau deel 2 – de eenarmige prins, tekst Jodorowsky, tekeningen Arno prijs *f* 19,90.
Ook hier een voortzetting van deel 1, het rompkind. In een vijftal zangen wordt de tweede hymne over het voormalige rompkind Alef Thau uitgebracht. Samen met zijn vriendin, die hem in een later stadium verraadt, doorlopen de twee diverse initiaties waarbij een witte en een zwarte magiër allerlei leuke trucs bedenken. Schitterend spannend verhaal, goede opbouw van scenario. Tekeningen in de stijl waar Moebius mee bekend is geworden.

Rodolphe/Roude: *Het teken van Morgane* (De Hemelssluizen deel 1), Uitgeverij Glénat Benelux, prijs *f* 14,90,

Het eerste deel van De Hemelssluizen speelt zich af in de Middeleeuwen in Cornwall, waar de koning Gralon om duistere redenen zijn soldaten achter alle meisjes van 13 en 14 jaar aanstuurt. Gwen, een vissersjongen, komt achter de reden van deze vreemde jacht.
Gezien het fraaie tekenwerk en het goede verhaal zou dit album best *f* 14,90 waard zijn geweest, ware er geen schaduwzijde. Voor zo'n bedrag zou je namelijk ook wel een wat stevig papier en een goed verzorgde uitgave mogen verwachten. Helaas heeft de uitgever het op dit punt sterk laten afweten. Het papier is erg dun te noemen, terwijl de lettering werkelijk abominabel is. Hier en daar zie je zelfs nog aantekeningen die met potlood waren gemaakt er doorheen.
Dit verhaal had een betere verzorging verdiend dan de Franse slag waarmee dat nu is gedaan.

BDJ

Hulet/Boucquoy: *De paden van de roem*, deel 1 'De tijd der onschuldigen'. Uitg. Glénat Benelux, prijs *f* 14,90 (hard cover).

Het is 1934. In Frankrijk is het onrustig: massale werkloosheid, stakingen, in de straten van de hoofdstad wordt gevochten. De afloop van de Eerste Wereldoorlog heeft de opportunistische Franse politici een misplaatst gevoel van zelfvertrouwen en nationale trots gegeven, dat in mei 1940 katastrofale gevolgen zal hebben.
Raymond Lécluse keert terug naar het huis van zijn ouders in Tourcoing. Hij heeft zijn dienstplicht vervuld in de bunkers van de Maginot-linie, de onneembaar geachte forten aan de grens met Duitsland.
Zijn vader neemt deel aan een staking en ongewild wordt ook hijzelf daarin betrokken. Om zijn vader te verdedigen doodt hij een politieagent. Hij vlucht naar Parijs. Hoewel ongelukkige omstandigheden hem daartoe dwingen, komt het vertrek hem goed uit. Hij is vol ambitie: hij kan goed boksen, maar eigenlijk wil hij schrijver worden. Hij houdt zich voor dat hij jong is, sterk en veelbelovend en er is geen reden waarom hij niet in zijn opzet zou slagen. In Parijs komt hij al snel terecht in een vechtpartij tussen jonge kommunisten en fascisten. Hij wordt opgepakt door de politie, maar roept de hulp in van zijn vriend Jean Guyaux, die hij in dienst heeft leren kennen en die de zoon van een Parijse magistraat is. Guyaux neemt hem mee naar huis en introduceert hem in de society van de hoofdstad.
Daar eindigt dit eerste deel van *De paden van de roem,* een ambitieus opgezette, maar naar dit eerste album te oordelen veelbelovende serie. De manier waarop Hulet, die voornamelijk bekend is door zijn eerlijk gezegd nogal pover getekende strip *Farao,* het verhaal in beeld gebracht heeft, is verrassend goed. Zijn losse manier van tekenen doet aan Hermann denken, zonder dat er sprake is van hinderlijk epigonisme. De tekeningen zijn met veel gevoel voor sfeer in gedempte tinten gekleurd. Een mooi album, dat echter ontsierd wordt door een houterige vertaling vol fouten.

PvO

Jean-Claude Mézières/Pierre Chistin: Ravian, deel 12 *'De Banvloek van Hypsis'*. Uitg. Dargaud Benelux, prijs *f* 6,55.

Een nucleaire ramp bedreigt de aarde en daarmee het bestaan van de aardse kolonie Galaxity, die in de toekomst zal worden gesticht en de thuisbasis is van tijd-ruimte agent Ravian. De dreiging gaat uit van de kwaadaardige planeet Hypsis, die losgeslagen uit haar baan door het heelal zwerft (voor de achtergronden van het verhaal, zie Stripschrift 185/186). Aan het einde van het vorige verhaal, *Verschijningen op Inverloch*, kreeg Ravian opdracht de aanslag op de aarde te verhinderen. *De Banvloek van Hypsis* is een vervolg op dit deel en eigenlijk niet los ervan te lezen. In *Verschijningen op Inverloch* maakte de lezer (opnieuw) kennis met een groot aantal bijfiguren die in dit deel een rol spelen. Als redders van de aarde begeven ze zich naar de Noordpool, waar Ravians superieur, de chef van de tijd-ruimte reizen, de aanwezigheid van Hypsis heeft weten te lokaliseren. Ze treffen daar de spookachtige driemaster Hvexdet, die ze in Ravians Astronef tot ver in het heelal achtervolgen. Zo vinden ze de planet Hypsis, waar ze een merkwaardig drietal aantreffen dat van plan is de aarde te vernietigen. Het zijn de Vader, de Zoon en de H. Geest, die de gedaante hebben van resp. een zwaarlijvige gangster uit de tijd van de Drooglegging, een oudgeworden hippie en van Dick Heins en Ton Persoon het Door logisch redeneren weet meneer Albert die met Ravian is meegegaan, de H. Geest af te troeven en daarmee de aarde te redden.
De Banvloek van Hypsis is opnieuw een prachtig album in een serie die opmerkelijk konstant van kwaliteit is. Het verhaal is goed doordacht en met veel gevoel voor humor geschreven. Mooi getekend, mooi gekleurd. Klasse.

PvO

Jacques Tardi: De fantastische avonturen van Isabelle Avondrood, deel 6 *'De Tweekoppige Drenkeling'*. Uitg. Casterman, *f* 6,55.

In het vorige Isabelle Avondroodverhaal keerde Sander Morgendauw als oorlogsinvalide terug uit de Eerste Wereldoorlog en raakte aan de drank. Hij slaagde erin Isabelle te ontdooien uit het ijsbad waarin ze was geconserveerd. In dit nieuwe deel zien we hoe Morgendauw haar naar huis brengt en ze onmiddellijk in een nieuw avontuur betrokken raakt. In het kastje waarin haar irrigator staat, vindt ze een aangeschoten Siamese tweeling met een brief voor haar. Het is het begin van een verhaal vol circusartiesten, moorden en verwikkelingen. De clown die haar de brief heeft gestuurd, blijkt een komplot tegen een generaal te hebben ontdekt. Als Isabelle daar tenslotte achter komt, is het al te laat: de generaal wordt tijdens een voorstelling van het wintercircus doodgestoken. Isabelle is er niet rouwig om: een generaal krijgt altijd wel een standbeeld.
Aan het einde van het verhaal zijn nog lang niet alle raadsels opgelost. Volgens de aankondiging die het boek besluit zal de moordzuchtige rode oktopus, die voortdurend in het verhaal opduikt, een belangrijke rol spelen in het volgende avontuur: *Allemaal monsters.*
Tardi's nieuwe Isabelle Avondroodverhaal is minder bizar en rommelig dan het vorige, maar mist de stijlvolle horror die de grote kwaliteit van de eerste albums was. De wereld van Isabelle Avondrood wordt bevolkt door grove, maar zeer vermakelijke karikaturen. Vooral de politie en het leger hebben niet Tardi's onverdeelde sympathie – daarvoor zijn ze te slordig met mensenlevens. De laatste Isabelle Avondrood-albums laten zich vooral lezen als baldadig Grand Guignol: griezeltheater met overdadige effekten. In Tardi's visie in de gruwelijke werkelijkheid een toneelvoorstelling, of een circus, zoals de anarchistische orgeldraaier (Tardi zelf, zo te zien) aan het einde van het boek opmerkt: 'We worden bezwendeld! We worden belazerd! We worden vermomd! Nu eens als soldaat... dan als clown... dan als lijk! 'n Afzichtelijke arena die druipt van 't bloed! En daar genieten ze van... Ze beschikken over ons... Zij zijn de baas en je sterft voor niks... 'n Farce is 't... Allemaal monsters!' Ondertussen zwaait zijn aap met een Frans vlaggetje.
Tardi's visie op de samenleving is duidelijk. Het is alleen jammer dat hij het verhaal dat hij vertelt en de figuren die erin voorkomen, daaraan ondergeschikt maakt en verder niets meer erg serieus lijkt te nemen.

PvO

Axel Moonshine deel 6 – Om de 3 zaden van de eeuwigheid. Tekst Godard Tekeningen Ribera. Uitg. Dargaud, prijs *f* 6,95.

In een volslagen knots universum dreigt de ruimtezwerver Axel Moonshine liggend aan de droomsimulator geestelijk te worden leeggezogen door een oude vijand, De Zwarte Prins. Deze plant het beeld van een droomprinses in de hersens van Axel. Onze held wordt hopeloos verliefd. Als hij haar in zijn dromen verliest door een ontvoering, pleegt hij bijna zelfmoord. Door oplettendheid van zijn kompagnon Musky wordt hij net op tijd gereanimeerd. De strijd splitst zich toe op de in het lijf van Musky opgeslagen onsterfelijkheidszaden. De gebeurtenissen in dit humoristische space opera boek volgen elkaar zeer snel op. De hele bevol-

king van het universum van humanoïden tot kwalachtigen trekt voorbij. Het verantwoordelijke duo parodieert op een ironsiche manier bepaalde menselijke zwakheden, zoals je overgeven aan droombeelden en drugsgebruik om verdriet te vergeten.

Ruud Booms

Alex, gentleman detective deel 1 – Alex tegen de uil. Tekst/tekeningen Dimberton. Uitg. Glénat Benelux, prijs *f* 14,90 (hard cover).

Waar epigonisme toe leidt mag genoegzaam bekend zijn. De produkten zijn veelal nauwelijks te pruimen en slappe aftreksels van datgene, dat wordt nagevolgd. Zo ook in het geval 'Alex'. Van meet af aan gluurt de geest van Maurice Tillieux mee. Neem voor Alex Guus Slim, voor Gideon Vlinder en voor kommissaris Elleboudt inspekteur Spek en de lezer waant zich in een Guus Slim dekor, maar dan wel één van de tweede garnituur. Daar waar Tillieux een spannend scenario ogenschijnlijk met een paar woorden, gelarderd met relativerende humor, in elkaar zet, faalt Dimberton. De jacht van Alex op een uit de gevangenis ontsnapte gangster is noch spannend, noch humoristisch. De dialogen zijn slap en onnauwkeurig. In zijn tekenstijl grijpt Dimberton terug op de jaren vijftig, met in de dekors aandacht voor auto's uit die tijd (onder meer traction avant). Zijn semirealistische tekenstijl is zeer aksep-tabel. In de stripkunst echter kan het één (tekeningen) nu eenmaal niet zonder het ander (tekst) om te overtuigen. De uitvoering van het album is uitstekend; harde kaft met een fraai schutblad.

Ruud Booms

Het land van langvergeten deel 2 – *het grote gewest*. Tekst: Makyo. Tekeningen: Vicomte, prijs *f* 19,90, Uitg. Oberon.

Een voortzetting van de duistere gebeurtenissen zoals opgetekend in deel 1. Fotograaf Jolinon weet zich te bevrijden uit zijn sombere kerker. Tot zijn verbazing staat hij in een middeleeuwse wereld. Met hulp van de kroonprins van die vergeten wereld ontsnapt hij naar de buitenwereld, terug naar zijn vriendin. De pret duurt kort; vastbesloten iets te doen aan de feodale toestanden diep in het moeras, bereidt hij een éénmansekspeditie/fotoreportage voor naar het gewest. Wordt vervolgd in deel 3, *de bastaard*. Zoals reeds eerder gesteld is dit een mooie sombere strip, waar tussen alle doem sprankjes hoop gloren.

Ruud Booms

Sjef van Oekel raakt op drift – tekst Wim T. Schippers, tekeningen Theo van den Boogaard. Uitg. Oberon, prijs *f* 6,75 (soft cover), *f* 17,95 (hard cover).

Deel 4 in de van Oekelstrips (1 bij Rijperman en 3 bij Oberon). Als één van de weinig overlevenden in showland uit de versufte zeventiger jaren is Dolf Brouwers bij het grote publiek bekend als onrustzaaier Sjef van Oekel. Ooit begonnen bij die bliksemse omroep vol vrije geluiden, de VPRO, kraaide Sjef tot voor kort als Dolf bij de VARA zijn kommentaren uit. Zijn geestelijke vader, de uitvinder van de grote lulligheid, Wim T. schippers, is in staat om tekenaar van den Boogaard in één à twee woorden duidelijk te maken welke grap moet worden gevisualiseerd. En of het nu gaat om een lang, middellang, kort verhaal of gag van 1 of meer stroken de humor komt er naadloos uit. In dit album wordt de helft gevuld door 3 verhalen van respektievelijk 8, 11 en 5 pagina's; de rest zijn gags. De lezer kan zich in alle toonaarden laten meeslepen door van Oekel. Hij kan zich laven aan de simpele levenslessen, mateloos ergeren aan de seksistische grollen, hartelijk lachen om de sukkel Sjef op een hobbelpaard mijmerend over zijn ongeboren zoon. Diep wordt er niet gegraven en de humor is niet fijntjes. Het geheel is lekker vet en boertig. De tekenstijl neigt naar de klare lijn maar is net iets ronder. Zeker in de dekors, via fotodokumentatie, vakwerk. Behalve humorboek is dit een prima wandelgids voor beginnende Amsterdammers.

Ruud Booms

Chiwana deel 2 – *vuur in de woestijn*/reeks action 22. Tekst en tekeningen: Malik. Uitg. Archers, 119 Vrijheidslaan 1980 Brussel, België. Prijs *f* 7,95.

Setting: een midden Amerikaanse republiek. Het volk is ontevreden over de arbeidsomstandigheden en mort. Er is sprake van een meedogenloze onderdrukking door zowel leger als grote mogendheid, die belangen heeft in een oliemaatschappij. De weg naar de revolutie ligt open. Maar ja, na vele gevechten, waarbij het redden van de dochter van de Big Boss van de Oil Company voor olie op de golven zorgt, wordt een kompromis gesloten tussen rijk en arm. Matig tekenwerk, gevoegd bij een kreupel scenario, bezorgt de kijklezer weinig vreugde.

Ruud Booms

Enki Bilal: *Ver van Hier,* Dargaud Benelux 1985, 48 pagina's, prijs *f* 6,95.

Het album 'Ver van Hier' van Enki Bilal bevat een aantal verhalen uit de eerste helft van de zeventiger jaren, die door de bank genomen zeer de moeite waard zijn. Weliswaar zijn niet alle plots even sterk, maar dat is iets wat de liefhebber graag op de koop toe zal willen nemen. Die liefhebber krijgt een mooi overzicht van de ontwikkeling van het tekentalent Bilal voorgeschoteld. Hoe recenter het verhaal, hoe meer het zijn huidige, hoge kwaliteit benadert, die we ook van de 'Er was eens een voorbijganger'-reeks kennen.
Helaas heeft het album een zwak punt: de uitvoering. Enkele jaren geleden is het zelfde album al eens uitgebracht in samenwerking met Oberon in het kader van de *'Auteursreeks'*. Het album werd toen prachtig afgewerkt. Een mooi gedrukt en goed gebonden album, in een stevige gekartonneerde omslag, en dat alles voor een redelijke prijs.
Voor de vijf gulden 'korting' die we op de prijs van de gekartonneerde uitvoering krijgen, hebben we veel kwaliteit moeten inleveren. De Italiaanse drukker heeft een wat ruw papier gebruikt en bovendien niet alles even scherp gedrukt, zodat het geheel een wat wazige indruk maakt. Verder bleek de lijm niet in staat alle pagina's van mijn eksemplaar bijeen te houden. Hoewel een prijs van *f* 6,95 voor de minimastrippers erg aantrekkelijk lijkt, zou ik even zoeken naar de gekartonneerde originele versie, ondanks de vijf piek prijsverschil.

BDJ

NIEUWS

NIEUWSREDAKTIE :
DONALD STROOMBERG

ALGEMEEN

WORDT VERVOLGD

Muzisch Centrum De Kom presenteert van 1 april tot en met 30 april 1986: EPPO WORDT VERVOLGD in Nieuwegein. Expositie met origineel artwork van alle tekenaars van dit stripweekblad.
Verder worden in het programma films als 'The Adventures of Ichabold and Mr. Toad', 'Flash Gordon', 'Watership Down' en 'Prince Valiant' – een speelfilm uit 1954 – en andere films vertoond.
Voor meer informatie over het programma: bel De Kom, de heer H. Franse, 03402-455554. Adres: Passage 100, Nieuwegein (bij winkelcentrum Cityplaza).

DEBUUT OPGEHEVEN

Bij het ter perse gaan van dit nummer werd bekend dat amateurstripblad Debuut onlangs is opgeheven. De redactie is niet verder gekomen dan het vierde nummer, dat overigens best de moeite waard is. Naast een fikse hoeveelheid amateurstripwerk, waarvan vooral de strip Ongelofelijke Middeleeuwen van Dick Heins en Ton Persoon het noemen waard is, bevat dit nummer ook een heel interessant interview met de jonge striptekenaar Kees de Boer, wiens ster aan de striphorizon als een komeet omhoog schiet.
Amateurstripblad Debuut, Middelbroekweg 134, 2675 KJ Honselersdijk.

STRIPTEKENAAR M/V

Comic House Amsterdam is een jonge studio die zich bezighoudt met het bedenken en produceren van strips, cartoons, illustraties en tekenfilms. Bij deze studio zijn inmiddels 31 'artisten' aangesloten waarvan er zich twee met de organisatorische kant bezighouden, te weten Hans Buying en Marcel Bosma.
Binnen dit clubje is behoefte aan jonge mensen die op free-lance basis mee willen helpen aan het tekenen van cartoons en stripverhalen. Belangrijk is dat deze mensen beschikken over een soepele inktlijn

COMIC HOUSE amsterdam

(penseel) en zich moeiteloos kunnen losmaken van een eventueel ontwikkelde stijl. Verder kan het wenselijk zijn dat de betreffende persoon enige dagen of weken (afhankelijk van het werk) op de studio in Amsterdam werkt.
Voor inlichtingen of meer informatie kun je schrijven of bellen: Comic House, postbus 6402, 1005 EK Amsterdam, tel. 020-832337.

HOLLAND-SF ZOEKT JONGE TEKENAARS

Het tijdschrift Holland-SF, een uitgave van het Nederlands contactcentrum voor science fiction, kortweg NCSF, zoekt jonge tekenaars die in 1986 (eventueel 1987) een omslagtekening willen maken. Het blad heeft niet zo'n grote oplage maar komt via bibliotheken en uitgeverijen een groot aantal mensen onder ogen.
Wij zoeken zwart/wittekeningen met een SF of fantasythema op staand A4 of in een cirkelvorm, het verdient voorkeur om niet het origineel maar een kopie op te sturen naar: redaktie Holland SF, Obrechtstraat 4, 2517 VT Den Haag.

EXIT PILOTE

Met ingang van maart 1986 is de Franse markt 2 stripbladen armer. Na een lang en boeiend bestaan is Pilote opgeheven. Pilote werd in 1959 als weekblad opgericht en bracht talloze belangrijke stripseries voort: Asterix, Lucky Luke, Blueberry enz. Begin jaren 70 werd Pilote een maandblad met strips voor een ouder publiek.
In maart verscheen het eerste nummer van Pilote et Charlie, inderdaad een fusie tussen de twee bladen die Dargaud de laatste tijd uitgaf. Met deze fusie is een einde gekomen aan het bestaan van het blad waar een hele generatie striplezers mee is volwassen geworden. Wellicht wordt Pilote et Charlie ook een prachtig blad.

DE FAMILIE DOORZON IS VERHUISD!

Gerrit de Jager en Wim Stevenhagen, de geestelijke vaders van de bekende satirische strip De Familie Doorzon zijn met uitgeverij Oberon

te Haarlem overeengekomen dat de nieuw te verschijnen albumuitgaven rond deze populaire familiestrip door laatstgenoemde uitgever uitgebracht zullen worden.
Ook de herdrukken van de reeds verschenen titels zullen in de toekomst door Oberon verzorgd worden.
De Familie Doorzon blijft overigens in wekelijkse afleveringen verschijnen in het familieweekblad Nieuwe Revu.

REKLAME

Jan Kruis, tekenaar van de strip 'Jan, Jans en de kinderen', moet regelmatig fabrikanten en reklamemakers van zich afslaan die met zijn figuur character merchandising willen plegen.
Hij vertelde dat tijdens één van de ronde-tafelgesprekken van de Ayer-groep Nederland, waarvan telkens een lezenswaardige weerslag in druk verschijnt. 'We hadden bijvoorbeeld in de wasmiddelen kunnen gaan', zei Kruis. 'Zoals uit die hoek ons ooit werd aangeboden: als u op onze verpakking staat, verkoopt uw strip beter. Dat is natuurlijk de zaak omdraaien. We hebben lang de boot afgehouden om de strip op tv te brengen. Maar heel langzaam zwem je toch in de fuik van de verleiding'.
Over omdraaiing gesproken:
'Ik heb 't altijd zo mooi gevonden dat ze van die prachtige zwarte raceauto van John Player Special sigaretten zijn gaan maken'.
Uit 'Adformatie' 51: 29-12-1985.

STRIPSODY

Een partituur van zes minuten die puur en alleen bestaat uit diverse kreten afkomstig uit stripboeken. Een wat vroeg uitgevallen 1 april grap van de Stripschriftredaktie kunt u denken. Maar nee. Op 7 maart ging de toneelgroep Baal met *Stripsody* in premiëre in Frascati.
Stripsody is geschreven door Cathy Berberian. In 1966 verzamelde ze een grote hoeveelheid stripgeluiden. Maar geen van de door haar benaderde componisten bleek in staat er muziek bij te schrijven. Volgens hen wàs dit al muziek! Een tekenaar heeft toen haar kompositie getekend op een drietal notenbalken, die een ruwe indikatie geven van de toonhoogte.
En nu, 20 jaar na dato, is Stripsody weer uit de kast gehaald. Judith Brokking maakt er een programma mee, waarmee in Baal in maart in Frascati te zien was.
Bron: *Baal & Frascati nr. 2*

De eerste pagina uit de partituur van Stripsody.

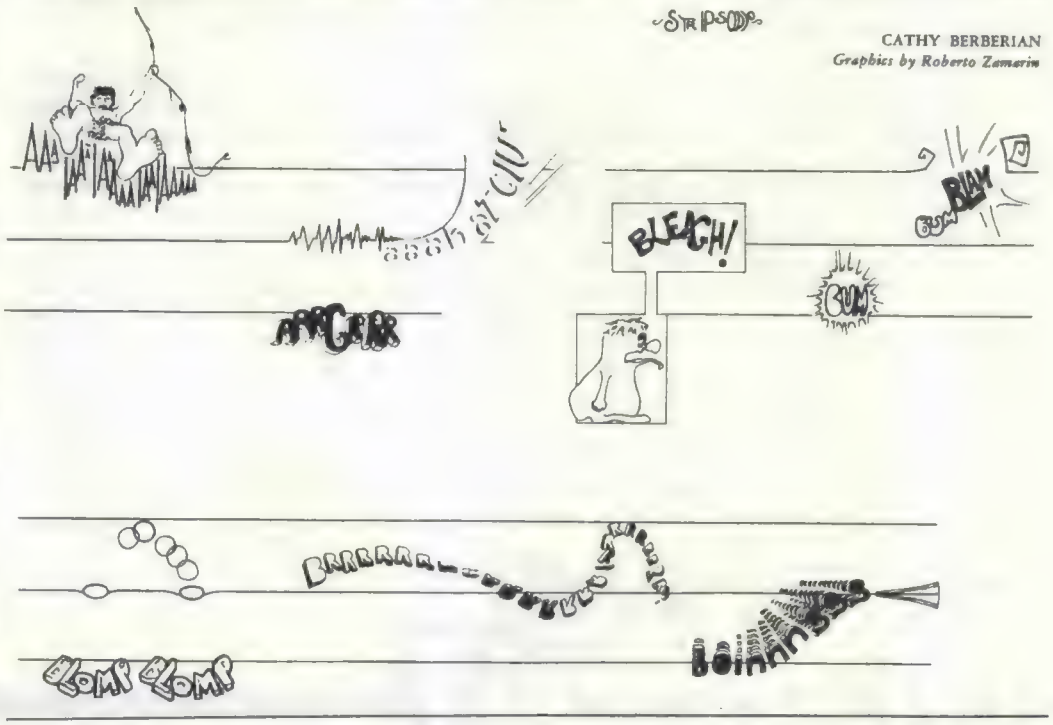

STRIP- EN TEKENFILMWEDSTRIJDEN

Er is weer werk aan de winkel voor de amateur striptekenaars en tekenfilmers. In afwachting van het stripfestival, dat in april 1987 in het Belgische Waregem zal moeten losbranden, worden er dit jaar door de organisatie een drietal wedstrijden uitgeschreven.
Allereerst een stripwedstrijd, waarbij men een tweetal kategorieën onderscheidt. De eerste is voor kinderen tot 15 jaar, waaraan wordt gevraagd een strippagina in te leveren die bestaat uit een achttal stroken. De volwassenen hebben keuze. Die kunnen een humoristische, danwel een realistische strip gaan tekenen (of schrijven, want het is ook toegestaan een scenario in te sturen). De getekende strips dienen vier pagina's te beslaan, maar langere verhalen kunnen meedoen als daarvoor door de organisatie schriftelijk toestemming voor is verleend. Voor alle volwassen deelnemers geldt dat het om AMATEURS moet gaan. Professionele tekenaars zijn van deelneming uitgesloten.
De derde wedstrijd betreft het maken van een animatie of een tekenfilm. Wie aan deze wedstrijd deel wil nemen dient de inzending ANONIEM in te sturen. Bij de film moet dan een gesloten enveloppe zijn gevoegd, waarin naast het pseudoniem ook de echte naam, het adres en telefoonnummer van de deelnemer staan vermeld.
Wie voor deze laatste wedstrijd iets voelt kan maar beter snel aan de slag gaan. De sluitingsdatum is 21 maart '86. De Nederlandse deelnemers kunnen hun inzending naar het volgende adres sturen: Strip en Animatiefilm Festival, p/a De Jacobijn, Jacobijnestraat 10, 2011 TH Haarlem.
De striptekenaars hebben iets meer tijd. Hun inzending moet voor 31 maart bij De Zaak Zonnebloem (Postbus 14748, 1000 NA Amsterdam), Lambiek (Kerkstraat 78 te Amsterdam) of bij Hans Matla (Frederikstraat 953-959, 2514 LJ Den Haag) zijn. Op deze adressen kun je ook meer informatie over de wedstrijden krijgen.
Bronnen: Nico Noordermeer en Frans Keijsper.

SERIE OVERLEDEN NA LANGE, SLEPENDE ZIEKTE
TRIGIË IS DOOD, LANG LEVE STORM

De zwanenzang van de serie 'TRIGIË' is eindelijk verstomd. Met het verschijnen van het vijfendertigste album: 'HET RIJZENDE WATER', heeft uitgeve-

rij Oberon aangekondigd te zullen stoppen met de serie.
Toen in 1973 het eerste deel van 'Trigië' verscheen, beloofde het een mooie reeks te gaan worden. De kombinatie van 'stripschilder' Don Lawrence met science-fiction scenarist Mike Butterworth leverde een unieke strip op. Helaas is 'Trigië' na het vertrek van Lawrence afgegleden tot een karikatuur van de oorspronkelijke reeks.
Het plot voor de serie was origineel. Een buitenaards ruimteschip dat in Florida neerstort en waarin – naast de overleden bemanningsleden – een aantal boeken worden gevonden. Boeken die na jaren onderzoek de historie van het keizerrijk 'Trigië' blijken te bevatten, dat ergens op de verre planeet 'Elektron' zou moeten liggen.
'Trigië' verwierf al snel faam dankzij de meesterlijke wijze waarop Lawrence de 'vertalingen' schilderde. Maar na 21 delen hield deze het voor gezien en ging hij met Martin Lodewijk aan een nieuwe serie werken: 'Storm'. In plaats van de serie een eervolle dood te laten sterven, koos de uitgever voor een kunstgreep om de serie toch maar in leven te houden. Een kunstgreep die zonder twijfel op de goede verkoopresultaten van de eerste reeks was geïnspireerd.
In hoog tempo volgden tekenaars elkaar op. En eerlijk is eerlijk. Een enkele tekenaar tekende op een verdienstelijke wijze. Het gros kon Lawrence echter niet evenaren.
Gezien 'Het Rijzende Water', moet Oberon met het slechtste tekenwerk tot het laatste album hebben gewacht. De koude rillingen lopen een Lawrence-fan over de rug bij het lezen.
Dan nog een aardig detail. Dit nieuwe album bevat het verhaal 'De Verloren Planeet'. Ik kan mij vergissen, maar volgens mij lijkt dit als twee druppels water op een verhaal dat ik tien jaar geleden in 'Eppo Extra' las: 'De Fatale Wijn', ook herdrukt in het veertiende album: 'Het Purperen Licht'. Zou Butterworth dit oude plot wegens sukses hebben geprolongeerd?

In plaats van kaarten

†

Blij dat aan het lijden een einde is gekomen, is na een liefdevolle verpleging in rusthuis Oberon van ons heengegaan, onze dierbare strip

TRIGIË

op de leeftijd van 12 jaar. De teraarde bestelling vindt plaats op begraafplaats 'Het Rijzende Water'. Bloemen kunnen bij iedere boekhandel worden afgegeven.
Geen bezoek aan huis.
2037 AA Haarlem.
Ceylonpoort 5-25.
December 1985.

DE MUIS MAG WEER BRULLEN!
Een misschien wat vreemde kop boven dit artikel, maar voor degenen die ook Striprofiel lezen is het een 'antwoord' op een artikel van Maarten J. de Meulder in Striprofiel 54/55.

Dat er een nieuwe Disney-tekenfilm komt als opvolger van de met kerstmis uitgebrachte *The Black Cauldron* wist u waarschijnlijk al. Dat ook *Basil of Baker Street,* want zo gaat deze opvolger heten, een opvolger krijgt, weet waarschijnlijk nog niet iedereen.

Eerst even iets over *Basil of Baker Street.* De film is gesitueerd in het Londen ten tijde van Sherlock Holmes en vertelt de avonturen van een detective-muis die onder het huis van Holmes woont. Het verhaal is gebaseerd op de boeken van Eve Titus.
Voor zover mij bekend zal de muis niet worden gespeeld door Mickey, wat ik persoonlijk jammer vind, want het zou een goede comeback voor de muis zijn geweest na zijn optreden in *Mickey's Christmas Carrol,* een korte film uit 1983. De première van de film is gepland voor zomer 1986 in de Verenigde Staten. Dit wil meestal zeggen dat de film met kerstmis in Europa in première zal gaan, hetgeen dus betekend dat de Disney-liefhebbers een goede kerst 1986 tegemoet gaan.

Terug naar waar het nu eigenlijk allemaal om gaat, de opvolger van *Basil of Baker Street.*
In nummer 54/55 van *Striprofiel* wist Maarten J. de Meulder ons te melden dat *Basil of Baker Street* de allerlaatste grote tekenfilm zou zijn die de Disney Studio's zou verlaten. Nu, enige maanden later, weet het Amerikaanse vaktijdschrift *Variety* te melden dat de studioleiding het groene licht heeft gegeven voor de opvolger van *Basil of Baker Street.* De nieuwe tekenfilm heeft voorlopig de titel *Oliver* meegekregen en ontleend een deel van zijn verhaal aan Charles Dickens' *Oliver Twist.* Het enige wat ze voorlopig verder te melden hebben is dat het verhaal zich afspeeld in New York en dat de hoofdrollen zullen worden gespeeld door honden en katten.
De première van *Oliver* is voorlopig gepland voor kerstmis 1987.

Alsof het allemaal weer niet op kan weet het Belgische film- en videoblad *Oscar* te melden dat in de Disney Studio's ook nog wordt gewerkt aan *Fantasia 2.* Of dat bericht waar is, heb ik nog niet uit andere bronnen vernomen, maar ik hou het in de gaten. Ik kan het overigens alleen maar toejuichen als er een vervolg op *Fantasia* komt, zij het dat ik voorlopig al tevreden zou zijn met het opnieuw uitbrengen in Nederland. Ik vermoed dat vele Disney-liefhebbers van mijn generatie de film nog nooit hebben gezien.
In de Verenigde Staten scoort *Fantasia* goed met het nieuwe stereogeluid dat de plaats van het oude geluid heeft ingenomen, eigenlijk een reden te meer om de film ook weer in Europa in roulatie te brengen.

(GvdW)

TWEE NIEUWE TEKENFILMSERIES UIT DE DISNEY STUDIO'S
Eindelijk is het dan weer eens zover. Twee splinternieuwe tekenfilmseries voor de televisie uit de Disney Studio's. Iedereen die de satelietzender *Sky Channel* kan ontvangen heeft de kans gehad ze al op tv te zien tijdens de kerstdagen in *A Magical Disney Christmas,* een programma dat in iets meer als een week wel drie keer is uitgezonden.
De eerste nieuwelingen zijn *The Wuzzles.* Wuzzles zijn figuurtjes die zijn samengesteld uit twee dieren. Zo zien we bijvoorbeeld een kruising tussen een leeuw en een bij, de Bumble Lion, om er maar één te noemen.
De tweede nieuwe serie is *The Gummi Bears.* The Gummi Bears is uit een familie beren die dankzij een speciaal drankje kunnen stuiteren.

Het tekenwerk in beide series verschilt aanmerkelijk van dat wat tegenwoordig uit de Japanse studio's komt, maar het is lang niet het peil uit de glorietijd van de Disney Studio's met o.a. Jack King, Jack Hannah en Ben Sharpsteen als regisseurs van de shorts. Volgens het Amerikaanse vaktijdschrift *Variety* hebben *The Gummi Bears* de meeste kans om de eerste ronde te overleven. Het tekenwerk en het plot van *The Wuzzles* zouden te slecht zijn om het langer als één seizoen uit te houden. Een aardige bijkomstigheid is overigens dat *The Wuzzles* en *The Gummi Bears* beiden op dezelfde tijden worden uitgezonden, *The Wuzzels* op CBS en *The Gummi Bears* op NBC, beiden van 8.30-9.00 uur.
Het wachten is nu op een Europese gegadigde om zelf het vergelijk te kunnen maken. Misschien iets voor de NCRV, maar dan wel zonder dat de heren Peekel en Stips er aankomen, want dan is het bij voorbaat een verloren strijd voor beide series.

Overigens verbaas ik me er nog steeds over dat er in de Disney Studio's wel nieuwe aktiviteiten op het tekenfilmfront worden gestart, maar dat ze niet teruggrijpen op het verleden. Het lijkt mij namelijk helemaal geen slecht idee om nieuwe shorts te maken van de toppers van vroeger, zoals *Mickey Mouse, Donald Duck, Pluto* en *Chip 'N' Dale,* filmpjes waarvan ik nog steeds geniet en ik stam niet uit de generatie die ze al allemaal tien keer gezien heeft (al heb ik het vermoeden dat ook die generatie er geen genoeg van kan krijgen).
Misschien zijn ze in de Studio's wel bang dat ze nu niet meer aan zouden slaan, hoewel ik die stelling zou willen bestrijden met het feit dat ze allemaal nog reuze populair zijn, getuige het steeds weer opnieuw uitzenden van de oude shorts.

(GvdW)

NIEUWE DISNEYPARK NAAR FRANKRIJK
Na een onderhandelingsperiode van twee jaar is op 18 december jl. een overeenkomst getekent tussen Walt Disney Productions en Frankrijk voor het neerzetten van een Europees Disneypark nabij Parijs in Marne la Vallée.
Met de ondertekening van de overeenkomst is een einde gekomen aan het touwtrekken tussen Spanje en Frankrijk om de plaatsing van het Europese Disneypark.
Enige maanden geleden wist het Spaanse dagblad El Pais al te melden dat het park definitief in Spanje, in Andalusië, gevestigd zou worden. Die bewering kan nu, door het ondertekenen van de overeenkomst tussen Disney en Frankrijk, van tafel worden geveegd.
Met de bouw van het park, dat zich over een oppervlakte van 2.300 ha zal uitstrekken, zal naar schatting 20 tot 25.000 mensen werk gaan bieden. Er zal in het park *f* 8 miljard worden geïnvesteerd.
De verwachting is dat EuroDisneyland, zoals het nieuwe park waarschijnlijk gaat heten, jaarlijks zo'n 10 miljoen bezoekers zal trekken.

(GvdW)

SLUITING ANIMATIEAFDELING DISNEY?
Uit sommige bronnen komen regelmatig berichten als zou de volgend jaar uit te brengen *Basil of Baker Street* de laatste avondvullende tekenfilm (of zoals de Amerikanen zeggen feature animation) zijn die de Disney Studio's verlaat. Niets is waarschijnlijk minder waar.
In oktober vorig jaar hebben de Studio's namelijk een nieuwe *vice president of feature animation* aangenomen in de persoon van Peter Schneider. Het lijkt mij weinig zinvol een dure kracht aan te trekken voor een deel van het bedrijf dat gesloten wordt.
Een tweede aanwijzing voor het niet sluiten van de animatieafdeling kan zijn het uitbrengen door de Studio's van twee nieuwe tekenfilmseries voor de televisie.
Een derde en voorlopig laatste aanwijzing zou het feit kunnen zijn dat er twee grote tekenfilms vlak na elkaar worden uitgebracht. (De voorlaatste film, *The Fox and The Hound,* stamt uit 1980.)

(GvdW)

LACHEN MAG ALTIJD...
De Nederlandse Cartoonistenvereniging De Tulp stelt de cartoons van hun derde festival samen met de beste uit de festivals van 1983 en 1984 tentoon in het nieuwe kantoorgebouw van de Zwolsche Algemeene (Buizerdlaan 12 in Nieuwegein). De ekspositie is op 14 februari begonnen en duurt nog tot 4 april. Openingstijden: 9.30-17.00 uur, toegang gratis.

NIEUWS VAN HET TEKENFILMFRONT
De man met de gouden handjes, Steven Spielberg, heeft zich nu ook gestort op de animatiefilm. Op dit moment wordt voor één van Spielberg's produktiemaatschappijen, Amblin Entertainment, gewerkt aan zijn eerste avondvullende animatiefilmavontuur. De titel van de film wordt 'An American Tail' en voor de regie heeft Spielberg Don Bluth uitgezocht. Bluth is een ex-Disney-medewerker en maakte eerder de korte animatiefilm 'Banjo the woodpile cat' en de avondvullende film 'The secret of NIMH'.

Bugs Bunny is de 1818de filmster die op 21 december 1985 in de Hollywood Walk of Fame is bijgeschreven. In de 45 jaar dat Bugs bestaat is hij opgetreden in ruim 160 shots en verscheidene features. Bugs was een kreatie van Ben Hardeway en is voor het eerst getekend door Charlie Thorson. Bugs beroemdste uitspraak is 'What's up Doc', een uitspraak die altijd wordt gevolgd door een knappend worteltje.

Borge Ring een van de mensen achter de Bommelfilm, is door de Motion Pictures Association of America genomineerd voor een Academy Award in de kategorie Animatiefilms. Hij ontving de nominatie voor zijn korte tekenfilm 'Anna en Bella'. De uitreiking van de Academy Awards (Oscars) vindt deze maand plaats.

WILL EISNER'S QUARTERLY
Will Eisner's eigen tijdschrift, dat tot en met nummer zes werd uitgebracht in een luxe formaat voor $5,95, zal met ingang van nummer 7 verschijnen in een omvang van 32 pagina's voor $1,95 en zal hoofdzakelijk gevuld worden met nieuwe Eisner-verhalen. Ook de Spirit-comic verandert wederom ingrijpend. In plaats van vijf verhalen in kleur van $2,95, krijgt men in vervolg vier verhalen in zwart/wit voor $1,95. Dit gaat in vanaf nummer 13.

HEAVY METAL
Niet alleen in Frankrijk, maar ook in Amerika verkeren de stripmagazines voor volwassenen in de problemen. Het sinds 1977 bestaande Heavy Metal verschijnt vanaf januari 1986 nog slechts driemaandelijks in plaats van elke maand. In het eerste nummer onder de nieuwe formule wordt een beperkt aantal strips op totaal 110 pagina's geboden, waaronder 'Filles de nuit' van Jean Teulé, 'Een bloem en een harp' van Corto Maltese en Opium van Torres. Grotendeels bekend werk dus voor Europa. Prijs per nummer: $3,95.

EPIC
Het magazine van Marvel 'Epic Illustrated' houdt na een langgerekt kwijnend bestaan helemaal op te verschijnen. Nummer 33 van februari 1986 is het laatste nummer. Toch lijkt Marvel met het blad bereikt te hebben wat het wilde. Alle gerenomeerde tekenaars, die tijdens het dispuut over het behoud van rechten Marvel de rug hadden toegekeerd, zijn mede door het bestaan van Epic weer teruggekeerd tot het onontkoombare Marvel-imperium, met name via de Epic-comics en de Graphic Novels, waarvoor voor de tekenaars gunstiger contractvoorwaarden gelden. Werk van Wrigtson, Kaluta, Windsor-Smith en Williamson kan men dan ook weer regelmatig in de Marvelcomicbooks aantreffen.

MAD
Het enige stripblad, dat alle stormen moeiteloos lijkt te overleven is het aloude MAD. Dit ondanks het feit, dat in 1985 hoofdredakteur Al Feldstein na dertig jaar de touwtjes uit handen gaf. Pikant detail is daarbij, dat vanaf datzelfde moment Harvey Krutzman, die naar verluidt indertijd Mad verliet vanwege verschil van inzicht met Feldstein, op free-lance-basis weer bijdragen aan het blad levert. Enige samenhang tussen beide zaken wordt door betrokkenen ontkend.

SPECIALITÉS
In de afgelopen periode zijn er een aantal bijzondere uitgaven op de markt verschenen. Een greep.
In de reeks facsimile-uitgaven van de Kuifje-albums is Le Lotus Blue verschenen. Prijs FF 85. Bij Albin Michel verscheen 'Un homme dans la foule', een boek met hoofdzakelijk reclamewerk van Floc'h, met tekst van J.L. Fromental. Prijs FF 120. Bij Thomas Rap verscheen 'Gevulde contouren', tekeningen van Joost Veerkamp met een fotorealistisch karakter, waarin veelvuldig stripscènes in alom bekende reclamebeeldmerken zijn verwerkt. De tekst is van Hugo Claus. De illustraties verschenen eerder bij de feuilleton 'Teringstein' van Gerrit Komrij in Vrij Nederland. Prijs *f* 30,—. Voor liefhebbers bracht Veerkamp tegelijkertijd het boek 'Het Verkennen van Jongens' uit bij Scheltema, Holkema, Vermeulen, een vervolg op zijn eerdere padvindersboek. Prijs *f* 200,—. Vooral de luxe-uitgave, gebonden in echt verkennersleer, is een lust voor het oog. Prijs *f* 300,—. Na vijf jaar verscheen het vervolg op 'De vloek van Knibbeloor' een uitgave van Studio Pantoffel. Het nieuwe deeltje heet 'De doos en het diertje'. Ook deel 1 is voor deze gelegenheid herdrukt. Te bestellen door *f* 1,75 per deel + *f* 2,30 porto over te maken op giro 1485844 t.n.v. J. Dorpmans, Venlo. Voor wie de EC-cassettes in prijs te machtig zijn heeft uitgever Russ Cochran nu een nieuwe serie EC-herdrukken op de markt gebracht onder de titel EC Classics. Elk deel omvat acht EC-verhalen en twee covers, telkens genomen uit een bepaalde serie. Deel 1 kan van Tales from Crypt omvat werk van Davis, Williamson en Krigstein onder andere. Prijs per deel $4,95. Abonnement voor steeds zes verschillende titels $40,— incl. porto. Een speciaal Robbedoesalbum 'Let op de foto' door Tome & Janry, bevattend K33, K35 en K36 (Matla), werd dor Dupuis uitgebracht voor Monsavon & Camay.

VEELBELOVENDE START SJORS EN SJIMMIE REBELLENCLUB
Deze maand verschijnt het eerste nummer van 'De Rebellenclub', het tweemaandelijkse blad van de Sjors en Sjimmie Fanclub. Het initiatief voor deze fanclub is genomen door stripwinkel Sjors in Dordrecht. Vorig jaar verscheen al een nul nummer en startte men met een ledenwerf-aktie, die inmiddels al meer dan 150 leden opleverde.
Het is een eerste nummer om van te smullen. Een interview met Sjors en Sjimmie-tekenaars Frans Piët en Robert van der Kroft. De laatste verzorgde ook het – in vier kleuren gedrukte – omslag, dat gebaseerd is op de eerste cover die Piët in 1950 voor de Rebellenclub tekende. Deze oorspronkelijke cover vinden we in het blad zelf terug.
Verder ook een gedeeltelijke herdruk van het verhaal Wo-Wang en Simmy, dat Piët in 1936 tekende en dat een voorloper van Sjors en Sjimmie is. In dit eerste nummer staan zes pagina's herdrukt, in de krantenversie. Dit omdat de gedrukte versie door een andere tekenaar veranderd is. Tegenwoordig publiceert ieder zichzelf respekterend strip-informatie-blad een lijst van te verschijnen stripalbums. 'De Rebellenclub' blijft daarbij niet achter.
Wie meer wil weten kan terecht bij: 'Sjors en Sjimmie Rebellenclub', Groenmarkt 2, 3311 BE Dordrecht, tel. 078-142012.

WAT IS HET GEHEIM VAN KUIFJES EEUWIGE JONGELINGSCHAP?
Het is een tantaliserende vraag die menige lezer van Hergé's albums zich jaloers heeft gesteld. Een antwoord van enige bevredigende aard is nooit door iemand gegeven, het bleef bij wilde spekulaties als: hij is eigenlijk een wees die in de verhalen een vaderlijke rol moet spelen ten opzichte van de 'kinderen' Bianca Castafiore en Kapitein Haddock, die onbewust zijn substituut-ouders zijn. Hoe het werkelijk zit zal wellicht binnenkort duidelijk worden als ook in Nederland het boek *Tintin chez le psychanalyste* te krijgen zal zijn. Het is uitgegeven door Serge Tisseron en *Présenté par Didier Anzieu'*.

BRUINTJE BEER
Op drieënnegentigjare leeftijd is op 15 januari in Engeland *Alfred Bestall* overleden. Hij tekende en schreef vanaf 1935 Bruintje Beer (die in Engeland Rupert heet) en wiens avonturen nu al vijfenzestig jaar elke week in *The Sunday Express* verschijnen. Bestall nam de taak over van Mary Tourtel die het werk niet voort kon zetten omdat haar ogen slechter werden. Bestall tekende tot 1935 voor tijdschriften als *Punch, Tatler, London Opinion* en leverde illustraties voor de verhalen van Enid Blyton. Bestall tekende en schreef 270 Bruintje Beer-verhalen en maakte ook elk jaar een *Rupert Annual.* In Engeland is Bruintje Beer al jaren in kleur (in *The Sunday Express* staat hij elke week in de kleurenbijlage) en dat inspireerde ook Paul McCartney tot het maken van de videofilm *Rupert and the Frog Song* (die in Nederland maar eens getoond moet worden). Eind vorig jaar verscheen ter gelegenheid van Bruintjes vijfenzestigste verjaardag een kleurig en charmant boek over zijn leven en werk; *A Bear's Life,* dat George Perry samen met Bestall schreef en dat werd uitgegeven door Pavillion/Michael Joseph (*f* 53,50).

BLADEN

NEMO, THE CLASSIC COMICS LIBRARY
Nummer 12 (juni 1985) brengt vele cartoons uit de tweede wereldoorlog. Verder afleveringen van 'Bobby Make-believe' (1915-1917) door Frank King, die doen denken aan zijn beste korte gasoline Alley-strips. 'Beyond Mars' is een ten onrechte vergeten SF-strip (1952) door Candiff-adept Lee Elias en science fiction-schrijver Jack Williamson. Tenslotte is er een artikel met vele cartoons over Rose O'Neill (ca. 1900).
Nummer 13 is voor het grootste deel gevuld met maar liefst 197 afleveringen van 'Red Barry' door Will Gould (1935). Kwa tekeningen is hij wellicht wat primitiever dan de beste detektivestrips uit die tijd, kwa vertelkracht stijgt hij boven de

meeste uit. Leuk, zij het gedateerd, zijn de dierenstrips en cartoons van TAD (ca. 1910). Dan is er nog een artikel over Our Boarding House door Gene Atern (jaren dertig).
In beide nummers staat ook Sam's strip.
Nemo kost $3,50 (ca. *f* 15,—).
(DdB)

DE FRANSE BLADEN

LES CAHIERS DE LA BANDE DESSINÉE
Nummer 65 van dit meest gedegen tijdschrift over strips in het Franse taalgebied is gewijd aan Bourgeon, middels een uitgebreid dossier. Verder een interview met Chantal Montellier, alsmede een aantal artikelen over en in verband met haar werk. Nummer 66 draagt als motto 'Special USA' en bevat een omvangrijk dossier gewijd aan Milton Caniff en artikelen over Doonesbury, Wrightson en Jeff Jones. Als nummer 'hors serie 2' is onlangs 'L'année de la Bande Dessinée '85-'86' uitgekomen, het officiële Franse stripjaarboek, onder redaktie van Stan Barets en Thierry Groensteen. Prijs FF 135. Les Cahiers is een uitgave van Glénat.

VÉCU
Vécu nr. 9, Novembre 1985. Ed. Glénat, BP 177 38007, Grenoble Cedex France; *f* 12,—.
Zes stripverhalen: Louis La Guigne (Dethoerey/Giroud); Les 7 vies de l'epervier (Juillard/Gothias); De silence et de sang (Males/Cortegianni) Les chemins de Malefosse (Dermand/Bardet); Les aigles décapitées (Kraehn/Pellerin) en Max Fridman (Giardino).
Circus nr. 91 en nr. 91 bis, 19 récits complets-spécial stars. Prijs à *f* 12,50.
Novembre 1985. Ed. Glénat, BP 177 38008, Grenoble Cedex France.
Goede strips o.m. Les eaux de mortelune (Adamov/Cothias); Plus ne m'est rien (Yslaire/Balac) en Clarke et Kubrick: Le maître de l'univers (Fönt). In de Special aandacht voor sterren zoals Catherine Deneuve, Monroe en Charles Trenet. Bekende artiesten als Hernu, Rodolphe en Bucquoy.

Pilote nr. 136, Octobre 1985; Dargaud Benelux, Rue Kindermans 3, 1050 Bruxelles, Begique *f* 10,—
Lucky Luke is terug in *La finacée de Lucky Luke* (Morris op scenario van Guy Vidal). Fraai en eigentijds: Cléopatra a Macao (Beltran). Voorts magie in Le Cristal Majeur (Giraud/Bati). Soft sex van Bertrand in Linda l'aime L'art. Veel aandacht voor port-folio's.

Hara-Kiri nr. 290, Nov. 1985; Ed. Du Square, 10 Rue des Trois Portes, 75005 Paris, France, *f* 12,—.
Veertien stripauteurs onder wie Berroyer invite Irene: Kamagurka; Willem – La lutte continue. Samen 34 pagina's. De rest is de bekende ongein met als toppunt van sadisme een troepje SS'ers over jodendom etc. Satire? Kom nou!

Charlie mensuel nr. 52, Nov. 1985; Dargaud 12, Rue Blaise Pascal, BP 155 92201 Beuilly-sur-Seine, France, *f* 12,50.
Zoals steeds een uitstekend concept. Een aantal rubrieken onderbreken de strips; onder meer een interview met Annie Goetzinger en Lithograpie et Sérigraphie B.D. Voor elck wat wils van avontuur via magie naar exotisme. Een nieuw verhaal van Felina (Annie Goetzinger). Voorts vervolgen van Morbus Gravus, Les inoxydables, Les ghlomes, La quête de l'oiseau du temps, L'hombre de Victoria en Jelly Shawn. Tekenaars resp. Eleuteri Serpieri, Mora, Ribera, Loisel, Rodolphe en Denni-Melot.

CORTO
Nr. 2, juillet 1985. Een Castermanprudukt Tournai Bergique; redaktie: 39, rue madame, 75006 Paris, France. *f* 9,90.
Een kombinatie van strips en reisverhalen. De strips: Corto Maltese gaat verder in 'la maison dorée de samarkand' dan in Wordt Vervolgd destijds en 'un été indien' van Pratt en Manara bereikt het kookpunt in de konfrontatie, tussen kolonialisten en autochtonen. De reizen gaan onder meer naar Haïti (rituelen) en Ethiopië. Een schitterend uitgevoerd magazine, waarin strips ineens niet meer zo belangrijk zijn.
Ruud Booms

CIRCUS
Nr. 92 dec. 1985. Ed. Glénat BP 177, 38008 Grenoble cedex France, *f* 12,50. Veel informatie over net verschenen strips. Honderdendertig pagina's met allerhande stripverhalen, die reeds maanden voortgaan, zoals Vic Valance-une nuit chez Tennessee van Rutheman; Le Chariot de Thespis-Kathleen, wildwest rumoer van Rossi/Bonifay en Les Eaux de mortelune-l'echiquier du rat van Cothias/Adamov. Nieuw en zie eens hoe goed: Dans l'ombre du soleil-mantel van Colin Wilson.

CHARLIE MENSUEL
nr. 44 janvier 1986 Dargaud 12, rue Blaise Pascal BP 155 92201 Neuilly sur seine, France, *f* 12,—.
Dit blad gaat qua vorm en inhoud nog steeds crescendo. Veel avontuur, spanning, seks en exotisch gerommel. Veel vervolgverhalen en onder meer Morbus Gravus, Felina, Jelly Shawn en Harry Chase. Tekenaars/scenaristen respektievelijk: Fleuterie Serpieri, Annie Goetzinger/Nora, Denni/Mellot/Levis en Fahrer/Moliterni.

VÉCU
Nr. 10, December 1985. Ed. Glénat BP. 177 38007 Grenoble cedex France, *f* 12,50.
Ook hier een goed niveau. Het blad wordt gevuld met vervolgverhalen in een historische setting, onder meer la porte d'orient – Giardino; Louis la Guigne-Dethorey/Giroud; Slilence et sang – Males/Cortegiannia; Milosz – 'les horizons perdus' van Cordonnies/Rodolphe.

UITGEVERIJEN

LOEB
Naast de nieuwe delen van Garfield – G is niet voor de poes en G is zijn eigen baas, *f* 12,50 en Snoopy – S een zorgeloze superster, *f* 17,50 – heeft Loeb voor mei 1986 een interessante aankondiging. Dan start de serie: Donald Duck Compleet. In deze serie wordt het volledige Duck-oeuvre van Carl Barks in chronologische volgorde gebracht. Elk deel omvat ongeveer 400 pagina's en komt uit op groot formaat en gebonden. Prijs per deel ± *f* 35,—. In april start de serie Mickey Mouse klassiek, met verhalen uit de dertiger en veertiger jaren. Prijs per deel ± *f* 12,50 voor ± 100 pagina's, gebonden en op groot formaat. Een en ander in samenwerking met Oberon.

ARMONIA
Peggy Press – een nieuwe reeks waarin in 1986 voorlopig 2 delen zullen verschijnen. Het eerste deel verscheen in februari jl. en heet 'Chicago 28'. – Peggy is een journaliste, die via haar werk allerlei misdaden weet op te lossen. De verhalen spelen in de dertiger jaren en de mafia speelt er geen onbelangrijke rol in. Door Duchâteau en Musquera, prijs: *f* 6,75.

SCHORPIOEN
In februari jl. verschenen 'De Groene Mannetjes deel 1' door Pat Mallet (*f* 6,75), Paling en Ko deel 42 'Vreemde Indringers' door Ibanez (*f* 5,95) en Zipi en Zapi 'Gekker kan het Niet' door Escobar (*f* 2,95).

DE BEZIGE BIJ
In februari jl. verscheen het 38e deel in de reeks 'Bommel pockets, met als hoofdtitel 'Dat geeft te Denken', waarin opgenomen de verhalen 'Het Griffioen-ei' en 'Het Volledig Maken' door Marten Toonder (paperback, *f* 20,50).

OBERON
In het eerste kwartaal van dit jaar verschijnen er erg weinig albums bij Oberon, kijk maar na! In week 4 verscheen Donald Duck-pocket deel 27 'Een Reis om de Wereld met Mickey Mouse' door Disney, week 5: Rob van de Rovers deel 13 'Problemen bij de Rovers' door Sque en Tully, week 6: De Beste Verhalen van Donald Duck deel 46 'Donald Duck als Toerist' door Barks, week 7: Bessie Turf deel 10 'Bessie laat een Steekje Vallen' door Richard's, week 8: 'De Jeugdjaren van Mickey en Donald deel 2' door Disney, week 9: Panda deel 4 'Panda en de Meester-zakenman' door Wijn, week 10: Avonturen van een Steenrijke Eend: Oom Dagobert deel 30 'Oom Dagobert en de Noottoestand' door Barks, en tenslotte week 11: Leonardo deel 8 'Genie contra Genie' door Turk en de Groot en 'Donald Duck Dubbelalbum deel 9' (*f* 8,50). De Oberonalbums kosten *f* 6,75 per stuk.

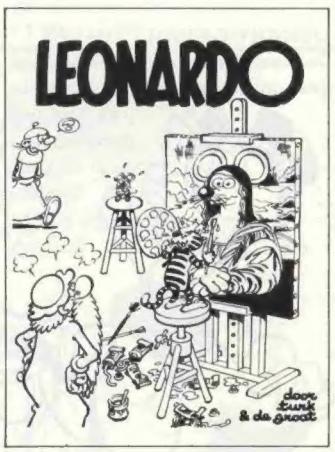

DE HARMONIE
Van niks en nog wat – Ton de Vreede geïllustreerd door Bernard Holtrop (Willem) *f* 12,90. Een kinderboek over een jochie dat zonder pillen en poeders zijn chagrijnige medeburgers beter maakt. Vooral door de illustraties van Willem voor de stripliefhebber van belang.

PANDA
In januari verschenen bij deze 'beer' Miranda Blaise deel 21 'De Dood van een Hofnar' en Axa deel 7 'De Zevende Hemel'. In februari verschenen de herdrukken van de reeds lang uitverkochte delen 1 en 2 van Miranda Blaise 'La Machina' en 'De Verdwenen Geleerde', prijs *f* 9,90 per stuk. Ook in februari verscheen het 13e deel in de reeks

'Eric de Noorman – De Romeinse Helm' door Hans Kresse (gekartonneerd, *f* 48,—/intekenprijs *f* 40,—), tenslotte verschenen in februari/maart de delen 3 en 4 van de 'Kresse Bibliofiel reeks – 'Per Atoomraket naar Mars' en 'De Avonturen van Robby' (gekartonneerd, *f* 48,— per deel).

DE LIJN
In februari/maart verschenen: 'Koning Arthur deel 1' door Stapel, Frank de Vliegende Hollander deel 1 'Koraalduikers van de Stille Zuidzee' door Wijn en Werkman, Piloot Storm deel 10 'Conflict onder Aurora Borealis 2 – De Grote Luchtrace' door Sprenger. Prijs *f* 11,90 per deel, behalve Koning Arthur *f* 13,90.

LIBRARY OF WALT DISNEY
De prachtige *Carl Barks* bibliotheek gaat onverdroten verder. Ondanks de prijs een gewild objekt voor de C.B.-fanaten.

Prachtige luxe delen in stevige kassette, een bezit voor het leven. Binnenkort zal kassette 4 verschijnen, met Dagobert Duck verhalen, de prijs... *f* 450,—

DARGAUD BENELUX
In week 9 verschenen Collectie Prestige deel 1 'De Dochter van Wolfland' door Saudelli en Barreiro – een luxe album op groter formaat (24 × 32 cm) en een groter aantal pagina's (gekartonneerd, *f* 19,95), De Onaantastbaren deel 1 'Terug naar het Grote Avontuur' door Mora en Parras. In week 14 verschijnen: Blake en Mortimer deel 2 'Het Geheim van de Zwaardvis deel 2' door Jacobs (*f* 8,90), Collectie Charlie deel 12 en 13 'Op Zoek naar de Tijdvogel deel 3 – De Jager' door Loisel en Le Tendre en 'Dick Herrison deel 2 – De Oorrovers' door Savard en tenslotte Olivier Blunder deel 31 'Olivier Blunder gunt ons een blik achter de Schermen' door Greg. Voorzover er geen prijzen zijn genoemd, kosten de albums *f* 6,95 per stuk.

MUSTANG
In week 89 verscheen Hägar deel 7 'Hägar in Moeilijkheden' door Browne (*f* 5,25) en in week 12 NAM deel 3 'Escalatie' door Kooyman (*f* 6,55).

DE VLIJT
In maart verscheen het 3e deel in de serie Rud Hart 'Space Shuttle gekaapt' door Declercq, prijs *f* 5,25.

VAN GENNEP
In maart verscheen 'De Janboel' door Peter van Straaten – de ondertitel van dit boek 'Een gezellige Gangstergeschiedenis', opgetekend ter ondersteuning van de verkiezingen van 1986, zegt méér dan genoeg! – prijs *f* 17,50.

BLUE CIRCLE
In het 1e kwartaal verschenen twee albums met erotiek en porno van de bovenste plank bij deze uitgever, namelijk: 'Lydia' door Colber en 'De Clan' door Davies, *f* 14,50 per deel.

CASTERMAN
In de serie 'Uit het archief van Hergé' brengt Casterman 'De Guitenstreken van Quick en Flupke'. Het bevat hoofdzakelijk later ingrijpend hertekende verhalen en illustraties, voorplaten en verhalen uit Petit Vingtième en Le XXe Siècle. ± 80 pagina's, zwart/wit, gebonden, ± *f* 24,90. Een bijzondere Kuifje-uitgave is 'Eerbetoon aan Hergé' een bundeling van persoonlijke impressies van een groot aantal Spaanse en Europese tekenaars over Kuifje, zoals gemaakt ter gelegenheid van de tentoonstelling 'Het Imaginair Museum' in Barcelona in 1984. 64 pagina's, kleur, gebonden, ± 32,50. De hard-kaft-uitgaven van Kuifje uit de vijftiger jaren worden weer in ere hersteld. Begonnen wordt met Sigaren, Goud en Rotsen, waarna de rest snel volgt. Prijs *f* 14,90 per deel.
Van Torres verschijnt: De man die mompelde. *f* 6,95, en van Benoît: Lichtstad, *f* 6,95. In de serie Wordt Vervolgd-Romans verschijnt De Spookjonk, van J.C. Forest, *f* 19,90, en in de serie Wordt Vervolgd Novellen: De vrouw van de tovenaar, van Boucq en Charyn, *f* 16,90. Tenslotte start Casterman met een nieuwe serie Posteralbums. De twee eerste delen zijn: Isabelle Avondrood, van Tardi, en 'Give it the Gas', van Benoît. Formaat 30 × 39,5 cm. 48 pagina's, kleur, *f* 39,90.

ARCHERS
In februari jl. verscheen het 6e deel van Durango 'Noodlot van een Desperado' door Swolfs (*f* 7,95 en gekartonneerd *f* 14,95). Johnny Goodbije deel 2 'De Siciliaanse Suikeroom' door Attanasio en Lodewijk, en tenslotte in maart Lucius deel 1 door Musquera en Dufaux (*f* 7,95 per stuk).

LOMBARD UITGAVEN NEDERLAND
In de afgelopen maanden (januari t/m maart) zijn bij Lombard de volgende NIEUWE albums verschenen: Clifton deel 10 'Uit de Oude Doos' door Bédu en De Groot, Victor Sackville – de Spion van Georges V deel 1 'De Zimmermann code' door Carin, Rivière en Borille, Ian Kaledine deel 5 'Peri de Fee' door Ferry en Vernal, Hugo deel 1 'De Bruine Toverboon' door Bédu en Blareau, Vasco deel 4 'Het Voorgeborchte van de Nacht' door

Chaillet, Kaleidoscoop 'Karga – Het 7de Universum' door Beautemps en Vernes (gekartonneerd, *f* 15,75), Chlorophyl deel 10 'De Plattelanders' door Dupa, Niky deel 2 'De 8ste Sarcofaag' door Dupa, Bruce Kawker deel 2 'De Orgie der Verdoemden' door Vance, een herdruk van Corentin deel 5 en 6 'De Prins van de Woestijn' en 'Het Rijk van het Zwarte Water' door Cuvelier en Van Hamme, Ton en Tineke deel 2 'Lachen Geblazen' door Walli en Bom (*f* 5,25), Maria en Giel deel 2 'Roofwater' door Magda en Lamquet, De Brokkenmakers deel 12 'Een Super-smeris' door Denayer en Duchâteau, Jonathan deel 11 'Greyshore Island' door Cosey, Kaleidoscoop 'Knipoogje deel 6' door Ernst (gekartonneerd, *f* 15,75), Dommel deel 13 'Lobbes van Me' door Dupa. Tenslotte verscheen eindelijk in dit kwartaal in de Collectie Onze Auteurs het deel over Bob de Moor, in een zeer luxe uitgave met nog niet eerder verschenen illustraties, op ca. 180 pagina's in full colour (gekartonneerd, *f* 33,—). In de komende maanden (april t/m augustus) verschijnen de volgende nieuwe uitgaven, *april:* Pokervrouw deel 5 *'De Vervloeking',* Thorgal deel 10 'Het land Qa', Verhalen en Legenden *'De Negende Dag'* (gekartonneerd, *f* 17,75), Tante Zenobie deel 1 'T.Z. leidt het Onderzoek' (*f* 5,25), Hoempapa deel 1 en 2 'Hoempapa de Roodhuid' en 'Hoempapa op het Oorlogspad' (*f* 5,25 per stuk), *mei:* Kapitein Sabel deel 4 'Geschreven door de Storm', Julie – Klaartje en Cecile deel 1 'Ach, weet je... kerels', Strip Tips – Chick Bill deel 5 'De Zonderlinge Casy-Moto' (gekartonneerd, *f* 17,75), Robin Hoed deel 11 'Ben je niet Goed Snik', Rik Ringers deel 42 'Dodenlijst' (luxe uitgave, gekartonneerd, *f* 80,—) – de gewone editie van Rik Ringers verschijnt in juli aanstaande, *juli:* Nahomi deel 2 'Het Poeder der Vergetelheid' (*f* 5,25), Ivor deel 1 'De Huurling', Magellan deel 7 'De Wandelende Beelden', en tenslotte in *augustus:*

Chick Bill deel 53 '3 Schoten voor de Senator', Aria deel 7 'Het Oordeel der Raven', Dommel deel 14 'Wat een Zootje' en tenslotte Ali-Bamba deel 2 'De Sleutel van het Geluk' (*f* 5,25). Voorzover er géén prijzen zijn genoemd, mag u 675 centen per album betalen. Tenslotte, sinds enkele maanden zetelt Lombard op een nieuw adres, namelijk: Postbus 341 te 2100 AH Heemstede, tel. 023-290190/290192.

GLÉNAT BENELUX

In februari jl. verschenen de volgende uitgaven: Yerushalaïm deel 1 'Shosnik' door Schetter en Moynot, Bloed en Stilte deel 1 'De Nacht van de Wolvendoder' door Corteggiani en Males, De Hemelssluizen deel 1 'Het Teken van Morgane' door Rodolphe en Rouge (bovenstaande albums zijn allen gekartonneerd, en kosten *f* 14,90 per stuk), Roodmasker deel 2 door Juillard en Cothias (*f* 8,50). De distributie voor Nederland van deze albums wordt verzorgd door Betapress te Gilze.

HET RAADSEL

In februari/maart verschenen: 'Moderne Kunst' door Joost Swarte (gekartonneerd, *f* 30,—), Swarte strip deel 1 'Dr. Benzine' door Swarte (*f* 15,—), en als import (Franse uitgaven) 'Star Watcher' door Moebius en 'Ever Meulen' (gekartonneerd, *f* 55,— per deel).

ARBORIS

Arboris brengt in week 4 'De Holle Aarde' van de gebroeders Schuiten, *f* 19,90, en Elfquest 7: In de greep van de Trollen', *f* 5,95. In week 9 verschijnen het Stripjaarboek '85-'86. *f* 19,90 en in de reeks striproman: Ardeur, van de gebroeders Varenne, *f* 19,90. In week 12 verschijnt in de Serie Modern: Koude Oorlog, van Fromental en J.L. Floc'h, *f* 9,95 en De Huurling 2: De Krachtmeting, *f* 6,95.

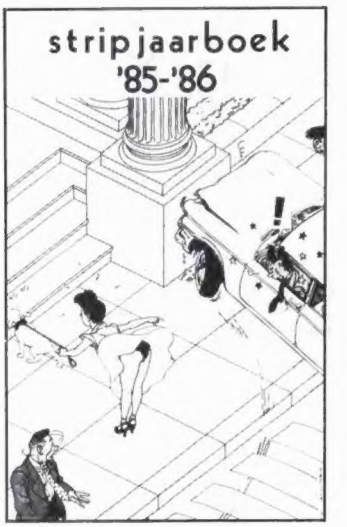

SP

In maart verschenen in de Altunaserie 'Senor Lopez knijpt er tussen uit' (*f* 14,90), 'De Laatste Overlevende' (*f* 14,90) en 'Natte Dromen' (*f* 24,90) door Altuna en Trillo, 'Korte Grappen deel 2' door de Kort (*f* 14,90), 'Retep deel 2' door Schreurs (*f* 14,90), Sinin deel 1 'Moord in Iran' door Buchell (gekartonneerd, *f* 24,90), 'Wie is nou het Vrouwtje' (*f* 24,90) en 'Angst en andere Verstijvingen' door Willem (gekartonneerd, *f* 39,90).

STRIPWINKELGIDS

DE PRIJSBREKER IN STRIPLAND!

DUBBELMAN

Hilversum-Vaartweg 17

dag. 10-18 uur, do. tot 21 uur
035-234091 bgg. 03465-71142

"DE STRIP-AAP"

STRIPSPECIAALZAAK
IN- & VERKOOP, VERHUUR

KUIPERSDIJK 66
7512 CJ ENSCHEDE
053-305261

Di. t/m vr. 12.00 - 18.00 uur,
za. 11.00 - 17.00 uur, do. koopavond

'PLATENBAR-STRIPWINKEL LEO'

Lange Kerkstraat 32
4461 JJ Goes, telefoon 01100-13194

Stripwinkel Beo
Hopland 15 – Antwerpen
Tel. 03/233.25.36

OPEN ALLE DAGEN
VAN: 10-18 u / zondag: 10-14 u
HOPLAND 15 (BIJ VOGELTJESMARKT)

DE STRIPSPEURDER

Wagenstraat 130
2512 BA DEN HAAG
Tel.: 070-643005

STRIPWINKELGIDS

STRIPBOEKHANDEL

breestraat 22 delft tel. 015 126097

BUL SUPER

GOBELIJN

oude markt 30 leuven 016/235586

STRIPS

LAMBIEK
Kerkstraat 78, Amsterdam,
telefoon 020-267543

KAPITEIN ROB

inkoop-verkoop
STRIPS

Geopend
ma t/m vr 12-18 uur, za 11-17 uur
Amsterdam, 2e Egelantiersdwarsstraat 8
TELEFOON: 020 - 22 38 69

ROTTERDAMS GROOTSTE STRIPWINKEL & LECTUURHAL

TIJDSCHRIFTENHAL
NOORD
ZAAGMOLENDRIFT 35 t/m 41
1e MIDDELLANDSTRAAT 110
ROTTERDAM
SCIENCE FICTION
STRIPVERHALEN

EVENEENS MEER DAN 1500 VERSCHILLENDE STRIPTITELS VOORRADIG

geopend dinsdags tot zaterdags 09.00 t/m 18.00 uur vrijdagavond tot 21.00 uur

stripspeciaalzaak
PIET SNOT
vismarkt 3 utrecht tel. 318472

RICHARD
Rombout-Hogerbeetsstraat 78,
Amsterdam, tel. 020-842923.

EPPO STRIP & BOEK
ANTIKWARIAAT
JOS & MARI HUDDLESTON SLATER
KLEINE BERG 33
EINDHOVEN
TEL: 040-441882

DE JACOBIJN
STRIPWINKEL

JACOBIJNESTRAAT 10 HAARLEM 023-320782

TE KOOP: ZEEFDRUKKEN
© JOOST SWARTE

Antiquariaat Nillco
oude strips en boeken

Nieuwlandstraat 25, Tilburg
013-431229 – 3 min. v. station
di.-wo.-vr. 12-6, do. 12-9, zat. 11-5

stripwinkel BOES

IN- en VERKOOP VAN STRIPS
Lievevrouwestraat 33-Tel.:01640-59366
4611 JJ Bergen op Zoom

Geopend:

maandag	**13.00-18.00 uur**
di.tm vr.	**09.00-18.00 uur**
	(vrijdag koopavond)
zaterdag	**09.00-17.00 uur**

STRIPWINKEL SNOEK
amsterdam

Oostenburgergracht 69
tel: 020-224680
Gespecialiseerd in stripweekbladen
strips en amk.comics, antiquariaat SF
Nu ook inbindmappen (slechts 7,95 per map)
gironr. 4525295 t.n.v. Strw. Snoek

STRIP ANTIQUARIAAT + STRIPGALERIE PANDA

Frederikstraat 955-959
2514 LJ 's-Gravenhage,
telefoon 070-635950*
geopend di t/m vr van 12 tot 6 uur; zaterdag van 11 tot 5 uur

STRIPWINKEL DUMPIE
Nieuwe Rijn 18, Leiden, tel. 071-126404
BESLIST DE GOEDKOOPSTE MET ANTIQUARISCHE PRIJZEN!!
(meestal niet meer dan 60% van de katalogus prijs)

ALLE STRIPS IN HARTJE UTRECHT ?
PROBEER DAN MAAR EENS DE ...
STRIP & LECTUURSHOP
OUDEGRACHT 33343 57

DE LEKTUURHAL
**GESPECIALISEERD IN STRIPS*

LEEUWARDEN o/d KELDERS 10 058-30756
HARTJE SHEEK NWE BURGSTR. 3 05150-15510
HEERENVEEN DRACHT 100 05130-25092

STRIPWINKEL SJORS

SCHEFFERSPLEIN, DORDRECHT 078-142012
DAGELIJKS GEOPEND VAN 11.00 UUR T/M 17.30 UUR
ZATERDAGS DE GEHELE DAG
IN & VERKOOP VAN STRIPVERHALEN
TEVENS ANTIQUARIAAT.

WONDERLAND
strips en science fiction
Soembawastraat 54a
1095 XD Amsterdam
020 - 94 35 62